MARIA DIANA POPESCU

OMENIREA
ÎN PARAGINĂ SAVANTĂ

EDITURA CONPHYS
2009

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
POPESCU, MARIA DIANA
Omenirea în paragină savantă / Maria Diana Popescu
ISBN

Consilier editorial - Ion MĂLDĂRESCU
Copertă, aranjament grafic - Ion MĂLDĂRESCU
Imagini foto - Ana DOBRIN
Tehnoredactare - Maria Diana ANGKOR
Corectura - Laurențiu BĂNUȚ
- Claudiu POPESCU

OMENIREA ÎN PARAGINĂ SAVANTĂ

De acelaşi autor:

- LUMEA DINTRE GÂNDURI - poeme
-
- TRECUTUL DIN CLIPĂ - poeme
-
- URMA DE STEA - poeme
-
- ATINGEREA DE ÎNGER - poeme
-
- DIALOGURI PRIVILEGIATE- vol. I - interviuri
-
- VECHIMEA VEŞNICIEI - poeme
-
- CURSURI DE ŞANTAJ - poeme
-
- CAI CRUCIFICAȚI LA SIMPOZIOANE - poeme
-
- IMPERFECTUL PERFECT - poeme
-
- DIALOGURI PRIVILEGIATE vol II - interviuri
-
- DIALOGURI PRIVILEGIATE vo III - interviuri

- ...RESTUL ESTE LEGENDĂ - poeme

În curs de apariție:

CLOPOTE ŞI INCENDII
ANTOLOGIE LIRICĂ

„Pe glob viața își urmează cursul dictat, în război se mai moare şi azi... Nu putem sesiza încă diferența între trăgătorii de elită şi artileria crizei, ce seamănă cu jocul unor copii care-şi aruncă de la mare distanță, unii altora, pietre în fereastră...!”

Maria Diana Popescu

***

MORALITATEA LUMII REVENDICATĂ PRIN ESEU

O nouă carte, o culegere care transformă eseul în parabole liric-filozofice, semnată de distinsa MARIA DIANA POPESCU, poet, critic literar şi jurnalist, îmbină în „compoziții simfonistice” note lucide de rafinată specificitate, de convingătoare demonstrații, de valențe ale sintetismului. Rigoarea, echilibrul, rafinamentul unității de idei concură la re-consacrarea unei personalități puternice şi distincte a eseisticii şi a jurnalisticii româneşti contemporane, aceeaşi Maria Diana Popescu. Descoperitoare de noi universuri umane, care se manifestă în mod vădit printr-o profundă percepere a realității, autoarea ne dăruieşte o operă literară de valoare, un mijlocitor care stârneşte, trezeşte, şochează cititorul, pentru a-l conecta la realitate.

Pe de-o parte cu importanță literară şi cu una socială pe de altă parte, cartea **OMENIREA ÎN PARAGINĂ SAVANTĂ** este din perspectiva protestului implicat, reflexul unei năzuințe umane, care nu doreşte să accepte realitatea decât în parametrii moralei, ai creştinismului şi ai demnității.

Din punctul de vedere al realizării literare, eseurile plurisemantice şi cu mare deschidere pot fi considerate remarcabile prin profunzimea acțiunilor de protest şi demascare, prin temeinicia argumentației şi prin credibilitate. Datorită talentului şi a originalității dublate de

valoare, datorită viziunii sau/şi altor calităţi care o individualizează, autoarea, editorialist, redactor şef-adjunct la revista „Agero” din Stuttgart, şi mă refer la numele eseistei a cărei etichetă, ca gen distinct şi elevat, a reţinut atenţia cititorilor români de pe meridianele lumii.

Cartea relevă faţetele ascunse ale haosului mondial şi intern, condiţia umană în început de mileniu trei, într-o vreme de criză economică, socială, politică, dar şi neştiute unghiuri de umbră-penumbră, care evidenţiază temele abordate: „*Numai în clipurile electorale muzicale politicienii ni se arată plini de patriotism, murind de grija săracului şi a pensionarului, de grija celor defavorizaţi, de grila economiei, distrusă tot de ei, piesă cu piesă, utilaj cu utilaj, zăcămînt cu zăcămînt, pentru care promit a nu ştiu cîta oară un reviriment cu reţete europene.*” Lucrarea se vrea şi reuşeşte să se prezinte drept carte de identitate a autoarei. Ideea de manifest pentru sănătatea morală a omenirii, ca element de corecţie a viitorului, este *motorul* eseurilor, ea validează un travaliul literar demn de apreciat, îi sporeşte verosimilitatea, reuşind captivarea cititorului şi crearea acelui „vertij intelectual,” combinat cu un puternic şoc psihologic, dar şi cu o invitaţie la respect. Moralitatea lumii revendicate prin eseu ar însemna intrarea în normalitate, ştiut fiind că două dintre calităţile *sine qua non* ale unei creaţii literare de valoare sunt deschiderea şi posibilitatea comunicării, adică dreptul la interpretare ori re-semnificare şi colaborarea între carte şi cititor. Pe de altă parte, autoarea face un pas important în desprinderea de vechiul stil al eseiştilor, banalizat prin exces de structurile închise în care se blochează aceştia, construind pentru cititor o lume de date reale şi de avertismente, fapt pentru care îi datorăm consacrarea unor teme ce vor deveni reprezentative pentru gen şi cu un succes stabil. Pe de altă parte, autoarea foloseşte

cadrul eseului ca element determinant în amendarea debusolării spirituale a timpului pe care îl trăim: „*Altele sînt problemele pe care le-a creat această europenizare falsă, nicidecum imperativul unității împotriva primejdiilor mondiale. Am aderat de fapt la un program care nu ne spune clar încotro ne ducem, cît ne costă mersul la acest circ de talie, nici ce se va petrece cu țara noastră, din perspectiva viitorului apropiat. Europa a impus o uriaşă piață, un tîrg neloial pentru fiecare stat, de la produse la producător şi consumator, a creat un cadru legal mai puțin clar, dar pertinent instituțiilor sale, exagerat pe alocuri, deloc benefic progresului nostru economic şi social. Sîntem o țară de hiper/supermarcheturi, de moluri şi de sedii ale filialelor băncilor europene; cam şapte filiale pe cartier. Potrivit acestor imagini artificiale, unul din cinci români ar trebui să fie miliardar, iar restul să trăiască bine, vorba dusă a campaniei electorale*."

Propusă cu subtilitate, atitudinea autoarei, doar aparent jubilativă, se juxtapune cu descrierea unor *imagini* de maximă imunditate din realitate, ideile se rafinează şi se trefilează, mergând spre esențial, spre adevărul care nu mai trebuie eludat. Notele de profundă tristețe şi dezamăgire, dar şi sarcasmul asociat cu poziția caustic-protestatară, creează un monolog filozofic, care postulează adevăruri într-o epică fluidă, protestul în scris fiind un mijloc de depăşire a absurdului existențial, iar finalitatea putând fi măsura reparabilă atât în viață cât şi n cultură.

Revolta împotriva excesului de ştiri senzaționale a mass-media este justificată: „*Îi poftesc la o discuție onestă pe ziariştii care trăiesc tensiunea marilor pasiuni pentru senzațional, cei care deformează cu artă sau potrivit unor rețete şi scheme şablon realitatea românească, cei care se cred, cum spunea teologul-*

filosof Petre Țuțea, buricul pămîntului, cei care din furii inexplicabile şifonează imaginea românilor de acasă."

Transformare elegantă a „lumii prea plină de posibilități care produc malformații", în slove aşternute pe hârtie oferă posibilitatea cititorului de a fi beneficiar al unei lecturi fluente, al unor transparențe inefabile, a unor subtile contraste de idei-expuneri. Câteva din tematicile abordate sunt efortul de uzurpare a societății româneşti, eroismul demagogiei, servilismul din strâmtoarea mondială şi strâmtorările interne, prețul pe care îl plăteşte omenirea pentru a acoperi costurile uriaşei destabilizări mondiale, episoadele penibile din circul politic, din hoția de stat şi de țară, din culisele puterilor lumii, agresive şi distrugătoare, erorile şi ororile prezentului, cursele de proporții întinse omenirii, legea ascultării aproapelui, impusă, sugerată (?) de prea puternicii *iluminați*, o lege cu mari controverse, generatoare şi răspânditoare de teamă în rândul cetățenilor români, deconstrucția şi *„regresul antiumanist",* monitorizarea, subminarea gravă şi flagrantă a integrității individuale, precum şi a încrederii sociale.

Aparent antagonice ca gândire creativă, formele condensate de exprimare, distinse prin originalitate, sunt potențate de ineditul absolut al formulărilor. Notele şocante, tonurile de remarcabilă consonanță şi naturalețea surprinzătoarelor tehnici mixte de expunere a opiniilor sunt puse față în față cu ideea contemporaneității „postmoderniste", ele contrastastând cu tonuriloe dezolante din „city-urile" cu arealuri vegetale, cu adăposturil improvizate, cu sărăcia, şomajul, cu violența, cu parvenitismul politic şi social, pe care „ochiul magic" al autoarei le observă şi le imortalizează în paginile cărții. O reală şi complexă diversitate stilistică compozițională, poate dificil accesibilă la prima vedere,

este imperios necesară pentru afirmarea şi cunoaşterea multiplelor valențe creatoare ale autoarei, dar şi pentru aflarea unor adevăruri neştiute.

Maria Diana Popescu generează o sarabandă expresivă a expunerii de motive, transpuse într-o savantă *policromie cuvântătoare,* marea temeritate a autoarei demonstrând că Occidentul este permisiv, nu din mărinimie, ci din interes, din scopuri mult mai meschine decât cele declarate, nimic altceva decât tribulații ale *democrației*. „*Cititorii înțelepți îşi vor da seama că multă vreme am dat crezare unui eroism al vicleniei, unor evenimente fără şanse de a fi verosimile, că am trecut cu vederea peste moravurile ce au îngrămădit spiritul românesc pe scena teatrului lumii. Nu mai există „în afară” şi „înăuntru”. Ne-am amestecat şi gata! Există Europa şi atît! Şi normele globalizante. Dar există şi dreptul la liberă exprimare. Şi, evident, nimeni, nici contextul vremii nu se poate sustrage observației de minima moralia*.”

Personalitate complexă, marcată vădit de metehnele societății postdecembriste, eseista reuşeşte să dea în vileag, într-o viziune personalizantă şi concretă, amestecul de aspecte destabilizatoare pentru țară, consacrate prin vicleşuguri politice şi prin corupție, cu cele de temeritate, care impun respect. În domeniul artei, autoarea avertizează că asistăm neputincioşi la tăvălugul modificării de sensuri ale existenței, la acțiuni coordonate de şi pe principii noi *imitative,* impuse experimental pe pielea românului: „*Abandonați unei beții ca unui dans, mînați spre gura de vărsare în haos, mulți creatori moderni întorc pe dos veşmintele şi oasele actului de creație, iar opera lor ia forma unei hărțuieli a lumii. Plăcerea de a crea teritorii artistice, în care înțelesurile să fie schimbate, nu-i decît transcrierea a ceea ce*

societatea de consum îi sileşte direct sau indirect să recepteze pe parcursul existenţei lor printre oameni.”

Autoarea trage semnalul de alarmă pentru sănătate, pentru educaţia familială şi şcolară falimentară, locul celei din urmă fiind preluat de instituţii *prefabricate*, de modele din import, superficiale şi neadaptate contextului nostru istoric. Registrul expunerilor consonant subiectelor abordate, uneori în tonuri parcimonioase sau, dimpotrivă, şocante prin evidenţa reală, reprezintă invazia realităţii asupra individului şi modul sentenţios al autoarei de a ordona haosul lumii.

Maria Diana Popescu este realmente o excelenţă a domeniului de gen, care se prezintă în faţa cititorului cu eseuri de certă originalitate, decupate din faustica realitate contemporană a junglei citadin-umane din României începutului de mileniu trei, plină de moravuri şi de mutaţii conceptual-morale. Sub efectul stării emoţionale, protestele prin carte pe care le poartă cu prezentul şi cu exponenţii lipsiţi de moralitate, pot fi redenumite generic **EXERCIŢII DE SUPRAVIEŢUIRE,** într-o perspectivă de „*sclavie futurologică*”.

Lucrare plină de dinamism epic, cartea eseistei Maria Diana Popescu este în fond o autentică operă de artă cu tentă filozofică, ce sfidează structurile clasice narative. Declaraţiile senzaţionale adâncesc un disperat strigăt de neputinţă, pentru a ne convinge de ineficacitatea, poate chiar de inutilitatea societăţii de consum şi a liberei exprimări, asemănătore cu strigătul în pustiu, în faţa opulenţei potentaţilor vremii şi a comedianţilor făţărniciei.

Profund selectivă, autoarea abordează cu aplomb şi cu har cvasitotalitatea aspectelor societăţii româneşti contemporane, aflată între cădere liberă şi „prăbuşire savantă”. Condeiul său înnobilează slova cărţii printr-un

subtil joc literar-eseistic-jurnalistic, o scriitură tonică ce incită la o lectură atentă şi la decontări morale în plan existențial. Cartea este de fapt o radiografie, o scanare realizată printr-o expunere de motive vizând condiția umană, este o invitație spre reflecție şi observație de bun simț.

Autoarea adresează o chemare către solidaritate umană, bazându-se pe faptul că ființa nu poate fi învinsă de vicisitudinile socio-politice, dacă se află sub protecție divină: „*Societatea modernă l-a acaparat aproape complet pe om şi l-a făcut prea încrezător în forțele proprii, pentru a se mai raporta la un Dumnezeu al Bibliei, „un Dumnezeu simplu şi perimat", cum Îl numesc, neştiutori, unii atei contemporani. De-a lungul a două milenii credința simplă ne-a ținut aproape de Creatorul Suprem de care sîntem legați prin ontogeneză şi prin iubire. Înregistrarea unui astfel de deficit sufletesc duce la permanentizare şi nu se salvează prin împrumuturi rambursabile*."

Mesajul de mare impact şi harul evident o definesc pe Maria Diana Popescu ca pe un scriitor de factură originală, valoarea literară a cărții, prioritară cu un sens moral, fiind mult superioară multor scrieri de acelaşi gen, reconsacrând-o pe autoare ca eseist şi jurnalist de incontestabilă valoare universală.

Ion Măldărescu

POLUAREA SPIRITULUI
- DEBUSOLARE CVASI-TOTALĂ -

Aproape douăzeci de ani de libertăţi şi debusolare cvasi-totală, timp în care noi forme de poluare au *vindecat* pînă şi urmele noţiunilor de respect, generozitate, demnitate, adevăr, compasiune, în locul lor fiind susţinute altele, precum: vulgaritate, vedetism, prostie, violenţă, tupeu, senzaţional, sexualitate. Cînd vorbim de poluare, nu ne gîndim numai la apă, aer şi pămînt, ci la o gravă poluare a spiritului, foarte evidentă în ultima vreme. Lumea şi poluarea ei se învîrt în jurul televiziunilor, a televizoarelor sau mai bine spus, televiziunile învîrt lumea pe degete, antrenînd în flux tot mai mulţi doritori de macabru. Sîntem asaltaţi de imagini violente, cu caracter sexual, la ore de maximă audienţă, interesele comerciale ale televiziunilor au redus la minimum sau au anulat cu totul orele rezervate culturii, educaţiei şi religiei. Sex cu minori, crime, cadavre, sînge, vorbim despre escaladarea violenţei în aria vizualului şi de efecte asemănătoare cu ale *wasabi-ului*. Faimoasele crime prezentate în fiecare zi pe ecrane pe un ton tragic şi sobru, pentru o şi mai mare gravitate, maltratează, schingiuie, timorează milioane de ochi, care vor rămîne cu sechele. Eventual, dintre ei mulţi îşi vor găsi în aceste imagini modelul perfect pentru crimă, vor ajunge poate criminali.

Ori de cîte ori un act de violenţă devine public, comunitatea tinde să-l încadreze în termenii unei normalităţi, să-l asimileze ca pe o parte a cotidianului. Trăim cu impresia că cel care trece pe lîngă noi, deşi pare individul perfect integrat social, e un posibil Jack Spintecătorul, cu o mînă vorbind la telefon, cu cealaltă lucrînd la procesul de zombificare al lumii. O, da, acestea

sînt adevăratele tragedii ale societății! Imaginile violente, aceşti monştri, ne-au invadat paradisul terestru în care trăiam pînă mai ieri. Aproximativ aceleaşi preocupări de a surprinde groaza, de a instaura şi de a cultiva viziunea infernului asupra lumii, sînt întîlnite la majoritatea televiziunilor, de parcă nimic bun şi constructiv nu se mai întîmplă pe lume. La antipod, ne sînt servite mofturile: un mare poet contemporan, care a făcut victime printre poetese, şi-a şters nasul într-un aeroport şi sute de camere l-au filmat cînd acestuia i-a scăpat batista; un fotbalist nu a reuşit să doarmă în altă țară din cauza fusului orar; o *VIPĂ* a avut grețuri în luna a treia de sarcină; alta şi-a cumpărat un ceas care costă cît un submarin. Parmenide are din nou cuvîntul! Haosul îngrozeşte existența, devine de la o zi la alta tabloul stupefacției, al spectaculosului şi al spectacularului. Nicio particulă de ridicol sau de violent nu trec neexploatate şi mulți sînt jurnaliştii care s-au pus de slujbaşi acestor vicisitudini şi se găsesc acum într-o relație pasiv-agresivă cu cei de bună credință. Parcă ar fi creați din înverşunare şi din venin, pentru că zi de zi ne scot ochii cu țepuşe şi, din păcate, cînd ți-e sete de linişte, moartea nu mai este de unică folosință, este şi ea tot un VIP.

Şi tot aşa, spaima continuă... Privitorul care nu mai rabdă, schimbă televizorul cu ziarul, dar stupoare: moarte şi criminali într-un tur de forță cauzalistă la toate tarabele, „natura îşi caută răzbunarea”. Nu fac aici inventarul părerilor potrivnice cu privire la mass-media, pentru că, la această mare cotitură de vreme, semnele sînt clare. Ea are marele merit de a învrednici teoria despre cealaltă față a sa, aceea de bielă-manivelă a unei flaşnete cu melodii vulgare şi zgomotoase, gros şi îndesat căptuşită prin adoptarea a tot ce este mizerabil în înțeles. Violența se întîlneşte la toate nivelele existenței. Nu trebuie

neglijat rolul imens pe care violența l-a avut şi-l are în treburile obşteşti ale unui stat. Aşa numita violență politică a devenit şi ea un lucru aproape normal şi acceptat ca parte a modului de a guverna. Structura de putere actuală, intrată în contradicție cu evoluția economică, va fi dată laoparte de o altă structură, în pofida instrumentelor sale de violență. Acest lucru nu va produce mişcări mari, ci un joc de schimbări: cînd ceilalți, cînd ai noştri, dar toți cu acelaşi interes, adică al lor. Se bat cu cărămida în piept: „vom face şi vom drege” - exact aşa zic arondații la putere, dar practic îşi fură unul la altul căciula şi discursul. Nu e om perfect întru totul, dar, domnule, fă ceva şi pentru țară şi pentru cetățenii ei, pentru că tare greu merg lucrurile în țară, iar ei găsesc explicații la toate. După ce se văd la putere, pun umărul din greu la dărîmat. Cărțile sînt făcute, oricum, mai rămîne să se facă cruce la toamnă.

La final, mă gîndeam mai în glumă, mai în serios, la profețiile indianului Sundar Singh, care afirma că țara noastră va fi noul centru spiritual al lumii, va fi o nouă Mecca. În mod sigur, potrivit profețiilor sale, abia peste o mie de ani, nu vom mai auzi de groază, de violență şi de mitocănie, iar pe toate canalele de televiziune vor curge din belşug lapte şi miere.

EXTENSII ALE FIRII UMANE

Mai multe scenarii ale oamenilor de ştiinţă merg spre concluzia că omul trebuie să se reinventeze, să născocească o artă şi o cultură proprii timpului pe care îl trăim, scopul, afrimă ei, fiind acela „de a ne ajuta în lupta împotriva realităţii, percepută ca limită.” José Ortega y Gasset avertiza că o „lume prea plină de posibilităţi produce malformaţii”. Una dintre „malformaţiile” care ar putea degenera într-o maladie universală este şi racordarea omului modern la extensii tehnice sofisticate pentru firea umană, multe dintre ele în contradicţie cu traiectoria sa naturală. Nu este o fărădelege în a ne ajuta existenţa cu realizările ştiinţelor moderne, dar nu trebuie lăsate să ne înfeudeze, ci să căutăm totodată şi calea pe care un Angelus Silesius a căutat-o spre spiritualitate. Tocmai ca să fie uşor de stăpînit, omului i se ataşează periodic diverse extensii cu grad înalt de inovaţie şi de tehnicitate, al căror limbaj depăşeşte pe cel al firii naturale. Ştim bine, existenţa bazată pe principiul stăpînirii prin control îi transformă în acelaşi timp pe stăpîni şi pe stăpîniţi în victime ale unei dependenţe vicioase, ostilitatea, supremaţia şi nevoia devenind inseparabile. Chiar dacă vorbim de superioritate sau de inferioritate, în sînul acestei ecuaţii va fi mereu un lanţ trofic vicios, iar ostilitatea refulată în slujba nevoilor de tot felul, va întreţine stăpînirea şi supunerea omului de către potentaţii vremii.

Un alt fenomen care exploatează dintr-un unghi complet grav problemele omului contemporan este folosirea mesajului-şoc ca strategie promoţională a societăţii de consum. Mă gîndesc la Joyce, de pildă, un experimentalist repudiat la vremea lui, care, folosind un gen de mesaj-şoc, descria în literatura sa fapte

scabroase, demne de toată sila doamnelor din înalta societate. La fel s-au petrecut lucrurile cu cîțiva reprezentanți ai teatrului absurd, cum ar fi Beckett, Adamov şi Arrabal, ultimul de o violență artistică fără precedent, tăia gîşte, în direct, pe scenă, în fața spectatorilor. Fie că vorbim despre televiziune, presă scrisă sau vorbită, despre teatru, film, literatură, muzică, arte plastice, dans, mesajul-şoc este actorul ispititor, acceptat treptat în arhitectura interioară a omului, pentru că îi oferă beatitudinea călduță a iluziilor, dar de fapt este vorba despre o extensie nefastă care îi devorează conştiința, precum în mitologia greacă timpul (Chronos) îşi devora copiii. Este bine cunoscut faptul că ni se dictează din multe unghiuri şi cu aproape toate mijloacele, să nu mai vedem în Creatorul Suprem forța care acționează prin iubire şi ascultare, ci un stăpîn de temut. Angrenarea noastră zilnică în multitudinea de microclimate virtuale ne rătăceşte spiritul, ne depărtează de drumul drept şi *uităm cine sîntem.*

Reduşi treptat la o masă de consumatori supuşi, vorbim la telefon pe două rețele deodată, concomitent servim prînzul frugal, verificăm corespondența electronică sau căutăm în acelaşi timp alte idei de lucru, părtaşi, independent de voința noastră, la o întreagă conspirație de sufocare a personalității noastre. Refugiul în acest model de lucru *terapeutic* nu-i decît o alternativă la realitatea care ne închide uşa în nas, este o extensie a existenței amplificată negativist, o contrazicere a firii umane, care mai tîrziu va distruge total libertatea firii noastre. Să nu trăim cufundați într-o lume a iluziilor, să ne concentrăm asupra realității evidente, sub semnul marilor problematizări de tip social şi ontologic. Evoluția noastră nu constă numai în acumularea, prelucrarea şi acceptarea informațiilor, ci şi într-o trezire şi creştere

spirituală. Singurul refugiu de folos este în rațiune, în adevăr şi în „credința care ne eliberează.”

Societatea modernă l-a acaparat aproape complet pe om şi l-a făcut prea încrezător în forțele proprii, pentru a se mai raporta la un Dumnezeu al Bibliei, „un Dumnezeu simplu şi perimat”, cum Îl numesc, neştiutori, unii atei contemporani. De-a lungul a două milenii credința simplă ne-a ținut aproape de Creatorul Suprem de care sîntem legați prin ontogeneză şi prin iubire. Înregistrarea unui astfel de deficit sufletesc duce la permanentizare şi nu se salvează prin împrumuturi rambursabile, de aceea, învățătura lui Hristos este acum mai necesară ca oricînd. În luptă cu globalizarea agresivă, dezumflată literalmente, creştinismul se apără cu propriile brațe, strategia sa fiind o „ofensivă a porților deschise tuturor”, prin reconcilierea inteligentă cu societățile moderne, nu prin compromisuri, ci prin apropierea omului de Biserică. În haosul şi în violența prezentului, numai Dumnezeu poate netezi calea, poate *exorciza* spaima de dezastrele mondiale, pentru că El reprezintă drumul spre înțelegerea crizei morale în care este împinsă ființa umană.

SPECULAȚII DE LUX

Nu ştiu de ce, de această dată am încredere că electoratul va evita episodul penibil şi dramatic şi va pune ştampila pe demnitate. Ştiu, este mai uşor să conştientizăm greşelile altora, decît să ne recunoaştem propria greşeală: aceea de a vota conştient erorile inițiate de alții împotriva noastră. Ca să nu mai fim obligați să facem penitență socială încă patru ani, putem corecta eroarea cu o simplă ştampilă. Electoratul e sătul de promisiuni, iar candidații care îi solicită votul insistă acum pe alte segmente de sensibilizare şi, din perspective unor noi sloganuri, promit măsuri imediate de rezolvare a crizei, agentul acestor abuzuri fiind numai dorința de putere. Mai ales acum sîntem îndreptățiți să vorbim despre abuzuri, despre încălcarea drepturilor cetățenilor, să vorbim despre responsabilitate şi chiar despre bun simț. Mult trîmbițata integrare nu a adus raiul în ograda românilor, deşi poporul a sperat precum înaintaşii noştri la Curtea de la Viena. Mai mult, țara a fost jefuită piesă cu piesă, utilaj cu utilaj. Industria pe verticală şi pe orizontală, cea care ani la rînd a stat în picioare şi a alimentat populația cu locuri de muncă şi a menținut stabilitatea socială, profesională şi echilibrul economic, a fost vîndută pe tichete veneticilor şi hoților băştinaşi, care se luptă şi azi, în platourile televiziunilor pentru rămăşițele de la masa jafului economic, în timp ce justiția îşi aduce cu asupra de măsură *aportul deontologic* la trecerea cu vederea. Ordinea de zi a existenței este controlată de lideri cu dosare penale, după cortina partidelor politice stau baronii centrali, cei din teritorii şi mogulii presei, care le asigură spatele. După 1989, s-au avansat tot mai multe încercări de a destabiliza țara. Ignorînd faptele istorice, ignorînd în fond realitatea

existentă, clasa politică nu a făcut decît să cadă în desuetudine, din simplul motiv că ea s-a raportat în mod prioritar la definirea intereselor unor grupări, nu la cele naționale, adică la ideea de lege şi de aplicabilitate, ci, în principal în obținerea unor favoruri uriaşe. Reperele istorice, dar şi studiul temeinic asupra guvernărilor anterioare, ar fi fără îndoială de folos electoratului statornic, pentru că falsul tezism politicianist al arondaților la putere a adus nenumărate deservicii cetățeanului român.

În grija pentru ei nu pentru țară, politicienii zeloşi de la vîrf îşi joacă uneori excelent rolul, dar de cele mai multe ori, lamentabil. Se pot formula serioase rezerve asupra sănătății lor comportamentale. Nu e vorba numai de nepricepere, ci de lipsă de profesionalitate şi de implicare, de violență şi demagogie, de indolență şi de tot ceea ce îi situează departe de modelul unui serios aparat politic. Promisiunile electorale nu au corespuns niciodată stării de fapt ulterioare, ele sînt nişte speculații de lux. Atît. Unde este simțul diplomatului de carieră, pentru că, în teritoriul a ceea ce numim astăzi cultură a diplomației, găsim mai mult un halo mediatic, creat şi întreținut cu iluziile induse de presa aflată în slujba politicului, de vedetismul care îi face să uite conținutul de drept al răspunderii patrimoniale şi penale. Nu înseamnă că nu înțeleg drama lor, pentru că înainte de a înşela istoria, ei sînt primii înşelați.

Efortul lor de a uzurpa societatea românească a fost unul simplu. Au copiat mostre din modelul societății americane de consum şi cu ele au cîrpit gros părțile esențiale de acasă. Nu au trudit ca să regîndească din temelii condiția românului, ci au lăsat-o de izbelişte în favoarea unor programe cu arie de aplicabilitate restrînsă pentru momentul istoric în care ne aflăm ca stat. Grija

pentru soarta naţiunii române a fost ştearsă din lista de priorităţi, ei sînt excelenţi specialişti în sporirea averilor şi în ridicarea propriului nivel de trai. Aceasta este subcultura diplomaţiei noastre, impostura sau cultura alternativă importată, pe cale să se contureze din ce în ce mai pregnant şi la noi. Pentru politicianul timpului nostru, preferat de electoratul ingenuu prin definiţie, diplomaţia reprezintă ecuaţia lipsei de scrupule, premisa unei false deontologii, conform căreia interesul personal premerge celui al naţiunii. O confirmă, printre altele şi faptul că, grijulii cu naţiunea, şi-au preluat insistent şi cu mult înainte sarcina minciunilor electorale, neduse pînă la capăt de actualii mandatari. Pe ici, pe colo mai taie cîte o promisiune, modifică, adaugă alta şi gata programul de jupuit pielea românului în următorii patru ani. Cînd încep campania, măscăricii puşi la patru ace, proaspăt frezaţi, preiau mina severă de oameni ai poporului şi ai legii, hiperocupaţi pentru prosperitatea ţării, dar a căror vignete deontologice contrazic flagrant demnitatea afişată în campanie. Imaturitatea cronică a unor candidaţi aşteaptă ecouri favorabile de la electorat, sub puterea de influenţă şi de convingere a unor apropiaţi iresponsabili.

Se întîmplă lucruri incredibile în toate structurile de guvernare, deşi, iluzionate, puterile politice tratează problemele cu detaşare, dîndu-ne de înţeles că mersul lumii este în esenţă un haos plăcut, pe care nu are rost să-l mai ordonăm.

OSCAR PENTRU DIVORȚ

Un an foarte agitat, au mai rămas încă trei luni de clocot, după semnele sordide şi dezgustătoare ale spectacolului politic, eternul şi fascinantul circ, de pe scena ultimilor săptămîni. Atitudinea pe care o afişează oficialii noştri în fața crizei şi în prealabilul alegerilor este jenantă, scandaloasă, cu toate că de-a lungul mandatului actual au făcut afaceri împreună. Se derulează tot felul de reacții şi de scenarii, excluzîndu-le pe cele ținute încă în faşă, politicienii de la vîrf se demolează între ei, iar preşedinția, îi trimite, citez, „să-şi bage picioarele la apă rece". Starea de necesitate declarată pentru grija propriilor averi îi transformă pe nomenclaturiştii democraturii în lei paralei. Zilele trecute, o şedință a Consiliului General al capitalei s-a transformat în ring K1, avînd în vedere că protagoniştii fuseseră sportivi de performanță. Scene de luptă de toată ruşinea au avut loc între forțele de ordine şi doi consilieri, reprezentanți ai unui partid de guvernămînt. Certuri atît de aprige indică faptul că mai sînt încă bucăți de țară de furat.

Problema gravă care dă de furcă acestui context fragil este absența unor adevărați lideri cu vederi reformatoare. Apropierea alegerilor a adus cu ea tot mai multă agitație în politic, implicit în social, poporul asistînd aproape neputincios la malversațiunile distrugătoare ale clasei politice. Cu alte seturi de promisiuni şi de înşelătorii publice, candidații îşi vor pune şapca arivistului, se vor costuma cu salopeta traficantului de influență şi vor apăsa pe butonul *start* al tabloului național de inducere în eroare, de comandă şi de supunere a robilor. E atît de uşor, în fruntea țării fiind să te aşezi de-a curmezişul binelui național, chiar împotriva revirimentului economic şi social, folosind pîrghiile penibile şi

incidentate penal, cînd toate, de la justiție la normă comportamentală, conspiră în favoarea lipsei bunului simț creştin şi moral. Miniştrii actuali nu mai pot, nu mai vor să managerieze criza, ei încearcă întoarcerea bugetul pe toate părțile, doar-doar vor mai găsi o soluție tot prin buzunarele populației. Deloc lipsite de incidente, protestele de tip social şi electoral simulează procesiuni funerare, manifestanții aprind lumînări şi arată cu degetul spre preşedinție. Deşi jandarmii şi poliția comunitară încearcă opresiunea, membrii mai multor organizații nonguvernamentale au adus pe străzile capitalei un coşciug şi coroane mortuare, păstrînd un moment de reculegere.

În naivitatea lor academică, cred oficialii noştri, că măsurile anunțate la *asumarea răspunderii* vor creşte pib-ul. Aşadar, instituția preşedinției hotărăşte: consumul de droguri uşoare este dezincriminat penal, iar comerțul cu sex iese şi el de sub incidența pedepsei. Cîteva mii de voturi în plus, cam aceasta ar însemna. Sau, ştiu eu, introducerea în schema de muncă a celei mai vechi meserii din lume va crea noi posibilități de finanțare a economiei, de reducere a şomajului, de ridicare a nivelului de trai şi de cultură interumană pe teritoriului patriei noastre. Ironie amară, iată-ne ajunşi în mod oribil în rîndul lumii, zeus devine îngăduitor, grațiază sacrificiul prin prostituție, sexul comercial intră pe scena politică, devine un mijloc de soluționare a sărăciei, iar eu am plecat de la ideea că toate aceste mişcări au fost calculate la sînge.

Şoc total pentru reprezentanții populației cu repere morale şi creştine!, iar impactul asupra vieții sociale va fi imens! Ce se află în spatele acestor şmecherii politicianiste? Starea de prizonierat în antecamera unor strategii de circumstanță, necesare campaniei electorale,

strategii de furat căciula propriului popor. Trebuie să recunosc că în marele sfat, tehnocraţii bine specializaţi îi servesc pe tavă zeului neînduplecat soluţii diversificate şi cu impact imediat. Este apanajul puterii, ca pe măsură ce se apropie alegerile să diversifice şocurile care să le aducă un capital electoral, scoţînd din mînecă cîte un as de pică. Aşteptăm reacţia societăţii civile, a Bisericii şi a intelectualilor. Nu, nu bat cîmpii. Dacă ar fi să se dea premii pentru scenarii dezastruoase, politicienii noştri ar lua periodic cîte un Oscar.

Greşeală după greşeală, criza politică este întreţinută de interese personale şi politicianiste, în timp ce peste treizeci la sută dintre români nu-şi mai pot plăti creditele la băncile străine găzduite de stat pe teritoriul nostru, care au escrocat şi au stors populaţia cu dobînzi mai mari decît rata propriu-zisă. Politicul are vocaţia autodistrugerii, numai în discursurile electorale poporul este prioritar, ca mai apoi, după alegeri, odinea de zi socială să-i strîngă şi mai tare ştreangul în jurul gîtului. Disperarea politicienilor pentru acapararea puterii îi face vulnerabili. Promisiuni de tot felul, dar în mod sigur, reformele de care are nevoie poporul pentru depăşirea crizei, nu vor fi puse în practică. Candidaţii, indiferent de apartenenţa politică îşi vor folosi capitalul politic pentru a-şi proteja interesele private şi pe cele ale încîrduiţilor.

Numai în clipurile electorale muzicale politicienii ni se arată plini de patriotism, murind de grija săracului şi a pensionarului, de grija celor defavorizaţi, de grila economiei, distrusă tot de ei, piesă cu piesă, utilaj cu utilaj, zăcămînt cu zăcămînt, pentru care promit a nu ştiu cîta oară un reviriment cu reţete europene. Cam aşa arată vederea şi vedeniile războiul pentru primului fotoliu în stat, intrat în linie dreaptă şi care calcă totul în picioare, de la protocol la lege, de la bun simţ la constituţie şi

demnitate. Criza care adînceşte tot mai mult populația în datorii nu a subțiat osul pentru care se luptă cei doi parteneri la guvernare, de logodna cărora am fost sceptică încă de la oficiere. Alianța lor fiind aşezată pe principiul că în caz de forță majoră te aliezi cu duşmanul, ca să-l poți controla şi distruge mai uşor, divorțul inevitabil s-a produs. Încă un Oscar!

DECLINUL AVÎNTULUI MONDIAL

Deşi mulți analişti financiari ne asigură că economia mondială semnalează sfîrşitul recesiunii, alta este realitatea. Vechile politici monetare nu mai au aplicabilitate, nu mai sînt sustenabile, industria financiară mondială se află la o răspîntie fără precedent, este asemenea unui balon uriaş, umflat fără control de fundamentalismul de piață, de expansiunea imperiilor bancare, a creditelor şi a dobînzilor exagerate, stoarse de la clienții acestora. Alte voci vorbesc despre sfîrşitul unei perioade care şi-a luat startul după al doilea război mondial, perioadă fundamentată pe expansiunea dolarului ca monedă de referință internațională, dar şi pe ascensiunea creditelor. Ca să înțeleg mai bine punctul culminant al crizei şi declinul unui avînt mondial economic fără măsură, mi s-a părut destul de explicit George Sörös, în lucrarea „Noua paradigmă a piețelor financiare. Criza creditelor din 2008 şi implicațiile ei", Bucureşti, Ed. Litera Internațional, 2008. Lucrarea vorbeşte, printre altele, despre „teoria competiției perfecte", generatoare a proceselor „de tip creştere-declin, care la început se autosusțin, ca mai apoi să devină un fiasco". Autorul afirmă că omenirea se află la finalul unei lungi perioade de expansiune a creditelor,

generată de lipsa măsurilor care au dus la această cădere bruscă şi de fond. E posibil ca afirmaţiile sale să nu fie decît simple speculaţii, care să distragă atenţia de la adevăratele probleme.

Lăsînd aceste socoteli pe seama specialiştilor care se întrec numai în datul cu părerea, am ales să privesc cu scepticism în jurul lumii dar şi în ograda noastră. Pînă şi dezastrele naturale din ultima vreme dau sentimentul că trăim zile întunecate. La Luca 21, 25-26, spune: „Şi vor fi semne în soare, în lună şi în stele, iar pe pământ spaimă întru neamuri şi nedumerire din pricina vuietului mării şi al valurilor. Iar oamenii vor muri de frică şi de aşteptarea celor ce au să vină peste lume, căci puterile cerurilor se vor clătina”. Forţele distructive abătute asupra omului, calamităţile naturale cu pierderi importante de vieţi omeneşti, uraganele, inundaţiile, tornadele, violenţa, terorismul, destrăbălarea şi ieşirea lumii din matca naturală, dar şi previziunile ştiinţei dau serios de gîndit. Iată cît de minunat ne vorbeşte Dumnezeu prin prooroci despre apărarea divină: „Dacă tu vei trece prin ape, Eu sunt cu tine şi în valuri tu nu vei fi înecat. Dacă vei trece prin foc, nu vei fi ars şi flăcările nu te vor mistui” (Isaia 43, 2). Oamenii trebuie să înţeleagă cît de mici sînt în faţa pericolelor de tot felul, mai ales cînd nu mai au niciun Dumnezeu.

Mai aproape, la noi acasă, printre pericolele care ne pîndesc este şi cel de a rămîne fără capetele luminate, care amprentează ţara cu un anume grad de reprezentativitate, fără specialiştii din medicină, fără cei din cercetare. Cine, în haosul prezent, mai poate auzi alarma disperată din sistemul de sănătate românesc? Dezastrul este că tocmai medicii bine pregătiţi, specialiştii de rang înalt părăsesc sistemul, îmbolnăvit de modul aberant al politicii de piaţă. La cheremul guvernanţilor,

domeniul sănătății a intrat de vreme bună în moarte clinică. Pentru că nu se rezolvă aproape nimic din ceea ce au sperat studiind şi perfecționîndu-se, medicii caută disperați soluții, unii în țară, alții în străinătate pentru a se realiza profesional şi social, fenomenul contribuind la înstrăinarea elitei româneşti. Posibilitatea unei activități şi a unei vieți de calitate în România este din ce în ce mai mică pentru toate categoriile sociale.

Ar fi multe de spus, dar în context se impune să mai adaug: există un obicei dezgustător de a da publicității alte minuni decît realitatea, problemă pe care am tot subliniat-o, dar mă bizui pe forța şi pe circumspecția românilor care nu vor lăsa țara din mînă, şi vor împiedica eventualele situații nedorite (?). Nu trebuie să ai doctorate în ştiințe ca să pricepi că legile țării şi Constituția sînt ignorate aproape cu maliție şi că se conspiră de fapt la siguranța noastră socială. Guvernanții nu-şi pierd deloc năravul, se fac că nu văd, că nu aud semnalele care privesc siguranța socială şi liniştea cetățenilor de toate naționalitățile, deşi presiunile externe şi cele ale unor forțe dinlăuntrul țării, din ce în ce mai lipsite de bun simț, sînt de netrecut cu vederea.

În bătaia vînturilor dinspre Europa, e de dorit să nu ne mai însuşim psihologia muchiei de cuțit.

EUROPA SĂ SE RUŞINEZE DE RĂDĂCINILE POPORULUI NOSTRU!

Ca să nu ramînem de căruţă, imaginea noastră a fost transmisă deformat la curtea Europei, a fost scrobită la manşete şi la gulere, a fost machiată şi coafată. Pe lîngă alte argumente, istoria ne conferă poziţia de stat european de drept, deşi instituţiile europene se comportă cu noi la fel ca şi cu o ţărişoară din fundul Africii. De fapt, europenizarea noastră ar trebui să însemne o recunoaştere a statutului pe care l-am avut dintotdeauna, nu un pretext de cotizanţă şi de (re)activare a unor biruri mai vechi. Înainte de aderare ar fi trebuit să se negocieze la sînge toate detaliile de aşezare la masa oficială cu Europa instituţională.

Altele sînt problemele pe care le-a creat această europenizare falsă, nicidecum imperativul unităţii împotriva primejdiilor mondiale. Am aderat de fapt la un program care nu ne spune clar încotro ne ducem, cît ne costă mersul la acest circ de talie, nici ce se va petrece cu ţara noastră, din perspectiva viitorului apropiat. Europa a impus o uriaşă piaţă, un tîrg neloial pentru fiecare stat, de la produse la producător şi consumator, a creat un cadru legal mai puţin clar, dar pertinent instituţiilor sale, exagerat pe alocuri, deloc benefic progresului nostru economic şi social. Sîntem o ţară de hiper/supermarcheturi, de moluri şi de sedii ale filialelor băncilor europene; cam şapte filiale pe cartier. Potrivit acestor imagini artificiale unul din cinci români ar trebui să fie miliardar, iar restul să trăiască bine, vorba dusă a campaniei electorale.

Sînt şi iniţiative bune venite din afară, dinamica lor este necesară, dar trebuie mare atenţie ca să nu devină browniană, să nu fim călcaţi prea tare pe rădăcini.

Europenizarea nu a venit ca un factor procoagulant, care să regîndească, să reinventeze „socialul” bazat pe principii ale demnității umane, ci a venit ca un factor antiagregant, cu rețete legislative, economice şi sociale gata plămădite pentru *bucătăria* românească, de aşa manieră încît produsul lor să se coacă în cuptoarele noastre strămoşeşti. Noi nu mai avem niciun fel de merit, decît acela de actor pe piața care cotizează la coacerea colacilor europeni şi de a avea relații oficiale cu ei, de fapt punînd umărul la o curea de transmisie, care se mişcă în sensul stabilit de Europa.

Şi celelalte țări membre din Uniunea Europeană au devenit sceptice în autoproclamata capacitate a UE de a înlătura urmările dezastruoasei crize. Uniunea nu ne-a furnizat garanțiile sociale, nici bunăstarea materială promisă. Nu le pasă că ne hrănim cu iluzii, cu şomaj, cu tolerarea jafului la care este supusă economia țării, cu sărăcire, cu un ritm alarmant de degradare a vieții, cu politicieni incapabili de reformă, cu lipsa respectului pentru drepturile cetățeanului.

Aşadar, *europenizarea* nu răspunde cu prioritate la nevoile sociale, nici nu oferă un model de salt calitativ al vieții. Direcția în care ne-am angrenat tot mersul nostru legendar trebuia bine gîndită şi cu mult timp înainte, altfel nu am fi fost nevoiți să acceptăm viziuni libere şi de suprafață. A trebuit să intrăm în criză şi să constatăm pe visteria noastră ce înseamnă să accepți soluții haotice cu bătaie scurtă. În sînul societăților a avut loc un fel de implozie, omenirea trăieşte în panică. Manevrele politicianiste - planuri păguboase ale puterilor lumii, au produs confuzii nu doar ideatice, ci şi cît se poate de practice. Aşa se face că în momentul de față am intrat în

criza de proporții care nu ne aparține. Nu mi se pare corect să evacuezi valorile spirituale naționale şi să le înlocuieşti cu cele ale altor popoare pentru că sînt considerate *cool.* Multe state din Uniune țin să-şi conserve valorile de patrimoniu, să le promoveze cum ştiu mai bine, noi trăim încă euforia de după 1989, mergînd pe premisa că ce e de după graniță e mai bun. Fals, deşi consider că e necesar să găsim o cale, pe care, noi, ca nație să ne deplasăm constructiv, dar să ne păstrăm identitatea, în contextul mondial, în care ni s-a dat brînci.

Nu putem trăi nici cu nostalgia trecutului, nici nu mai putem scoate costumele populare şi opincile din lada de zestre a strămoşilor, trebuie doar să le facem să strălucească în muzee, să găsim modalități rentabile prin care să ademenim Europa să vină la noi şi să se ruşineze de rădăcinile spirituale paşnice şi sănătoase ale poporului nostru, care nu ne împiedică să ne uităm spre viitor. Avem nevoie de programe de impact, dar nu e cazul să confundăm megalomania din afară drept realitate empirică. Singurul răspuns pe care Uniunea îl poate da este că nu reprezintă o şansă pentru popoarele Europei, ci un spațiu de confruntare şi de exploatare, un uriaş aparat economic, menit să centralizeze controlul.

ÎNTOARCEREA OMENIRII ACASĂ

Cît de fericită va mai fi viață noastră, a sclavilor moderni, după devastatoare criză prefabricată, cum ne vom simți cînd căruciorul de cumpărături se va supune, a cîta oară, legilor comerțului, cum ne vom mai raporta la realitatea concretă a ghetoului consumist? Este greu de calculat prețul pe care îl va plăti omenirea pentru a acoperi costurile uriaşei destabilizări mondiale. Ceea ce se întîmplă acum era de aşteptat. Pe de altă parte, nu pot să nu precizez în acest context, că nimeni nu mai e capabil să pună stavilă înaintării în haos, pentru că de ordonarea lui nu poate fi vorba curînd. Anul care va veni va bulversa viața omului într-o asemenea măsură încît acesta va „capota”, fizic şi psihic. Se ştie, condiție esențială a vieții, munca este sfîntă ca însăşi viața, ambele au origine în porunci divine. Iată, ce spune Luca: „vrednic este lucrătorul de plata sa”, dar omul nu a fost creat să muncească ca un robot „multitask”, zece sau douăsprezece ore pe zi, deşertificat de resursele de energie şi branşat permanent la intensitatea şocurilor sociale.

Cine-a zis că evenimentele din 1989 ne vor elibera din strîmtori? Hoția înaltă s-a extins abia acum şi are fani ca operație cantitativă care se joacă de-a şoarecele cu pisica. Venind de aiurea şi hotărîți să ne arate ce pot ei, neavînd cum se strecura în alte domenii de vîrf printre rotițele democrației, mulți au dat navală în marele sfat al țării şi au creat, pînă la cel mai înalt nivel, jocul de-a şoarecele cu pisica. Pisicile au devenit avare, nu mai sînt nevoite să alerge prin poduri după şoareci, şoarecii le caută pe ele. Astfel se stabilesc împreună în aceeaşi cuşcă şi cînd e nevoie de spectacol, sînt întărîtați nițel şi gata coloratura clasei politice, din care se aud surle şi

trîmbițe haotice, încît nu se mai poate deosebi realitatea de ficțiune. Cei mai mulți au pătruns în politică din orgoliul de a face parte dintr-o istorie de moment, tocmai de aceea politicienii buni pot fi numărați pe degetele de la o mînă.

Cultura unui popor în sens patrimonial desemnează toate formele de expresie, inclusiv pe cea a politicului. Ori în politica țării noastre nu mai putem vorbi despre „cultura proiectelor sau despre cultura rezultatelor”. La momentul de față noțiunea de politică nu mai comportă o dimensiune patrimonială, patriotică; conceptele europene sînt din ce în ce mai mult utilizate pentru a defini anumite practici politicianiste, pentru a face uz de anumite competențe străine cauzelor interne. Puterile lumii experimentează cu noi de fapt punerea în valoare a unor strategii de supunere şi de „plus valoare”, care nu şi-au găsit încă un mijloc de exprimare în alte state. „De e vorba să mă laud, mă voi lăuda cu slăbiciunile mele”, a afirmat cu multă smerenie Sfîntul Apostol Pavel. Numai că cei care conduc destinele noastre au transformat propriile slăbiciuni în virtuți.

Nimic nu schimonoseşte mai mult decît minciuna, fățărnicia, servilismul înalt şi pălăvrăgeala publică. Ca politician demonstrează mai întîi poporului tău că te interesează cauza lui şi poporul te va aprecia, învață să îl asculți şi el te va asculta. Nu trebuie să îi aduci în curte prea multe produse din afara sistemului, pentru că le va respinge. Poporul devine obiectul şi nu subiectul istoriei, el nu-şi mai poate imagina viitorul sub forma proiectelor colective, istoria i se impune, i se dictează jertfe inutile şi speranțe deşarte. Epoca noastră sau „modernitatea lichidă”, cum o numeşte Zygmunt Bauman, doreşte fluidizarea societăților, adică instaurarea unei lumi a curgerii continue, dar în spații închise. Individul este

obligat să fie rob, este obligat să-şi cîştige existența prin corvezi, ba mai mult, să se conformeze tiparelor acestor spații de lucru şi de existență, impuse de valul din afară. Marii dregători nu mai reuşesc să facă sensul drept, în plus, abuzul de putere dezvăluie o tehnică tributară mai mult obscurității, a cărei consecințe se răsfrîng în mod tragic asupra socialului. Vorbim despre o totală repliere a omului față de societate ca *spectacol.* Visul alchimiştilor şi al gînditorilor esoterici era acela de a căpăta puteri psihice asupra lumii materiale.

Societatea a devenit un biet cobai asupra căreia se experimentează de atîția ani, scopul intrinsec al fiecărui experiment fiind sacrificiul ei în schimbul demonstrațiilor economice şi politice, de putere. Credința profundă în Creatorul acestei lumi dispare treptat, de aceea e nevoie de o idee universală, care să propună întoarcerea lumii acasă.

De notat că prin acest excurs nu am formulat decît neînsemnate fracțiuni care pot fi puse în legătură cu dezechilibrul politic şi social şi mi-ar fi necesară o întreagă oaste, bine instruită, de cercetători, analişti şi judecători ca să dau în vileag şi să condamn realitatea, deşi o mînă de politicieni au făcut şi fac de ani buni incursiuni de mare jaf în bătătura noastră. Voi continua discuția pe acest adaos de aspecte adîncitoare în dizarmonii, menționînd că politicienilor de pretutindeni trebuie să le recunoaştem meritul de a fi făcut încă un pas în această direcție.

E NEVOIE DE STIMULI SPIRITUALI PUTERNICI!

Vremea pe care o trăim este o suită de erori obsesive, orchestrate cu virtuozitate, plonjonul în infernul globalizant aducînd tot mai multe traume în conştiinţa omului. Pentru că nimic nu este mai grav decît să iei parte la erorile comise de alţii, cum spunea filosoful-teolog Petre Ţuţea. Marşarea paroxistică pe noile strategii de guvernare ale lumii ne aruncă într-o stare de şoc, în care dispare orice fel de atitudine demnă. Imersaţi în aceste dune mişcătoare, hipersaturaţi de oceanul de impulsuri nocive, care au degenerat inevitabil într-o utopie totală, nu mai putem diferenţia binele de rău, utilul de inutil. Gustăm fără să cîrtim din borşul mondial acrit, cu bucăţi pe jumătate digerate, acceptînd decorurile de groază şi de cădere, pregătite de cei din turnul de veghere a lumii.

Trăim timpul unor mutaţii esenţiale. Ordinea mondială nu va mai fi niciodată ca înainte. Societatea contemporană contaminată de automatisme, de imagini hiperviolenţe, de maşini şi de pop-horror-uri, de monitoare, de instalaţii şi de alte elemente din recuzita controlului asupra identităţii noastre, oferă o alternativă extrem de periculoasă idolatriei haosului şi se răsfrînge indubitabil asupra psihicului uman.

Din toate părţile retina şi auzul ne sînt bombardate de stimulii şocanţi - şoc-terapie prin reclame stridente, teletexte verticale, orizontale, hipermagazine, portrete electorale etc. Oamenii aleargă de colo-colo, încercînd să îmblînzească rostul existenţei, să surprindă o idee, un firicel de sens în toată această harababură socială, devenită centrul fantasmelor sado-masochiste ale unor

minți tulburate care guvernează lumea, de fapt o pseudo-inițiere a lumii în haos, la regizarea căreia se lucrează de mai mulți ani şi care urmăreşte mumificarea ordinii mondiale, deja îmbălsămată şi legată strîns cu feşi negre. De la o aşa zisă stare de libertate a individului, garantată prin lege, s-a ajuns la excitarea ei pînă la sinucideri şi crime. Coşmarului din realitate îi corespunde un coşmar simetric, cel al reacției naturii: catastrofele generate de poluare şi de încălzirea globală.

Vrem noi ori nu vrem, societatea trăieşte un fenomen sociologic spectacular, un fel de uniformizare impusă, prea democratică, care dă fiecărui individ un mod de existență particular în libertinajul lui tematic şi de participațiune totală. Sau mai degrabă vorbim, întorcîndu-mă la Țuțea, despre ceea el numea „sufragiul turmei”, la care aş adăuga „sufragiul turmei, dar conform planului elitei!”.

Fenomenul trebuie înțeles contextual şi nu integrant, pentru că el reprezintă fatalitatea societății la acest moment dat, care trebuie trimisă cît mai repede la coşul de gunoi al istoriei, ca pe ceva expirat şi dăunător. Situația pare o experiență filosofică din care nu e nimic de înțeles şi cu atît mai puțin nu poate fi vorba prea curînd despre soluții de reanimare a unui model de societate demn şi luminos. Pentru aceasta este nevoie, repet, de o idee valabilă universal, este nevoie de stimuli spirituali puternici. Semnele sub care stă guvernarea societăților în întreaga lume sînt interesele unor grupări, diletantismul şi libertinajul total. Iată că şi politicul continuă acest dialog devastator, pentru că pentru prima dată după multă vreme, în istoria lumii, mi se pare, raportul dintre calitatea politicilor practicate la nivel mondial şi politicienii de serviciu se inversează, în sensul că politica a devenit din nou agresivă şi distrugătoare. De

aici imposibilitatea sincronizării contextului intern cu iureşul internațional, el însuşi depăşit. Fascinația pentru utopia din care se hrănesc puterile lumii a creat un pisc negativ, un abis al demolărilor moralei, un nou model de societate, dar în sensul cel mai tragic cu putință, acela de film de acțiune macabru şi grotesc, unde toate scaunele sînt ocupate şi încă se înghesuie mulțimi de oameni în spatele unui cordon de pluş al iluziilor de lux.

Societatea se vede azi, în sens metaforic, ca un duel imaginar între puținii rămaşi iubitori de veşnicie şi iubitorii de efemer, ca un dialog imaginar între Parmenide şi Heraclit. Criticînd acid societatea, de cîte ori mi se iveşte prilejul, nu voi face niciodată jocul sistemului, nu voi folosi niciodată comportamentele pe care le ridiculizez acum, fie că este vorba despre artă sau despre existența de zi cu zi.

CĂLCÎIUL VULNERABIL AL EXTRATEREŞTRILOR

Postmodernităţii i se dictează cu mult tact o schimbare totală de metaforă existenţială, i se întind de fapt curse de proporţii, prin încurajarea nepermisă a unor stimuli şi parametri globali, care vulgarizează din temelii noţiunea de înţelegere a existenţei. Omului i se sugerează direct sau indirect că nu mai este el punctul final al evoluţiei, că alte forme de viaţă inteligentă din cosmos îl pot concura, îl depăşesc pe om, aşa cum omul, la rîndu-i, a depăşit presupusa verigă Australopitecus. Adică există alte creaturi asemănătoare sau înrudite cu Homo Sapiens, cum ar fi acea creatură ciudată (cît un fetus din borcanul cu formol al laboratoarelor şi muzeelor), care nu pare să aparţină lumii pămîntene şi a cărei descoperire, într-un sat din Mexic, în urmă cu doi ani, de către proprietarul unei ferme, a fost dată recent publicităţii. Neobişnuita vieţuitoare (?) era prezentată de presă, prinsă într-o capcană pentru animale şi, afirmă specialiştii, ar fi murit de teamă, fapt mai puţin caracteristic pentru o creatură foarte inteligentă, aşa cum sînt considerate entităţile extraterestre.

În urma analizelor efectuate în laboratoare speciale, oamenii de ştiinţă au descoperit că avea părţi ale creierului extrem de dezvoltate, că ea măsoară cîteva zeci de centimetri în înălţime şi că are configuraţia asemănătoare cu cea a unei reptile. Ei se declară siguri că ciudatul corp prins în capcană nu aparţine niciunei specii trăitoare pe Pămînt şi că ar fi vorba despre o specie extrem de inteligentă. În prezent cadavrul ei se află, spre cercetare, la Universitatea din Granada. Problema este că nu toate marile trusturi de presă ale lumii s-au grăbit să preia ştirea... Mai aproape de noi, pe

zidul exterior- stînga al bisericii Tutana din Argeş, există un desen vechi de patru sute de ani, adînc săpat într-o cărămidă, care reprezintă un extraterestru sau un cosmonaut (reprezentarea grafică fiind asemănătoare unei imagini din timpul nostru). Preotul mînăstirii a declarat că „desenul este acolo de patru sute de ani, de cînd e şi biserica. Cărămida a fost încrustată în crud, cum se spune, înainte să fie arsă în cuptor. Dacă ar fi fost rece, cărămida s-ar fi spart, iar desenul nu ar fi ieşit cu o aşa precizie. Nu ştim cine l-a desenat, dar după cum se vede, este un cosmonaut sau un extraterestru", a completat preotul. Mai mulţi specialişti de la Academia Română, de la Culte şi Patrimoniu Cultural Naţional, de la Monumente Istorice au cercetat biserica, dar niciunul nu a elucidat misterul desenului.

Astfel de ştiri pe care nu toată lumea le poate verifica, apar tot mai des în presa internă şi internaţională. Pînă acum, ştiinţa nu a reuşit să-i localizeze pe „omuleţii verzi" (cel puţin nu oficial), care rîd de noi din alte galaxii, dar mass-media realizează scenarii dictate ale existenţei lor, plasînd cîte o verigă falsă la distanţe de mii de kilometri, cu scopul distragerii atenţiei publice de la gravele probleme în care este împinsă omenirea. Iată cum procesul de comunicare media nu mai este în sine o cultură, nu se mai poate vorbi despre o ordine şi despre o coerenţă în cadrul acestor diversităţi de false oferte informaţionale. Sociologul Mac Luhan afirma prin anii 60 că „esenţial în procesul de comunicare nu este mesajul transmis, ci modul şi momentul potrivit în care se realizează comunicarea". Procesul insistent de asanare a conştiinţei duce la epuizarea şi la abandonarea identităţii creştine. Mondializată excesiv, fiinţa umană se transformă într-un pustiu, pe care politicile atee internaţionale îl

depersonalizează, pregătindu-l totodată ca teren propice pentru implementarea unui cod ADN planetar, menit să controleze şi să subjuge ființa umană. Se lucrează pe furiş la acest eşafod butaforic, la această „închisoare” mondială. Se adeveresc în parte prezicerile lui Luhan despre aşa-zisul *sat mondial* şi despre modificarea completă, prin intermediul mijloacelor media, a culturii comportamentale, dar şi viziunilor omului modern cu privire la existență.

Ignorarea credinței, vulgarizarea ştiinței, a cercetării, extrapolarea unor experimente de laborator, dar şi rolul instituțiilor media în deformarea adevărului au devenit otrăvitoare în era internet-ului. Într-un model cu totul nou, noțiunea de cultură nu mai vorbeşte deschis despre dezvoltarea şi netezirea facultăților spirituale ale omului, care să facă diferența între adevăr şi fals, între politica informațională de context şi cea ştiințifică de supunere a omului. Astăzi cultura lumii ni se înfățişează ca o achiziționare de comportamente, avînd ca subiect propagarea violenței. Obişnuiți să se bazeze pe presă, pentru a beneficia mai rapid de cunoaştere şi de reflecție, omul modern participă evident la susținerea controverselor legate de biotehnologii şi de globalizare. Putem vorbi de instaurarea rapidă a unui anumit raport tacit al omului cu stereotipiile, cu himerele, cu lumile virtuale ale *satului global*, ale rețelelor sociale virtuale - ca spații de socializare, care poate pot mima acelaşi rol totalizator ca şi religia, dar care anihilează progresiv viața particulară a individului.

Să fie aceasta noua cultură mondială, pentru care s-a găsit deja un limbaj tehnic, un sistem de administrație care realizează gestionarea vieților particulare şi sociale a fiecărui individ?

SANIA MOŞULUI TRASĂ DE CROCODILI, NU DE RENI

Cînd totul în jur pare a fi ostil, hop, se sparge un uriaş balon şi curg pe Pămînt o droaie de Moş Crăciuni. Rîndurile de mai jos n-au legătură cu strategiile tragi-comice ale crizei, sînt pur şi simplu continuarea celor din decembrie trecut! Paharul amar al boom-ului va fi ciocnit, numai că raționamentul îi implică pe Moşi Crăciunii care umblă de veacuri cu sacul plin de rețete fără parafă. Matrapazlîcurile de orice fel iau vacanță, adică intră în debaraua tăcerii, nici suficientă, nici măcar sigură. Despre zăbrelire nu poate fi vorba, decît vorbărie goală, vorbele au declanşat criza şi tot ele ascund miza, deşi nimeni nu s-a îmbogățit vînzînd vorbe, nici măcar felicitările nu se mai cumpără, pentru că circulă tot soiul de felicitări electronice. Acestea par a fi apanajul emblematic al sărbătorilor.

Balanța şi-a făcut strigările, ne socotim mărunțişul care a zornăit tot timpul anului la şocurile din mediul extern şi intern şi constatăm că tot acasă la noi e mai bine. Deşi nu-i nici alb nici negru, nici secret de stat că totul este relativ, aşteptam mesajul ambiguu către popor, de la ceasul doisprezece, care ne va răscoli iar solidaritatea națională, adică ne va impărți în fani şi duşmani. Vrem, nu vrem şi discursurile sînt un produs, dar numai pentru fondul pieței interne, occidentalii serioşi îl vînd la pachetul de sarcini, cu mult înaintea intrării noastre pe poarta UE. Ei s-au simțit bine la noi, în mediul de afaceri românesc, pentru că ştiu să aprecieze mult țeapa şi cacialmaua.

Sînt şi occidentali serioşi şi români foarte serioşi, dar aceştia află prea tărziu că Moş Crăciun le aduce un statut de victimă, iar sania bătrînului simbol e trasă de

„crocodili”, nu de reni. Dar şi ironia cere economie, face parte din planul de afaceri. A fost un an experimental pentru toată lumea, am trăit disconfortul şi ostentațiile crizei mondiale, însă românii s-au dovedit apți să absoarbă şocuri de intensitate şi persistență. Atunci de ce să nu avem motive să fim optimişti cu anul viitor, măcar în ceea ce priveşte talentul inegalabil al politicienilor de a face şi drege. Adică mai nimic.

Populația a consemnat ajustări semnificative coşului zilnic. Restul?, termeni tehnici şi vulnerabilități ale analiştilor economici, care cresc riscul prinderii în menghină a „dinamicii accentuate a creditelor neperformante!”

Cine spunea că sectorul teoretic al economiei şi al finanțelor nu este exprimat în metafore? Dar, oricît s-ar lăsa el poetizat, o vreme bună va merge tot în cîrje, şontîc-şontîc, sprijinit în cadrul metalic, dăruit cu teatrală cumsecădenie de tătucul FMI. Da, economia lui 2009 este un poem, care înnobilează pustiirea scontată de regizorii pantocratori. Cine ştie ce hibrid vom experimenta la anul! Şi ironia cere economie. Nu mai contează ce a fost, se trage o linei groasă, se trage cortina şi după ele începe să se manifeste marchetingul de sărbători, care ne distanțează de falsul de zi cu zi, de prostul gust al ecranelor, de abuzivismul politic, de soluțiile de salvare de la înecul pe care ni-l profețeşte iarna. Şi organismele internaționale care s-au jucat libere în ograda noastră, intră în pauză, viața curată ne cheamă acasă cu sunete de Stradivarius şi Tiamat. Decembrie, de bine! Balul de sărbători îşi execută ultimile comenzi.

Dacă vă nemulțumeşte vacarmul oraşelor, bunicii de la țara rămîn varinta optimă, cine îi are, desigur: foc de lemne, linişte, şorici, cozonac, sarmale, cîntat de cocoşi.

Eu voi scrie şi de sărbători, am mai mult timp liber, deşi nimeni nu s-a îmbogățit scriind. Mi-ar plăcea să împart bani pe stradă celor care nu au, aş vrea să-i înțeleg pe politicienii noştri, dar cred că e nevoie să mă înscriu la o şcoală de înțeles. Am dubii mari în ceea ce priveşte capitalismul şi doresc tare mult să-mi ajut prietenii cînd au nevoie de un calmant, aşa cum omenirea are nevoie de un plan antiprăbuşire.

Mi-ar plăcea să-mi petrec un weekend în Piramida lui Keops, să-mi cumpăr o casă veche cu păianjeni în colțuri, o lampă cu gaz şi un cîine credincios care să nu latre la lună. Urăsc jeepurile, sînt scundă şi nu văd din ele, şi mă întreb de ce nu am furat ca să-mi pot cumpăra o căruță. Rîndurile mele nu au nicio legătură cu politicienii tragi-comici, anul e dus şi nu există instituții sau mijloace tehnice pentru verificarea bonității lor. Ei sînt, evident şi de sărbători, decizionalii întristanți, contaminați de gîndirea unineuronală, adică de şmecherii de import, de imaginea penal-ridicolă, ba chiar de sobrietatea cioclilor, care un an întreg i-au jupuit fără milă pe urmaşii mortului. De la doi neuroni în sus există riscul unei sinapse, iar fără sinapsă nu există rîs.

Cum motorul iubirii este mai puternic decît al urii, acum se impune o tăietură apoteotică: sănătate şi mulți ani, om bun, oriunde petreci sărbătorile !

AMOR DECLARAT CUMINȚENIEI LIRICE

În ultima vreme citesc cu voce tare cărțile pe care le primesc, în ideea că, poate pe undeva, în carnea, sub pielea poemelor, nevăzut, neştiut, vreun fior liric se ascunde cu intenționalitate de implicare. Tot mai rar dau de el şi mă întreb unde a dispărut poezia aceea pe care citind-o să se înscrie în alcătuirea ta, vibrație cu vibrație? Mare parte din poezia prezentului este numai bună de lecturat la o şedință plictisitoare de guvern sau la o masa rotundă cu o temă a crizei economice. Nu la toți poeții vremii este vorba despre talent, ci mai degrabă despre un travaliu de consum, despre un „ciripit de păsărele" comun, uneori jenant. Iluziile multor poeți sînt fals alimentate de susținerea şi de încurajarea unor scriitori cu ştate vechi. Pe considerentul că aceştia au în mînecă asul de treflă, se erijează într-un fel de „guru" ai poeților mai noi, care candidează, cu bună intenție sau fără, la titlul de cea mai trăsnită poezie care s-a scris pînă acum.

O poezie-şoc, care pare să mizeze pe exhibarea izomorfismului, pe exacerbarea sexualității, pe înnobilarea licențiozității. Iată numai un exemplu: „Băi, clarvăzătorule, nu te-ai/ săturat să îmi arunci combustibil/ în inimă,/ cu lopata aia a ta sterilizată în adrenalină,/ Las-o mai moale, o să termini motorul/ va sări cămaşa de pe el". Sau: „marea mă priveşte din ciorbă, ochii îi sfîrîie în cutia de viteze". Apoi pune punct şi începe cu literă mică: „toate sunt curve şi deştepte". N-am înțeles nimic, versuri disparate, culese parcă de ici de acolo, din poeme diferite; crize de identitate adolescentină, consumată cu un teribilism deja convenționalizat: „apoi aruncam cu păianjeni/ transparenți/ să te sugă din sîngele meu./ cică acolo/ eşti mai tare/ nu mai are nici o importanță./ oricum le-am ucis şi/ le-am smuls aripile cu cleştele/ eram

obosite/ şi nu se rădeau sub braţ". Temperamentalul poet pare un rocker care îşi concepe versurile mizînd pe efectul de zgomot special. Poeme voit-şocante, fantasmagorice aventuri literare, avînd ca motiv libera exprimare: „Şi copiii dau ţîţa mamelor fierbinţi/ şi tot cu sfîrcurile din buric îmi/ despică,/ în dublu roşu-ncercănat, marea din/ priviri".

Adolescentul avangardist Geo Bogza avea o frază care suna cam aşa: „Eu, prea înalt pentru Calea Victoriei. De cîte ori trec pe Calea Victoriei, fie vară, iarnă, sau orice alt anotimp, de undeva din văzduh sau din mine, se aude o voce care mă înfioară, spunînd convingător: Eu, prea înalt pentru Calea Victoriei...". Parafrazîndu-l, afirm fără sfială: prea înaltă Calea Poeziei pentru mulţi dintre poeţii prezentului, cum mulţi încep să fie şi cei care se dau în vînt după după astfel de scriitură. Nu mă număr printre ei, n-am cum, m-am gîndit eu bine, nu sînt de acord cu şocurile postmoderne, nici cu moda acestora. Dar nici nu le condamn. Înseamnă să mă opun noului val de poeţi de după blocuri şi aş fi taxată ca incapabilă de socializare. Le dau numai spre exemplu, ca să audă cine are urechi de auzit.

Ascultaţi o găselniţă, a unui poet cu pretenţii: „În loc să le telefonez/ Sau să le scriu pe mail,/ Iată că le... colofonez,/ Ca să le strig un „hail"/ (Întors de pe planeta roz/ Care ignoră versul/ Rimat, şi unde-am fost matroz)". *Genial! După aceste versuri nici nu mai poate exista poezie!* Dacă îl întrebi pe autor ce vor să însemne, ar răspunde simplu că îi este greu sa-şi explice *inspiraţiile,* ele vin din înaltul cerului, de pe „planeta roz". Şi, la urma urmei, aşa-i, un *demiurg* nu se explicitează muritorilor. Nu e nevoie de inspiraţie, nu e nevoie de idei, nu e nevoie de trudă. E nevoie doar de cîţiva extaziaţi care să aplaude schimonoselilor poeţilor, care adăugă, într-un fel

de joacă de şotron, tot felul de cuvinte la tastatură: „eu zic să rămânem în Biblioteca Roz,/ să mai citim din cartea bătrânului matroz,/ o proză (sau o poză)/ despre Planeta Roză”. Astfel de autori se iau mult în serios şi vor să demonstreze (cui, nu ştiu) cît de important e ceea ce spun ei. În vacarmul făcut de pietrele aruncate în geamul poeziei postmoderne, e greu să mai auzi vocea inspirației adevărate. Urechile şi, mai apoi, treptat, receptorii se sufocă. Poezia a devenit din ce în ce mai poluată. Asigurați-vă rezerve de lirism curat, va fi mare nevoie de ele!

Vorbeam zilele trecute cu un prieten bun despre amorul meu declarat cuminţeniei lirismului, despre idealul de poezie şi de presă culturală şi am ajuns la concluzia că ambele trebuie să comunice măiestrit, să stîrnească interesul, să se dezgolească cititorului, dar într-un mod cult.

„OPERE” CU VENELE TĂIATE
- CUVIOASA DARE PESTE CAP -

Cineva profețea că Pămîntul se va sufoca de atîta *vorbărie goală,* de atîta *zgomot.* Lumea arată ca „un copil desculț, care dă de-a dura cercuri prin trunchiul unui pom”. O mare dezordine populează timpul, iar efectul este adăugat zi de zi. Mă întreb cu ce să încep, ca să nu dezechilibrez prea mult fragilul cîntar al vremii, pentru că şi aşa, asemeni păsărilor, trăitorii cinstiți întru creație „ciugulesc grîu din palma întinsă de sărac”. Bucuria mea, a spiritului de serviciu, este de a trăi creația ce mi se înfățişează dinaintea ochilor. Dar cum s-o trăieşti, cînd drumul spre curățenie ei a devenit „o frînghie cu noduri multe şi cu cît m-apropii de-al ei capăt, cu-atît mai anevoie le dezleg”?

Vrînd să pricep din ce alte nebuloase şi prin ce „fisuri”, mai intră haosul în lume, m-am oprit la creatori. Şi ei pot fi responsabili de „strălucirea” haosului. Cu ce ar putea fi comparat zgomotul pe care îl face opera unora dintre ei, arătîndu-ni-se? Cum ar putea fi reprezentat grafic mulajul acestui tip de zgomot artistic? Cu ce ar putea fi comparat? Mă gîndesc la femeia oarbă din poemul lui Rilke, care se plîngea că nu mai poate locui cu cerul pe ea. Acuma o pot mîngîia, spunîndu-i că mulți caesari moderni, dornici să şocheze, nu mai pot trăi cu pămîntul sub picioare, conştiința lor artistică măsurîndu-se după dilatarea cosmică a mesajului şoc.

Abandonați unei beții ca unui dans, mînați spre gura de vărsare în haos, mulți creatori moderni întorc pe dos veşmintele şi oasele actului de creație, iar opera lor ia forma unei hărțuieli a lumii. Plăcerea de a crea teritorii artistice, în care înțelesurile să fie schimbate, nu-i decît

transcrierea a ceea ce societatea de consum îi sileşte direct sau indirect să recepteze pe parcursul existenței lor printre oameni.

În „Diary”, ultimul roman al lui Chuck Palahniuk, Misty, o femeie care şi-a redescoperit la maturitate pasiunea pentru pictură, spunea că în zilele noastre mulți din cei care pictează sau scriu au început să folosească propriul sînge. Se pictează pe cîini vii luați de la azilul de animale sau pe deserturi de gelatină, tot mai mulți artişti îndepărtîndu-se de pînză şi de hîrtia scrisă. Cam în acest mod de rană deschisă, sîngerîndă, de operă cu venele tăiate se înfățişează nouă, publicului, o parte din opera timpului.

Astfel de experimente estetice domină scena creației occidentale şi au început să pătrundă şi la noi prin poeții, prin artiştii dornici să-şi scoată mădularele pe hîrtie sau pe pînză. Ele țin de conceptul şocului în artă, de capacitatea de a impresiona prin metoda de creație, nicidecum prin inspirație sau prin talent. Acum cel mai important este să şochezi. Această necuviincioasă dare peste cap, care l-ar deranja azi pînă şi pe Freud, a devenit o alternativă perfectă, pentru că aduce imagine creatorului. Mulți dintre ei fac alegeri care le aduc beneficii de imagine, ticluiesc o creație a instinctivității, una de robi ai mesajelor şoc. Şocul ca mesaj creațional şi existențial a devenind sinonim cu succesul. Acesta nu are decît funcția de a lua din ei ori de a-i lăsa goi, orchestrația şocului schimbînd centrul de greutate între impresie şi normalitate. Şi creatorul şi consumatorul unor astfel de ipostaze artistice ar trebui să priceapă că piața de artă este deja suprasaturată de mofturile şi de extravaganțele lor.

Unde este pirueta de pe muchia dintre spiritual şi laic, dintre sensibilitatea creației şi cea a receptării? Noi,

cei cu credințe sănătoase, ne încruntăm, dar la ce bun? Pe o piață liberă, cît va exista căutare, iată, vine şi oferta: nevoia de epatare, fără de care nici creatorii nu mai pot trăi. Conceptul de frumusețe în artă a devenit desuet, cine să se mai preocupe astăzi de frumusețe? De romantism? Majoritatea artiştilor vor să şocheze de dragul şocului, iar operele lor nu conțin alt mesaj. Şocul însuşi este mesajul.

Contemplînd o astfel de operă, mărturisesc, mă încearcă sentimente de revoltă şi de jenă. Fuga de idei, refuzul creatorilor de a se concentra pe esență, reprezintă boala acestui timp. Din nefericire, percepția consumatorului de artă, suprasaturată de stimuli haotici, ajunge la un moment dat să se obişnuiască cu noile forme de terapie-artistică-şoc. Cam acesta ar fi noul de sub soarele prezentului: exacerbarea mărului adamic, pînă mai ieri interzis, acum vandabil în supermarcheturile vremii, dînd frisoane unora, incitîndu-i pe alții.

SCARA DE ONOARE ŞI MANSARDA

Nu există pagină de ziar în care să nu dăm de proteste, de texte şi de cazuri care frizează grotescul. Depinde din care parte priveşti muntele, cîmpia sau marea. Tot mai mulți slujitori ai condeiului scriu animați de dorința de a atrage o atenție tot mai mare asupra numelui lor, uitînd de împuternicirile speciale ale gazetăriei. O minune în presă ține cam trei zile şi este dată uitării. Munca unui jurnalist, indiferent de cîmpul sau de relieful scrisului, deşi se materializează într-un anume impact de moment, este efemeră şi îşi pierde interesul odată cu ziua sau cu săptămîna pe care le-a oprit în loc. Niciodată să nu credeți că un articol poate provoca războaie sau poate schimba cursul istoriei.

Să nu credeți cumva că vreun articol de protest echivalează cu celebra telegramă de la EMS, din anul 1870, luată drept pretext pentru războiul franco-prusac. Nu vă dați singuri foc protestînd aiurea, nu vă transformați în sperietori de ciori. Un articol sănătos ar trebui să arate ca o Cleopatră dusă mereu la chirurgie pentru operații estetice.

Un articol trăieşte, iar în orele sale de viață trebuie investite o parte serioasă a conştiinței celui ce-l semnează, partea cea mai valoroasă a acestei conştiințe, buna-credință, educația noastră, bunul simț, discernămîntul şi mai cu seamă talentul, inteligența şi extraordinarele calități. Sfidarea lor descalifică din start ziaristul, iar cititorul neinformat preia din altă perspectivă tonul evenimentului. Pentru că mai puternică decît mărturisirea scrisă este strădania de a-i şterge urma. Nu trebuie să fim doar la curent cu tot ce se petrece şi apoi să sucombăm odată cu ştirile. Se pare că mulți jurnalişti

au uitat marile lecții prin care se separă esențialul de perisabil sau ceea ce este menit să reziste, timp îndelungat, la aceeaşi sau la aproximativ aceeaşi temperatură, de tot ceea ce are impact meteoric. Aşa se face că mulți combatanți inabili pier înecați în banal, păcăliți de cotidianul fără rezonanță, dar şi de *nobila* lor candoare şi naivitate. Implicați de bună voie, dar descoperiți într-o veşnică linie întîi a unui război de hărțuială şi de uzură, fără altă apărare decît aceea a condeiului, tot mai mulți trăiesc ca într-un samovar sub presiune sau în bătălii dramatic pierdute.

Gazetăria nu este o profesiune a firilor pline de slăbiciuni. Aceste categorii se vor situa mereu pe o platformă îngustă, incomodă, instabilă şi veşnic în mişcare, de unde nu pot niciodată vedea bine ambele capete ale situației. Din cauza deplasării perpetue, a veşnicei schimbări de perspectivă şi de optică, niciodată nu vor şti la care din cele două capete e prins adevărul.

Pe fața cea de toate zilele a presei nici măcar ochiul de spațiu nu mai este folosit rațional, iar titlurile sună zilnic a goarnă de război. Pe aproape nicăieri, în nicio redacție nu mai găseşti ziaristul acela atent nu numai la ceea ce spune publicului, dar şi cum spune, ziaristul acela de o alertețe permanentă, ziaristul altruist şi dezinteresat, lipsit de ambiții şi de vanități, ziaristul care să ducă modestia cu el sau să se lase dus de ea pînă la smerenie. Ziaristul care să adulmece noutatea, gata să arunce la coş un articol scris, dacă o altă ştire sugerează un subiect decent şi interesant. A dispărut aproape cu totul instinctul opiniei publice, care să atragă pînă şi pe cititorul inert sau mediocru şi să-l îndemne să citească o presă de nivel superior.

Sînt pe piață o droaie de reviste şi de ziare, dar puține sînt atente cu mintea, cu ochii şi cu sufletul lor la

ÎNTREG. Spun suflet, da, sigur o publicație are suflet, nu unul oarecare, ci unul de arhitect pentru care edificiul ar trebui să însemne deopotrivă subsolul şi acoperişul, scara de onoare şi mansarda, saloanele cu tablouri de viață şi oglinzi, dar şi scara de serviciu şi dependințele. Epoca aceasta de slobodă manifestare face prezent dictonul: „Le journalism mène partout, à condition d'en sortir" sau comenzi de genul: „Băieți, dezlănțuiți pe toate tonurile atacul împotriva acestui OM, a acestui proiect!".

Este momentul ca ziariştii să discearnă, în imensul material democratic, elementele care le-ar putea reda credibilitatea şi care nu, iar cînd închid ochii în fața unor informații de interes, trebuie să facă acest lucru conştient, cu deplină luciditate, pentru că primejdiile care îi amenință nu sînt cîtuşi de puțin mărunte. Din păcate, definiția presei care se scrie la acest moment reflectă starea de spirit a vremii: utopie, incoerență, vorbărie.

PAŞAPOARTE ÎN REGIM DE URGENȚĂ

Pentru a fi un vîrf de lance în literatura prezentului, pentru a fi original, după atîta „originalitate” existentă, trebuie să îmbrățişezi opinii opuse. Într-un cuvînt, ca scriitor, trebuie să-ți schimbi rătăcirile. Adică poți să falsezi în orchestra scrisului ce partituri doreşti, pentru că scrisul e uman şi permite. Literatura n-are vină, ci mediul social în care s-au modelat autorii şi contextul în care este scrisă. Adevărul despre literatura prezentului nu prea mai e pe nicăieri. Cam tot ce se scrie seamănă cu un fel de consemnare binevoitoare, uneori tandru-ironică, sentimental-lacrimogenă, alteori vulgară, şocantă, o scriitură dezumflată şi băşicată literalmente, una lipsită de alchimie. Se merge pe considerentul că literatura îngăduie mult şi aceasta conferă mare îndrăzneală.

Unor astfel de autori le respect văicăreala publică şi sensul *a scrie* de dragul de a scrie. Cînd nu mai au cu ce se stîrni în ochii vremii, mulți dintre ei se apucă şi leagă pietre de Instituția Literaturii, legîndu-şi de fapt pietre de picioarele lor. O altă mare problemă ar constitui-o nominalizații la tot felul de premii, asupra cărora am avut întotdeauna dubii. Îmbulzeala de la podiumul premierilor mă încredințează că mulți scriitori pătrund prin efracție pe arondismentul cuvenit altora, pe considerentul că poate beneficia de *uzul fruct* pînă la o nouă premiere. Cît de validă mai este astăzi instituția premiilor literare, ştim cu toții, se vorbeşte destul de des pe la colțul breslelor.

Nu mă interesează prea mult eticheta pusă pe anumite cărți. Acest lucru nu înseamnă că nu doresc să ştiu ce se întîmplă în instituția literaturii: cînd apare o carte, la ce editură, a cui este şi ce tratează. În ce măsură cărțile premiate sînt cu adevărat meritorii? Dar

criteriile de selecție a titlurilor şi modalitatea de alcătuire a juriilor? Cam acestea ar fi întrebările ale căror răspunsuri sînt chestiuni de dosare clasate, arhivate cu mare grabă. Însă provocarea mi se pare foarte interesantă pentru unii premiați, cît şi pentru o parte a juriului. Autori mititei au nevoie urgentă de paşaport valoric, deşi ştiu ei bine că nu-l merită. Cum e oare să ştii că locuieşti ilicit în casa altuia? Pentru că, pînă la urmă, valoare are casa ei în care locuieşte.

Or, atîta timp cît premiile literare vor constitui paşapoarte în regim de urgență, cît timp vor fi o punere în literatură a unor teritorii inexistente valoric, vor avea de suferit scriitorii cu adevărat buni. Premiile literare şi-au pierdut greutatea, instituția premiilor s-a banalizat. Explicația ar fi că mulți autori slabi sînt premiați, iar premierea se face prin rotație, an de an. Anul acesta iei tu, la anul iau eu. Cam aşa stau lucrurile. Juriul se alcătuieşte uneori la repezeală. *Nimeresc* în componența lui şi abonații la jurizare şi care, evident, au acolo un rol cheie, dar neprofesionalist, în sensul diluării actului de jurizare. Circulă şi o glumă răutăcioasă pe seama premiilor literare, care spune că a devenit mai anevoios în ultimii ani să eviți premierea, valoroşi fiind cei care n-au luat încă premii.

Avem o grămadă de premiați, dar cărțile bune pot fi numărate pe degetele de la o mînă. Starea de „underground" în care a eşuat, prin multe părți, tradiția premiilor, trimite valoarea în derivă. Revin la întrebarea inițială: mai este validă instituția premiilor literare? Mulți spun că nu, din moment ce numărul cărților valoroase este mic, iar cantitatea de premii este foarte mare. Asupra premiilor literare planează o imagine de improvizație, de unde şi senzația că oricine va găsi o potecuță tainică spre podium, numai să *cunoască* pe

cineva din juriu. Cam peste tot membrii unui juriu dispun de o anumită aplecare în teritoriu şi de o anumită influență. Această rudenie de interese nu are nimic de a face cu ierarhizarea corectă a valorilor, acțiunea de jurizare şi de desemnare a premianților fiind clar compromisă, credibilitatea juriului e pusă la îndoială şi, mai grav, cărțile de pe podium vor dispărea în abisul din care au căzut.

Premiile literare au devenit o chestiune de negociere şi trafic de influență, au creat întotdeauna tensiuni, intrigi, polemici şi au zdruncinat credințe literare. E drept, nu peste tot. Presa culturală nu are interes să reflecte fenomenul, scriitura de calitate rămîne la colț, pe coji de nucă, atunci când e vorba de promovare, în timp ce o altă formă de scriitură deformează fața şi aşa palidă a literaturii. Iată de ce unele reviste nu mai sînt credibile, nu mai pot recomanda un produs literar, nu mai contează din punct de vedere valoric, cititorii şi istoria nu mai cred în ele. În mod normal, un premiu literar trebuie să însemne valoare şi adevăr, iar în spatele acestor premii ar trebui să stea instituții solide. Scriitorii buni se află de veacuri în postura unor cerşetori, cărora li se descalifică imaginea în contextul social.

Chiar şi finanțatorii cu o ținută demnă trebuie să înțeleagă că a sponsoriza literatura de calitate înseamnă a-şi asigura şi lor imagine şi respect. Pentru că cel care publică o carte s-ar putea ca mâine să devină un mare nume în literatura, în cultura națională, să ilumineze locul din care s-a ridicat.

O RISCANTĂ ÎNĂLȚARE PE VÎRFURI

Piața literară este inundată de ghiozdane, începînd de la cei care învață alfabetul, pînă la puberii care nu mai aşteapă debutul în publicațiile şcolare. Să ne mire precocitatea debutanților? Ei sar direct în revistele cu tradiție. Au acolo uşi deschise cu bastonul şi li îngăduie să publice direct în franțuza scrisă de părinți, pentru că, la nouă ani, abia pot pronunța franțuzismele, darămite să le versifice. Dacă sîntem destul de înțelepți, socotim ca îngrijorătoare aceste semnale sau încălcări grosolane ale canoanelor, pentru că ele survin pe fondul de declin al timpului nostru. Ce se va întîmpla dacă cercul genialității precoce va transforma spațiul literaturii într-unul al viciilor plăcute? Mutațiile apărute pe acest teritoriu provin din sechelele societății în care domneşte mirosul greu al climatului degradat şi degradant şi unde condiția umană este dirijată exclusiv de piața arbitrariului, pentru că doar astfel, susțin unii, se poate oferi oricărui individ un maximum de libertate. Libertatea publică, ca de altfel şi cea literară, a devenit neselectivă, ea pretinde resurse pentru consum, pretinde sisteme propriu-zise de exprimare, uneori de-a dreptul excesive.

Motivul, observă sociologii, ar fi acela că nu mai există bariere de niciun fel. Au fost sfărîmate de masele concurente, care nu se mai pot diferenția prin performanță concurențială în cercul acesta vicios, preocuparea majoră fiind numai arendarea căilor de acces spre pîrghiile şi locurile calde ale spațiului cultural, şi aşa suprapoluat. Noțiunea modernă de cultură, de literatură a fost radical revizuită şi amendată. Instituțiile în speță au deschis uşa la perete şi au creat extincții pentru juniori, atunci cum să nu intre şi ei să se joace în ograda

maturilor? Unde s-a mai pomenit ca juniorii să aibă o instituție a scriitorilor? Spuneți-mi, a fost transformată în slujbă de masă şi nu am eu cunoştință? Conținutul legislației actuale pedepseşte exploatarea minorilor. Pot fi ei scriitori? Categoric, NU!, chiar dacă ar plesni lumea în bucăți. Ca să poată reda, mai întîi trebuie să acumuleze. De unde atîta „genialitate” de masă, înregimentată contra unei taxe? Specialiştii confirmă că geniile apar sporadic, la un interval de o mie de ani. Nu poate fi vorba despre un salt uriaş, ca cel de la maimuță la om, care de altfel nu există, dar despre o mare şi nocivă ruptură, da. Sînt convinsă că Pronia cerească are alt plan cu generația tînără şi nu poate să o mîne, ca pe o turmă, spre creația literară. Modul deviat de manifestare, maturizarea forțată spre care au fost împinşi de tutorii de drept, au dat de lucru pînă şi antropolgilor, nevoiți să procedeze la efectuarea unor măsurători speciale.

Problematica trebuie pusă pe tapet, nu ca să rămînă, ci ca să dea naştere unor puncte de vedere şi/sau eventualelor măsuri adecvate. Pentru că au sărit direct din copilărie în maturitatea impusă, rezultă că literatura liberalizată este impovărată de producțiile unor copii agreați şi incurajați sistematic de pîrghiile ei. Impersonalizarea profesiei de scriitor este percepută de bietul copil drept vedetism; *copiii-genii* au nevoie (musai) să ajungă vedete şi „trebuie” să li se pună la dispoziție instrumentele de rigoare. Iată un motiv pentru care presa culturală şi literatura poate fi falsă *„prin părțile esențiale”.*

Se cunosc multe cazuri de părinți-scriitori, nici aceştia cu prea mari afinități artistice sau cu respect pentru literatură, care scriu că nu au altceva de făcut la tastatură, şi care îşi trimit şcolarii la cazne, în amfiteatrul vieții literare.

Părinții încearcă pentru odraslele lor cea mai riscantă înălțare pe vîrfuri, convinşi fiind că teritoriul creației le dă superioritate spirituală în fața „leatului”. Ei nu fac decît să înlocuiască şlefuirea naturală şi didactică a copilului cu automatismul maturizării şi cu cel al accesului la viciile de mai tîrziu. Nu se mai impiedică de nimic şi uită să se întrebe ce e dincolo de marele „nimic” al gloriei false, timpurii.

Dornici de celebritate, încurajați de părinți, tot mai mulți copii/tineri se pleacă sub tăişul îndemnului, cad în pericolul comercialului, trecînd pragul copilăriei împovărați/îmbătrîniți de neîmplinirile părinților, numai pentru ei vor că vlăstarele să le calce pe urme, însă fără arderea succesiunii naturale de etape, întru cunoaşterea, nu doar de sine, ci şi a cunoaşterii ca proces intelectual. Peste noapte, unii părinți îşi „fac” copiii scriitori, ba mai mult, scriu ei în locul lor, îi abonează la premii, îi „bagă” în Uniune, că de!, are „bătrîna” şi generoasa Uniune secție de juniori. Uniunea este, aşa cum afirma un poet, *„o instituție care conține toate condimentele necesare unei conservări de durată”,* dar, adaug eu, pe lîngă „pripeala de muştar” din birourile ei, se toarnă, metodic, în pahare „otrăvuri temporizate”.

Robinetul s-a deschis şi curge apa proaspătă şi tulbure, a şcolarilor-genii, dar... curge pe lîngă garnitură. Cînd încă nu au învățat prea bine a scrie şi a socoti, îi trimit la „cazne” literare şi aşa ajung bieții copii deținători ai unor cunoştințe formale, pe care, de regulă, timpul le goleşte de conținut, ajung prizonieri ai gloriei false şi partizanii exceselor de mai tîrziu. În acest caz, nu mai discutăm despre valoare, ci despre contrazicerea şi sfidarea adevărului.

Cum nici Dumnezeu nu-şi alege întotdeauna sfinții numai dintre clerici, tot aşa nu în toate familiile de scriitori

se nasc copii cu harul scrierii, nu întotdeauna odraslelele geniilor îi moştenesc. Manifestînd luciditate faţă de copiii cu un oarecare potenţial, îi salvăm de flagelul maturităţii forţate, de căzutul în vîltoare, de pierderea credinţei asupra priorităţilor vîrstei şi asupra valorilor tradiţionale.

E NEVOIE DE O IDEE UNIVERSALĂ

Pentru a salva omenirea şi societăţile de la o fatală cădere în gol e nevoie de o idee universală, recunoscută de bună voie, nu impusă, care să elimine primejdia unui amestec major în economia, religia şi în politica altor state. Este nevoie de o împăcare universală favorabilă, care s-ar realiza pe fondul unui regim de religiozitate a lumii, unul care să arate intoleranţă faţă de traiectoriile actualei utopii, faţă de multele rătăciri moderne. E nevoie de regenerarea spirituală a lumii. Eu nu văd în stare niciuna din doctrinele politice actuale să realizeze o unificare spirituală a omenirii, politica a eşuat mereu. Experienţa cea de toate timpurile ne arată că doctrinele politice ale marilor puteri, oricît de bine intenţionate sau oricît de crude, au atins subtilităţi ce le-au condamnat la fragilitate, apoi au intrat în descompunere. Oamenii doresc schimbări de siguranţă, doresc umanizarea doctrinelor politice şi financiare şi un garant al bunei rînduieli.

Democraţia, în pofida virtuţilor proclamate, în pofida vitalităţii ei, a libertăţii excesive, aduce mult haos şi violenţă. „Nu există decît violenţă în Univers; iar noi sîntem stricaţi de filosofia modernă, care spune că totul e în ordine, în vreme ce răul a întinat totul; într-un sens foarte real, totul e rău, deoarece nimic nu e la locul său

(Maistre). Toate dezvăluie un automatism al schimbării, nu unul al optimizării condiției umane cu natura şi cu rapiditatea schimbărilor. Să încerci să analizezi acest aspect este ca şi cum ai vrea să analizezi o furtună. De-a lungul istoriei, fiecare epocă în parte a încercat să se individualizeze, dar nu a izbutit decît sacrificînd anumite valori anterioare, autentice şi de neînlocuit. Cei ce astăzi cos şi descos lumea n-o pricep defel, iar cei ce într-un fel sau altul participă la schimbarea de interese sînt marii complici ai istoriei, marii amăgiți de mai tîrziu. Fiecare plan al lor de aşa-zisă redresare, este o vicleană punere la cale, parafrazîndu-l pe prorocul Isaia.

Cei care aderă la dreapta cred că sînt mai deosebiți de cei care aderă la stînga, dar de fapt toți, din clipa în care fac politică, se aseamănă între ei ca picăturile de apă. Țin de aceeaşi natură a intereselor şi se deosebesc doar aparent, prin masca pe care şi-o asumă. Din păcate, peste tot în lume s-au scăpat din mînă standardele de morală şi de exigență. Atraşi de dorința de a controla o parte din putere şi din capitalul public, abonații la putere nu sînt preocupați cu adevărat, de fapt nu sînt capabili să dea soluții problematicilor sociale şi economice.

Nu-i deloc ciudat că, după cîțiva ani de politichie, toți se pretind mari diplomați. Cînd un regim dă faliment din lipsă de vitalitate, nu foloseşte la nimic să încerci resuscitarea lui. Trebuie să ne lepădăm de o realitate istorică care se năruie sub ochii noştri. Fiindu-ne imposibil să aderăm la un viitor care ni se dictează, ne lăsăm ispitiți de acceptare. Şi nu e bine deloc. Ar fi necesar un proiect de viitor inedit pentru omenirea întreagă, unul care să dea lovitura de grație; să facă să plece un regim cîştigat cu mult entuziasm.

Putem scrie la nesfîrşit despre destinul răsturnărilor, despre cel al schimbărilor politice sau economice ale lumii, ele au numai o singură trăsătură comună: decepția pe care le-o provoacă acelora care au crezut cu fervoare în ele. O înnoire structurală, de esență, a omenirii este numai imaginabilă, dar irealizabilă. Acest gînd mă face mai îngăduitoare chiar şi cu marile puteri ale lumii, de care şi-au agățat rostul şi crezul mai mulți teoreticieni decît practicieni. Ei vor să eternizeze prezentul în care se află instalați, pentru că le este bine, înverşunîndu-se împotriva schimbării în bine.

Dar cum prezentul devine întotdeauna trecut, agățîndu-se de prezent, aceştia sfîrşesc prin a se alătura, de fapt, păstrătorilor tradiției. Tragicul oricărei doctrine politice, de dreapta sau de stînga, este că ea conține multe posibilități de dezastre. Nu pot să neg că o anume parte a puterilor lumii agonizează astăzi şi că trebuie să vedem în aceasta semnul unui vast declin.

PRACTICA EXCESULUI
- SCRIERI IMPRUDENTE -

Dacă şi România, la fel ca toate statele lumii, străbate cu pas accelerat pe drumul împins înspre margini de hău, impus de cadenţele politice şi economice internaţionale, apoi nu se cade, nu-i cuviincios faţă de poporul în care te-ai născut, să-i arunci în curte, îndoit, înzecit clişee ale unor poveri scrise şi ilustrate cu asupra de măsură, de care nu se face responsabil poporul acesta, care a traversat întreg la trup şi la spirit vicisitudinile istoriei.

Dar mai cu seamă, nu-i poţi urca lesne şi fără judecăţi de măsură pe eşafoadele pieţelor publice ale lumii pe truditorii lui, cărturarii şi pe cei care au pus cărămizi noi vechilor cetăţi, pentru că de-a lungul veacului poporul nostru a stat pe locul pe care îl merită în rîndul popoarelor lumii şi, în mod cu totul special în Europa. Să ne amintim numai de vremurile istorice îndepărtate şi de lucrările unor mari învăţaţi, cărturari şi domnitori români, înscrise în istoria ştiinţifică a Europei: cronicarii Grigore Ureche, Miron Costin şi Ion Neculce, stolnicul Cantacuzino, mare diplomat, istoric şi geograf care a tipărit în Italia o hartă a Ţării Româneşti, care aducea motivaţii convingătoare ale continuităţii poporului nostru în Dacia, apoi spătarul Nicolae Milescu, filosof şi diplomat, domnitorul Dimitrie Cantemir, un savant al Renaşterii, care a scris lucrări în franceză, engleză şi germană.

Contribuţia lor a fost una de seamă la patrimonial mondial al epocilor respective. Cam de pe-atunci noi sîntem mintea integrată Europei. Atunci, cum?, de ce i se cere, i se ia, i se dă puţin, i se nesocoteşte aşezarea de-a lungul şi de-a latul istoriei prezente. Poate şi din

cauza unor fii risipitori în stare să-şi nege fiinţa neamului din care provin, cei care-şi construiesc pentru uz propriu tratate despre morală şi despre adevăr, altele decît cele ancorate în universal, schiţîndu-şi de fapt imaginea „fugiţilor de acasă” în propriile graniţe.

Îi poftesc la o discuţie onestă pe ziariştii care trăiesc tensiunea marilor pasiuni pentru senzaţional, cei care deformează cu artă sau potrivit unor reţete şi scheme şablon realitatea românească, cei care se cred, cum spunea teologul-filosof Petre Ţuţea, buricul pămîntului, cei care din furii inexplicabile şifonează imaginea românilor de acasă. Am dat întîmplător peste o serie de scrieri imprudente pe saitul unei reviste care se adresează românilor aflaţi cu traiul şi cu munca în afara graniţelor ţării. Lipsite de gramajul corect al adevărului, textele erau exclamaţiile exasperate ale unui scutier prăbuşit sub greutatea calomniei şi atacului la persoană, nişte ieşiri spectaculoase de sub carapacea deontologiei. Oraşul de baştină, pe unde îşi plimbă anonim lodenul de războinic, este scufundat de textele sale, precum un prunc la botez, dar cu dispreţ în canalul unui serial insalubru.

De parcă nu ar fi fost de ajuns, ilogicul protest jurnalistic se încheia de fiecare dată cu formula, „vor urma şi alţii”. Aflat în eroarea şi în pripeala senzaţionalului, riscă şi fixează capete de acuzaţii, întoarce roata lumii, supărat pe vecinătatea culturii, a religiei, dar nu se are părtaş decît pe sine atunci cînd sentenţionează prefectul, primarul, ierarhul bisericii creştine (un cărturar de toată isprava), diriguitorii de instituţii culturale, conducătorii de reviste, scriitori, poeţi, ziarişti, filosofi, psihologi, un pomelnic întreg de nume, cărora le pune capul sub ghilotina semidoctismului. O probă de diletantism, o piesă la dosarul autoacuzării.

Cam peste tot întîlnită în media scrise, minciuna merge pînă la gesturi fundamentale. Ne confruntăm deja cu un olimpianism al minciunii. Adevărul şi morala au devenit chestiuni de negoț. Prea multe comenzi pentru bieții scribi, prea multe urgențe. De unde şi ridicolul situației: violenții, nebunii scriu despre minciună ca despre adevăr. Nu vă lăsați niciodată înşelați de eroismul unui astfel de senzațional media. Nu-i decît o gravă deformare a imaginii noastre în lume, opera unor anonimi care vor să se ridice pe dibuite în lumină, întunecînd, ca o fatalitate, cu o imprudență care îi închide în cercul celor ce dau cu praştia în propria fereastră.

Ei nu sînt în stare să explice din ce se compune patriotismul, conceptul acesta de onoare, pe care nu l-am considerat nici măcar o clipă demodat după evenimentele din `89. Nu-mi dau seama cum ajung şi prin ce oribile împrejurări li se scurge veninul pe fața intelectualului român şi aşa aplecată de umilințe, de atîtea agresiuni morale. Desigur, ştiu să tragă foloase din asemenea răspîntii. Arta de a trece de la o existență banală la caruselul amețitor al renumelui îi proiectează în ipostaze jenante şi implică, aşadar, şi abilitatea de a se obişnui, fără să le tulbure echilibrul interior, cu slăbiciunile şi cu tot ceea ce îi privează de conştiință. Şi nu puțini sînt ziariştii care îşi arată țara cu degetul şi o fac de rîs în satul lumii.

MAI MULTĂ DEMNITATE ŞI IMPACT

Vă propun domeniul culturii ca punct nodal pentru dialogul nostru. Ar fi util să „chestionăm” cu această ocazie orizontul de aşteptare al cititorilor asupra modulului cum sînt regizate evenimentele, scenariile şi ceremoniile, pe acest atît de sensibil tărîm. În plus, cred că ar trebui să vedem dacă instituțiile în domeniu mai sînt respectate şi credibile în menținerea unei axiologii culturale juste în spațiul nostru. După atîția ani de libertate se situează, după cum ni se arată, într-o zonă gri: zona unor cercuri de interese, iar pîrghiile instituționale sînt folosite de cele mai multe ori ca să deschidă şi uşile altor puteri.

Cultura se află într-o stare deplorabilă în ce priveşte impactul la marele public. Şi mă întreb de ce instituțiile abilitate nu dau un mai mare ştaif galelor culturale, de ce televiziunea națională nu îi este parteneră fidelă, pentru că televiziunile private sînt arendate comercialului şi senzaționalului grotesc şi violent. De ce banii alocați culturii nu sunt folosiți pentru marcheting spectacular, de efect, care să confere culturii noastre ceva mai multă demnitate şi impact? Pentru că vedem cum în această perioadă de disoluție, statutul creatorului, al omului cultural s-a şubrezit complet, el a devenit un marginal şi cu greu va fi readus în fața societății în ipostaza sa istorică şi demnă. Drumul drept îşi pierde încetul cu încetul mersul, se încearcă înlocuirea lui cu o emblema estetică sau, într-un înțeles plastic, este ca şi cum un sculptor bun îşi ucide modelul, numai pentru că sufletul modelului nu se mai simte bine în vechiul trup şi se doreşte în corpul nou, lucrat de sculptor.

Cultura, ca domeniu şi ca act de responsabilitate istorică şi educativă, cea care a slujit întotdeauna

adevărul, cade în sarcina vremii noastre, doar în măsura unei timide intenționalități, deşi ar trebui să beneficieze de un culoar predilect. Mi se pare normal ca o perioadă de hiperinflație culturală să fie urmată de una de asceză şi de conştientizare a unei realități scăpate de sub control.

Cultura trebuie să fie cuvîntul de ordine într-un stat, trebuie adusă mai aproape de public, iar omului de cultură trebuie să i se redea statutul social pe care îl merită în societatea noastră aculturalizată. Creatorii de frumos, ignorați în calitatea lor, dezamăgiți de starea în care a fost adusă cultura, nu mai aşteaptă de la liderii politici nu ştiu ce isprăvi revoluționare. Şi-au început un fel de mers în nume propriu. Politicienii nu-şi vor pune niciodată problema valorii unei creații, a rostului profesiunii de creator, în calitatea lui de modelator de mentalități, a importanței creatorului de frumos în societate. Sîntem sătui de kitsch-urile, de serbările străine interminabile, de festivismul societății. Spațiile virtuale au devenit medii preponderent comunicaționale, chiar de comercializare a sinelui creator, oaze de întîlnire între creatori, singurele care nu le pretind nimic acestor *păsări mergînd printre oameni.*

Pentru că degeaba scriitorul tipăreşte cărți dacă nu le arată publicului, degeaba un pictor are atelierul plin de tablouri dacă nu le arată ochiului iubitor de frumos. Cultura are nevoie de forme noi de asociere şi de prezentare în fața publicului, coroborate cu cele vechi, cărora trebuie să le dăm o altă dimensiune şi o altă ținută cu impact imediat. Cultura trebuie să-şi recupereze publicul inițiat. Mulți intelectuali, chiar filologi, studenți umanişti nu mai citesc şi nu mai sînt interesați de viața culturală a vremii. În primul rînd acest public trebuie atras

şi abia după aceasta să ne gândim cum să-i culturalizăm pe politicieni şi pe oamenii de afaceri.

Miron Costin îşi sfătuia „cinstitul” şi „iubitul” său cititor „să aibă vreme şi cu cetitul cărților”, pentru că slova lor „ne învață, cu acele trecute vremi să pricepem cele viitoare”. Prea îngăduitore, prea relaxate, instituțiile de cultură au fost silite să se dispenseze de necesitatea filtrului valorii. Nici măcar pe acest tărîm lucrurile nu au rămas la locul lor. Şi dacă un organism de conducere cîntă la instrumentul nepotrivit, nu are cum să mai fie dirijor. De altfel, asupra dreptului la cultură, într-un stat de drept, adevărul este tot atît de vechi pe cît este el înfățişat în legile publice.

Cu toate acestea, cel mai adînc înrădăcinată în timpul nostru ar părea că este ideea potrivit căreia noțiunea de cultură se probează prin nonconformism şi chiar prin ostilitate față de ceea ce ar trebui public recunoscut. Şicanele bunului plac au pus stăpînire pe numele culturii şi au reuşit să aducă un public numeros la credința că atare agitație ar fi cultură. A devenit aproape o dezonoare în a vorbi despre rolul unor instituții în domeniu.

Atunci trebuie să ne mire şi mai puțin de ce guvernele îşi îndreaptă timid atenția spre învățămînt, cercetare, cultură, sănătate, domenii cheie ale progresului unei națiuni. La prima vedere, superficialitatea aceasta pare a fi perfect conciliabilă cu ordinea şi cu liniştea internă. Ea ne duce însă cu gîndul la acele principii de suprafață, principii ale sofiştilor, care trimit valorile culturale în derivă. Să ne amintim, despotismul imperial al Romei, ajuns în faza decadenței, a pus pe acelaşi plan virtutea şi viciul, onoarea şi lipsa de onoare, cunoaşterea şi ignoranța, astfel încît conceptul adevărului, legile eticului deveniseră simple opinii şi

convingeri subiective. Tocmai ceea ce vedem şi astăzi: principii întunecate ne sînt prezentate ca fiind de aceeaşi demnitate cu valorile şi legile. Creații şterse, imunde, plicticoase şi vulgare sînt aşezate pe aceeaşi treaptă cu adevăratele valori tradiționale. Să recunoaştem că numitele valori se măsoară doar în contextul comercial de tranziție, care nu mai are un atît de real sentiment al măsurii, încît să ridice valoarea pe rafturile cuvenite.

SERVILISMUL DIN STRÎMTOAREA MONDIALĂ ŞI STRÎMTORĂRILE INTERNE

Cu decenii în urmă, Nikolai Berdiaev consemna că, în epoca modernă, istoria va fi falimentară, pentru că „istoria a fost duşmanul omului pe care l-a strivit după bunul ei plac”. Dar să ne amintim de Herder, care nu dă vina pe istorie, el aşează eşecurile omenirii în sarcina rațiunii umane, pe care o întrevede ca pe un „incontestabil har”, dar şi ca pe „o povară” - prin rațiune omenirea făptuind „opere grandioase, dar şi mizerii execrabile”. Mizeria morală, după cum se vede, a devenit axioma lumii moderne. Aceste precedente fac necesară prezența unui Dumnezeu personal. Sau, cum spunea, de bună credință, Voltaire: „chiar daca nu există, Dumnezeu trebuie inventat”. Ba bine, „Dumnezeu există înainte de a fi”, citîndu-l pe Platon, dar noi ducem lipsă de dumnezei de carieră, de diplomați moderați pentru această sarabandă a politicilor mondiale.

Diplomați cu influență asupra factorilor decizionali în materie de relații intenționale, nu doar cu talent în conversații salonarde şi replici insalubre; diplomați care să ştie să obțină pentru țara lor, nu îndatorări de miliarde

de euro la băncile mondiale, ci garanții solide pentru cetățenii ei, pentru că multe rînduri de truditori au clădit această Țară Românească şi prea fără milă este împinsă în direcții opuse, este lăsată în voia primejdiilor din afară, *care îşi dau mîna* într-o ofensivă ce vizează normalitatea şi stabilitatea.

Actorii şi martorii actuali ai diplomației ar trebui să tragă cu ochiul la istoria diplomatică românească şi europeană. De ce? Pentru că este necesar acest „de ce" al evenimentelor istorice, al cauzelor care le-a generat. Contextul internațional şi eclipsa în care se găseşte societatea umană, ca *intenționalitate* a tratării ei de către marile puteri, pot vorbi de la sine despre imposibilitatea de a se găsi curînd elementele sustenabile ale unui echilibru real. Omenirea se află acum într-un moment de impas generat de o proastă guvernare. Victimă a ideologiei pe care o respinge, a conflictelor de idei mondiale, omul intră, vrînd-nevrînd în jugul iluziei, în jocul de-a realitatea, iar Dumnezeu nu are nici cea mai mică intenție să susțină acest Pămînt corupt. Şi este de presupus că oamenii au nevoie de vederile Sale binecuvîntătoare, altfel marasmul închipuitei crize mondiale şi reala criză a puterilor lumii va continua în mod fatal prăbuşirea morală şi socială.

Se va obiecta, probabil, că mă învîrt în sferele unui prezumtiv. Eroare! Nu am deloc în vedere un închipuit poem *suprarealist* despre condiția umană, ci, din păcate, tocmai realitatea numai piele şi oase şi cît se poate de concretă - realitatea în agonie. Întregind considerațiile, partea potențial primejdioasă a globalizării, acest sectarism politic şi economic crud, va deturna în accidență fundamentală condiția omului comun. Confiscată de „profitorii" interesați doar de reglarea marilor conturi globale, omului i se refuză recuperarea

propriei normalităţi existenţiale. Ultima amanetare a condiţiei umane la scara mondială este înregistrarea *debitului* uriaş, rezultat de pe urma maladiei de criză, o criză închipuită, precum „bolnavul închipuit” al lui Molière. Lumea de azi aparţine *aviatorilor* şi *lăcătuşilor politici*, nu profesioniştilor, iar încercările mele repetate propun, în ciuda stră-vechimii ei, o problematică totdeauna actuală: neterminatul protest istoric împotriva condiţiei umane, astăzi, împotriva modurilor moderne de a fi privată de demnitate. Uzura morală la care este supus omul comun, ca parte a automatismelor de relaţie cu societatea, reprezintă o gravă ruptură din normalul ariei spirituale şi sociale.

Poţi accepta strîmtorările cu nepăsare, cînd condiţia umană se află într-un acut conflict cu degradarea, cu exploatarea şi cu ignoranţa? Triumful liberului arbitru asupra condiţiei umane este expresia unui grav eşec al soluţiilor de guvernare sau o soluţie voită a repetatelor eşecuri. Acul cîntarului indică două formule aruncate pe talerele sale: servilismul din strîmtoarea mondială şi strîmtorările interne, tot atît de insidioase. Asociind în context un mit biblic, mă întreb la ce fratricide politice şi economice primejdioase îi pot îndemna dorinţa de stăpînire a lumii pe Cain-ii moderni? Ocolesc cu prudenţă pretextele unor astfel de probleme, nu născocesc scenarii, deşi acestea sînt parte nelipsită a realităţii care ne trăieşte şi ne supune unei maşinării malefice, care şi-a radicalizat puterea asupra realităţii prezente şi viitoare.

ERORI CONSACRATE
- EROISMUL VICLENIEI -

Începînd cu Revoluția franceză, pînă la cusutele cu ață albă revoluții ale vremii noastre, oamenii au luptat pentru drepturi civile şi în toate epocile mai toate popoarele au avut de suferit de pe urma lor. Dar parcă mai abitir ca toți, noi, masa socială docilă, de aproape două decenii spectatori ai unui teatru de comédie, care refuză să se lase prins în vreo schemă istorică, pentru că rolurile îi sînt potrivnice, în parte. Şi ne-am înfruptat cu de-a sila din toate *desfătările* şi căderile bunului plac, nu al bunului echilibru necesar şi eliberator. La ce slujeşte această îndelung viclenită lucrare, cu ce ne alegem din răbdarea şi supunerea față de alte *înalte porți*? E vremea să cugetăm acum şi la folosul pe care ar fi trebuit să-l tragem, noi, oamenii comuni, beneficiarii aşa-ziselor libertăți democratice.

Cititorii înțelepți îşi vor da seama că multă vreme am dat crezare unui eroism al vicleniei, unor evenimente fără şanse de a fi verosimile, că am trecut cu vederea peste moravurile ce au îngrămădit spiritul românesc pe scena teatrului lumii. Nu mai există „în afară“ şi „înăuntru“. Ne-am amestecat şi gata! Există Europa şi atît! Şi normele globalizante. Dar există şi dreptul la liberă exprimare. Şi, evident, nimeni, nici contextul vremii nu se poate sustrage observației de „minima moralia”.

Oricum ar sta lucrurile, termometrul social indică gradații înalte de temperatură, pentru că noile tendințe ale globalismului ne silesc să ne acceptăm condiția umilă ca pe o favoare, aşa cum spunea ilustrul pesimist Cioran. O stare morală, o stare de patriotism sau una caritabilă, o stare lirică, o pictură, o sculptură, un templu, o compoziție muzicală, personajele unei piese de teatru au devenit

pretenții serioase, ele nu mai satisfac pe deplin gustul conducătorului democratic. Grav contaminați de modele din afară, liderii contemporani nu-şi mai pot ascunde *profunda dragoste* față de tot ce e individual. Privită în întregul ei, evoluția umană a manifestat de-a lungul istoriei o susținută tendință individualizantă, în tot ce ea a întruchipat şi a realizat. Această tendință a suferit cînd o întețire, cînd o slăbire, potrivit cu epocile, cu individualitățile şi cu personalitățile care le-au marcat.

Să ne gîndim la unele personaje, *singulare* pînă la ridicol, care circulă pe scena politică internă şi internațională, cu aerul lor de bufoni, de lideri şi de zbiri, uneori pînă la exces, exploatînd contextul în favoarea lor, potrivit interesului. „Cea mai mare fericire a muritorilor e personalitatea”, afirma Goethe. În acest ideal goethean al personalității, dar conceput supra-dimensional, presupun că a luat ființă personalitatea multor conducători politici contemporani, care au fixat faimoasele lor imperative pentru viața morală a societății. Mulți dintre cei care se hrănesc acum de pe podişurile lor se vor simți înstrăinați în propriile granițí, ba chiar respinşi de acest gol de istorie, de acest țeapăn formalism etic. Avem nevoie de O CLIPĂ care să facă adevărată istorie pentru omenire!

Iar cînd o minte luminată, una singură, vine şi-ți spune că unele monumente ridicate în memoria nu ştiu căror evenimente nu sînt dovezi ale faptelor decît în cazul în care faptele au fost consemnate de martori luminați, numai atunci trebuie să credem. Multe din edificiile construite după producerea unor evenimente istorice, politice şi militare nu sînt decît mărturii ale unor erori consacrate. S-a întîmplat şi în istoria noastră şi în a altor state. Să luăm un exemplu la îndemînă: de pildă, englezii s-au lăsat înşelați de o ştire falsă şi au gravat medalii cu înscrisul „În cinstea amiralului Vernon,

învingătorul Cartaginei”. Dar în realitate, amiralul nu învinsese, ci îşi retrăsese flota pe coastele Spaniei. Cam aşa se întîmplă azi. Nu există națiune care să nu îşi fi înzorzonat istoria cu tot soiul de evenimente care să o facă mai sunătoare, mai arătoasă. Luate în ansamblu, istoria trecută, dar şi cea a prezentului sînt fiecare o aglomerare de fapte verosimile sau nu, mărețe sau mai puțin mărețe, în care descoperim conducători incapabili, cînd asasini, cînd asasinați, dar şi exponenți plini de virtuți, însă mai puțini, aşa cum în pustie am găsi pe alocuri o colibă sau un firicel de apă. Chiar şi națiunile care numărau mulți filosofi şi multe capete luminate s-au încumetat să-şi înşele posteritatea.

Ce mai putem spune despre vremurile noastre, în care nu se mai întrezăreşte dragostea pentru ordine, vremuri în care cuvîntează viclenia şi ignoranța unor dumnezei pămînteni, care țin prelegeri pentru dezarmare, dar ei înşişi poartă războaie. Nici măcar morala nu-i mai îmbie pe oameni aşa cum trebuie, ca să trăiască în bună înțelegere.

EXAMINĂM CU SMERENIE ŞI RESPINGEM CU OSÎRDIE

Îngăduiţi-mi, vă rog, o digresiune, permiteţi-mi să spun aceste cuvinte străine subiectului de mai jos, nu pentru că ar fi fost necesare, ci aşa, pentru că singure se cer scrise. Iertaţi-mi sinceritatea! Un sceptic a spus că veacul nostru este veacul marilor orgolii. Circulă păreri şi convingeri pe care contemporanii se tem să le recunoască şi pe care, poate dintr-o teamă excesivă pentru adevăr, le resping în faţa lumii, cu toate că în cercuri restrînse recunosc cum structurile de rezistenţă sănătoase ale societăţii cedează, cum nu mai pridides, confruntaţi cu problemele zilei, cu evenimentele care vin peste ei în avalanşă.

Dar mai grav, nu mai există nici măcar resurse pentru planuri de apărare împotriva grandorii inflaţioniste a celui mai sfidător prezent pe care îl trăieşte umanitatea. Se trec multe chestiuni sub tăcere, dintr-un fel de iezuitism lăuntric, al cărui resort este orgoliul împins pînă la trufie, dar mai cu seamă din lipsa principiilor morale. Şi mă gîndesc să iau iarăşi, spre exemplu, pe politicienii care ne îndeamnă să transplantăm alienări din afară, care foarte curînd se vor prăbuşi, deşi ei încearcă să ne convingă de trebuinţa lor, arătîndu-ne de zor spre Europa.

De fapt îndoindu-se de propriile îndemnuri, încearcă să se lămurească pe ei înşişi mai întîi, pentru că şi acolo, în Europa, multe minţi luminate nu mai cred. Se înflăcărează un mandat, două mandate, voind să convingă pe alţii numai să se poată convinge pe ei, dar ajung să plece din legislativ tot neconvinşi şi aceasta dăunează mai puţin lor şi mai mult cauzelor sociale. Ei

privesc viața în mod separat, au crezuri separate de cele ale mulțimii şi socotesc că acest mod de a fi este o mare cinste pentru ei!

Şi cum se mai fandosesc aceste naturi politice, cum se mai schimonosesc în fața noastră, a electoratului şi vor să intre în conştiința europeană sub forma numerelor de înregistrare auto ale unor maşinării politice. Dar nu fac altceva decît să perpetueze, cu multă perspicacitate, un fel de rămînere în urmă a societății. Pentru că niciun aliniat şi niciun paragraf din platformele-program nu amintesc despre creşterea bunăstării sociale, ci despre schimburile de avantaje dintre grupările aflate pe scenă. Tristul spectacol, îmbulzeala neruşinată, curajul de a ne vorbi despre recesiune de la microfonul „marelui ospăț" sînt acte cu destulă forță ca să afecteze înfățişarea națiunii, să o falsifice într-o manieră de substanță. Şi nici nu-ți vine să faci pasul care ți-ar mai adăuga o ştampilă grea pe *dosul* cărții de identitate socială. Noi examinăm cu smerenie şi respingem cu osîrdie, silindu-i să rîdă de ei înşişi... Din cauza înclinației spre escaladarea moralității, conflictele de interese au devenit obsesii politice din sfera *artei.*

Nu mai poate fi vorba prea curînd de elite politice, cum nici omenirea nu va traversa prea curînd o perioadă unică de moralitate, de cinste şi demnitate. Eu m-am convins definitiv, deşi cam seamănă a adevăr comun. Istoricul onest nu va respinge extrapolările de mai sus, punctele de vedere putînd fi susținute cu argumente. O, domnilor, ni s-a făcut ruşine de construcțiile teoretice derivate din interesele voastre; simptomele sînt îngrijorătoare, iar cu proptele corupte nu se poate salva *clădirea* unui neam! Ați adus între granițí tot mai multe instituții civice internaționale, tot mai multe patronate ca să ne stăpînească la fel ca pe nişte robi! Numai nişte

doctrinari înrăiţi, rupţi complet de realitate, ar putea crede în comedia unei comunităţi internaţionale, ca formulă firească a comunităţii umane. Noi nu ne temem de deschidere, nu ne sfiim de ea, numai că nu vrem să fim părtaşi la neînţelegerile şi contradicţiile pe care politica din afară ni le pune în faţă. Să se întrebe mult şi bine Europa asupra idealurilor noastre sociale şi civice! Ele sînt superioare celor comune europene, mai ferme, mai morale. Pentru că se trag din rădăcina neamului, nu sînt un transfer slugarnic. Iată-mă şi deconstructor de utopii, sarcastică şi necruţătoare, punînd în locul transplantului de edificii străine proiecţia disproporţionalului.

O maliţie nu de circumstanţă, ci de atenţionare, una profilactică, pentru suferinţa mea de luciditate. Consecvenţa în acest viciu e partea vizibilă a protestului meu neîncheiat împotriva lucrului cel mai important, despre care unii aproape că au uitat să mai vorbească: degradarea morală a societăţii, care şi-a pierdut reperul şi oscilează de bună vreme. Istoricii, sociologii şi cercetătorii pot cădea de acord.

CARACTERUL ROMÂNESC, VOCAȚIE A ÎMPĂCĂRII GENERALE

Nu vă mîniați dacă şi de această dată revin la timpurile de lîngă noi. Omenirea se află, evident, în penumbră, încă nu a dispărut mirosul prafului de puşcă, nici praful marii prăbuşiri economice mondiale nu s-a împrăştiat. Niciodată ca acum nu s-au pomenit mai mulți falşi profeți despre trecut, prezent şi viitor, mai multă minciună, mai multă pierzanie şi distrugere, mai multă nesiguranță ca în mileniul acesta al progresului, al tehnicii, al civilizației, al ignoranței de masă şi al înstrăinării în masă.

Prin urmare, multe categorii sociale resimt forța uniformizatoare a globalismului, dar tot atît de mulți *au posibilitatea să stea cu mîinile încrucişate* şi doar pentru divertisment o fac pe-a vitejii cînd li se iveşte ocazia. Şi încep să îndemne poporul la muncă, la acțiuni folositoare. Uite-aşa, din senin, poporul e vinovat că piața locurilor de muncă a intrat de tot la apă, că nu mai există producție românească. Încercați însă, domnilor, să faceți voi primul pas spre crearea de noi locuri de muncă. Nu ne arătați indicatorii din scripte care frizează cinismul cel mai necuviincios. Arătați-ne un şantier care construieşte case accesibile pentru generația tînără, nu moluri şi super-marcheturi. Treziți-ne interesul pentru lucrul bun, lăsați-ne să-l facem noi. Voi, decizionalii, puneți măcar în mişcare politici economice care să nu constituie sursă de caricatură. Sînteți sau nu în stare de aceasta, domnilor pricepuți la promisiuni şi proiecte, la cuvîntări şi îndemnuri la vot?

Dacă electoratul este nemulțumit, dacă nu are mijloace să-şi exprime nemulțumirea, nu trebuie să se ajungă la concluzia nedreaptă, ofensatoare, că nu are

conştiința propriei sale demnități. De aceea uneori sîntem apreciați în afară ca un stat de nişă, suntem con/strânşi cu uşa de organismele europene, sîntem bombardați cu sentințe, iar românul, se ştie din istorie, nu a fost nici milog, nici laş, dar a fost mereu traumatizat... iar acesta echivalează cu sinuciderea socială. Europenii merg spre unul şi acelaşi ideal, zic ei, însă toți se rup unii de alții cînd e vorba de identificarea propriilor interese, ale intereselor strategice. Atunci statele devin intolerante unele față de altele, abătîndu-se de la idealul comun, în care dați-mi voie să nu cred. Iată de ce vă rugam la început să nu vă mîniați.

Eu nu mai dau crezare unor erezii care ni se flutură pe deasupra capetelor, cînd nevoie ar fi (şi ar fi de ajuns ca învățătură pentru vremurile noastre) de o singură mare lecție de morală creştină, pentru că partea cea mai solidă şi, poate cea mai importantă moştenire a omului, care nu şi-a pierdut valabilitatea, este credința. Dacă tot am amintit despre o moştenire de seamă a umanității, la antipod, un prieten încerca să-mi explice cum că degringolada socială, economică şi politică este *trista noastră moştenire...* Sintagma *trista noastră moştenire* este deja îmbătrînită şi apoi... fiecare popor îşi are conducătorii pe care îi merită. Iar o țară, cu moştenirile ei, se vede mai nou ca un produs media. Dacă are în dotare diplomați buni de vicleni o poate scoate la *mezat* pe piețele internaționale. Mă refer la diplomații de carieră, care să nu vorbească în nume propriu, ci în numele poporului şi pentru popor.

Publicitatea pozitivă este foarte importantă pentru țară, pentru că poate asigura vizibilitatea necesară şi benefică. În absența publicității, nu putem fi cunoscuți decît prin fotbal şi prin actele antisociale de care se face uz din belşug împotrivă-ne, iar dacă nu este cunoscută

ca o forță morală şi politică, o țară este un teritoriu şters, necesar tranziției îndelungate, tranzacțiilor şi tranzitărilor de tot felul. Nu putem vorbi de forța unui stat dacă nu o construim şi prin intermediul imaginii.

Vrem, nu vrem, România trebuie să se alinieze la standardele occidentale, trebuie să se adapteze la piața viitorului. Marketingul de țară este una din soluțiile viitorului. Organismele internaționale achiziționează realitățile unui stat, nu înaintea achiziționării imaginii ei. Imaginea unui stat în lume este foarte importantă. Diplomații nu pot eluda această realitate. Absența unei bune imagini înseamnă un impact internațional redus. Românii au înțeles europenizarea ca pe un element de civilizație, care nu trebuie să le dăuneze cîtuşi de puțin, care să nu-i abată de pe făgaşul normal, pentru că fiecare pas, fiecare drept l-a obținut prin luptă.

Şi dacă acum are parte de acest haos greu de înlăturat, el nu are rădăcini în solul nostru. Pentru că în rînduielile poporului român există prin tradiție şi prin spirit un teren paşnic, armonios, iar pentru un român cultura şi calitățile morale determină cît de mult valorează un om. Oricine poate observa în caracterul românesc o deschidere pronunțată față de împăcarea spirituală, o vocație a împăcării generale. Românul se înțelege cu toată lumea, se familiarizează cu tot ce e omenesc, indiferent de naționalitate. El află neîntîrziat o rațiune în tot ceea ce prezintă un interes omenesc general. Pune numaidecît de acord punctele de unire şi împăcare. Aşa-i românul! Şi acestea sînt garanțiile păcii noastre generale, a liniştii noastre. Tocmai de aceea duhul vremii ținteşte anihilarea tradiției, pentru că a înțeles că numai un popor dezrădăcinat poate fi consumatorul ideal de marfă inutilă.

NEVOIA INFUZIEI DE CONŞTIINȚĂ

Mi-a reținut atenția, în mod cu totul special, lucrarea „Destinuri româneşti” (1936) a marelui român Mircea Eliade, în care se încerca configurarea viitorului națiunii noastre, gînditorul exprimîndu-şi încrederea în capacitatea poporului de a traversa cu bine momentele spinoase ale istoriei, prin „evitarea maimuțărelilor europeniste”. Da, încă un motiv în plus ca să ne privim cu mai multă atenție, la fel ca un medic care diagnostichează o boală, locul şi rostul nostru printre națiunile Europei. Pentru că, indiferent de momentul istoric al prezentului, de cel al viitorului, indiferent ce valuri se vor abate asupra României, dorim să rămînem tot noi. Analizînd sistemele socio-umane ale prezentului, constat că acestea se află în proces accelerat de degradare şi de aici, evident, se naşte întrebarea: prin ce metode, cu ce eforturi ne putem păstra identitatea națională? Conservarea identității de neam ar trebuie să reprezinte pentru clasa politică unul din interesele majore. Tema interesului național, aşa cum ne este ea înfățişată la acest moment, pare destul de săracă.

Nu numai economia, nu numai legile cu privire la finanțarea campaniei electorale ar trebui să intereseze, ci şi sănătatea populației, învățămîntul şi educația, securitatea socială, cercetarea, religia, istoria, etno-cultura, patrimoniul geografic, sistemul de legi, dar în mod cu totul special conservarea identității naționale ar trebui să aibă caracter de urgență pentru guvern în această tranziție lungă, de tip convulsiv, violentă şi extrem de periculoasă, refractară la orice tratament. Evident, aceste chei admit un postulat de siguranță: munca şi acumularea cinstită. În caz contrar, vor domina

haosul şi forțele instinctuale, iar cele diletantiste vor continua distrugerea neselectivă a patrimoniului național, cum l-au distrus şi pînă acum. Poate că niciodată nu a existat un mediu mai stînjenitor pentru cultură şi pentru artă decît acum, aici, la borna prezentului. Credința pentru valorile adevărate pare să îi fi părăsit pe mulți. Sistemul democratic, atrăgător ca un cîntec de sirenă, deşi la vremea cîştigării lui părea a fi un mare succes pentru multe state ale lumii, se dovedeşte a fi incompatibil cu moralitatea, cu demnitatea umană. Se dovedeşte a fi un eşec aproape total în ceea ce priveşte aspectele sociale, morale, economice, spirituale şi estetice, un eşec care hrăneşte deconstrucția umană. Climatul democratic, pare-se, aşa precum profețiseră Platon şi Aristotel, a fost favorabil pentru înflorirea unor *eliberări* brute, a unui estetism de viață extravagant, indicatorul de recunoaştere fiind decadentismul abundent şi puternic al decorului internațional.

E clar că în această atmosferă a marilor semne de destabilizare şi de haos general, se lucrează la o nouă conştiință a lumii. Mulți privesc amuzați, alții rămân indiferenți sau sînt ostili pe față. Tot atît de mulți aplaudă doctrinele tribunilor internaționali, dar dau înapoi în fața profundelor transformări sociale şi economice ale lumii. Tot acest joc uriaş şi descumpănitor are nevoie de o infuzie de conştiință, de o infuzie de forță spirituală, altfel civilizația noastră modernă e zadarnică şi se îndreaptă spre acelaşi destin cu cel al damnaților mitologici. Similitudinile tulburătoare de problematici existente la scară mondială nu pot fi simple coincidențe. Zeul răfuielilor financiare şi politice mondiale nu este acelaşi cu Cel ce reprezintă sursa şi măsura armoniei universale, Cel sfințit şi slujit de creştinism şi împotriva căruia îşi agită pumnul zeii capricioşi, corupți şi nedrepți ai puterilor

lumii. Consecințele acestei afirmații situează umanitatea într-o zonă în care întrebările sînt mai prețioase decît răspunsurile: pînă cînd aceste acte de piraterie, pînă unde se va întinde sistemul coroziv de politici mondiale, care aduc un mare deserviciu cauzei umanității?

Înverşunarea mea împotriva haosului mondial nu mai are nevoie de argumentul citatului, de argumente probante. Pentru că aceste alianțe în numele haosului de interese au oameni bine remunerați, care trag cortina, oameni care joacă pe mai multe scene deodată. Au instituții şi organisme special create ca să trimită în involuție, să reducă sfera de acțiune, capacitatea de intervenție şi poziția unui stat în propriul stat, pînă la expresia deplină a acestora asupra dezvoltării economice, sociale, financiare, culturale a popoarelor unionante. Într-o zi (sper şi va veni acea zi), rău va fi cînd prestigiul acestor instituții va începe să se clatine ca o biată corăbioară de hîrtie... pentru că principiile celor care le slujesc nu sînt înalte, ci sînt cinism autentic. Cam atît despre spectacolul grotesc care obligă la efort major de adaptare.

Aveam dreptate să mă tem de efectele pe care le va produce îmbrățişarea sufocantă a integrării, a globalizării. Iar dacă cineva se va simți îndemnat să propună viziuni diferite asupra asertiunilor pe care le-am lansat, scopul scrierilor mele de pînă acum a fost depăşit aproape în mod nesperat. A provoca o dezbatere pe seama unei teme arzătoare, în care partenerii să se poată defini şi prin opoziție, mi se pare chiar misiunea dezbaterii.

PRIMELE UTOPII DIN AN

După sărbători ne-am trezit cu toţii în faţa unor perspective şoc. Devălmăşia mondială, generată de lăcomia şi de corupţia care au dus la *celebra* şi devastatoarea criză financiară, premeditată sau nu de unul din statele respectate pentru democraţia lui, ne pune vrînd-nevrînd în faţa primelor grave utopii din an. Într-o Românie tot mai europenizată de la an la an, diferenţele dintre clasele sociale se adîncesc şi mai mult. Deşi ţara noastră nu are indicatori de măsurare a sărăciei, ştim bine, sărăcia este una dintre problemele acute ale ţării. Grav este că politicienii noştri nu încearcă deloc găsirea unor modalităţi viabile de protecţie socială a tuturor cetăţenilor. Unii dintre ei au intrat în politică doar ca să îşi sporească veniturile. Ne-am obişnuit cu averile lor considerabile, sporite pe parcursul mandatului, prin investiţii în sectorul energetic, imobiliar şi/sau bancar. Alţii au intrat în politică pentru că au bani.

Mulţi dintre politicienii noului legislativ figurează în „Top 300 cei mai bogaţi oameni din România". Pentru multe familii de români însă noul an aduce cu certitudine mari dificultăţi financiare. Mii de muncitori români vor deveni şomeri în această lună. Puţinele fabrici rămase în picioare îşi vor închide porţile şi vor fi vîndute la preţuri de nimic clientelei. Conflictul dintre Ucraina şi Rusia va reduce la minim presiunea flăcării de la aragazul europenilor, deşi ministrul economiei, într-o formulă pur diplomatică, ne-a dat asigurări că ţara noastră s-a gospodărit bine, şi are resurse de acoperire stocate şi neexploatate.

Punctele de pensie nu vor creşte în acest an, aşa cum a promis fostul cabinet, pînă cînd bugetul pe 2009 nu va fi definitivat. Şi profesorii universitari trebuie să mai

aştepte încă un an majorarea salariilor, iar celelalte cadre didactice vor primi măriri doar pentru merite deosebite. Aşa a hotărît noul guvern - făcut şi desfăcut la colțul meselor din saloanele şi din restaurantele de lux, în fața unui pahar de vin, care a mai înmuiat negocierile şi a permis să se mai treacă pe cîte un şervețel numele unui politician *potrivit* pentru înscăunare. Şi ca un fel de ironie amară, dincolo de valurile de proteste stradale împotriva taxei auto impuse de cabinetul Tăriceanu, peste automobilele de lux se aşează praful, se fac reduceri în disperare, prețurile acestora scad de la o zi la alta. Aşadar, ianuarie este cel mai bun sezon pentru cei care vor să-şi achiziționeze maşini de *lux* la mîna a doua.

Să ne bucure sau nu?, dar, potrivit Ministerului Administrației şi Internelor, România este printre primele țări din Europa care eliberează cetățenilor paşaportul biometric, la un cost de 60 de euro. Sumă rezonabilă, zic reprezentanții ministerului, în comparație cu alte state ale Uniunii Europene, dacă luăm în calcul Marea Britanie, unde un paşaport biometric costă 500 de lire. În caruselul primelor utopii se înscrie şi amenajarea telegondolei peste Dunăre, la Giurgiu-Ruse, pentru oamenii care trec granița la cumpărături.

Războiul financiar mondial continuă, îşi etalează *răniții*, la fel şi ofensiva israeliană, care a intrat în cea de a doua săptămână. Economia Statelor Unite ale Americii este în real pericol, noua administrație de la Casa Albă propune un plan îndrazneț de reinvestiții şi de recuperare care necesită costuri uriaşe. Tragicomedia tratativelor clădite ziua poate să se dărîme noaptea…

SCRISOARE DE SFÎRŞIT ŞI DE ÎNCEPUT (DE AN)

E o scrisoare de acreditare. Să-mi răspunzi la post-restant. Ți-am păstrat o creangă de vîsc şi o rază din soarele de alaltăieri. Pe aici e încă prezent, e decembrie, deşi anul pare un călăreț ce-şi îndeamnă calul spre cine ştie ce depărtare. Ore albe şi adînci ne despart de vîntul albastru sau biciuitor de artificii, de dimineața compactă, imensă a Noului An, cînd timpul se întoarce în sine, sfios, cînd Domnul îşi ridică privirea de pe noi şi ațipeşte liniştit, într-un cot. Începutul e substanțial pentru unii, pentru alții o neutralizare absolută a sistemului de semne precedent, ori o incapacitate de transfer în noul sistem. Bătaia de ceas sărbătoresc îmi pare o trufie în amorțeala iernii, dar ce trist ar fi pe Pămînt dacă sfinții n-ar face schimbul trei, alungindu-se, prelungindu-se fosforescent, pregătind în tăcere noul an pentru noi. Îi aud mergînd uneori pe podeaua cerului.

Domnul tace în împărăția secretă de atîtea veacuri. Nu ştiu nici azi cînd s-a născut, dacă-I copil, dacă a ajuns băiețandru sau a fost bătrîn dintotdeauna. Dumnezeu nu are buletin de identitate. Nu ştiu dacă în Lumea Lui răsare soarele, dacă săptămîna are şapte zile, dacă vine Anul Nou, dacă sînt arbori, dacă ninge. Dacă se ară, se seamănă, se merge cu pluguşorul, dacă există tristețe, dragoste sau oamenii se continuă într-o inconştiență străvezie….

De anul nou, pînă şi ninsoarea care a mai nins în alt veac, din alt cer şi altundeva, a învățat pe dinafară Pămîntul, rodeşte acuma şi-i cîntă. O țin minte din copilărie, mai sfîntă atunci, mai adîncă. Mai tristă azi, mai săracă, despletită în oraşul de stîncă.

Unde mai ninge oare în Univers? Nu cumva în constelația Gemenilor? Sau acolo, eu cresc cu încetinitorul, am vîrsta anului înverzit, iar pe marginea ferestrei mele s-a aşezat ca o MINUNE sfioasă, nemărginirea… Da, mai există ierni, te aştept cu ele, să le beau mireasma cu palmele amîndouă.

Şi mai cuviincioasă, îmi accept ca pe o favoare melancolia. E singurul meu viciu. Da, m-a ajuns dorul de zăpezi galbene de seară. Plîng pentru ele şi mint că nu plîng. Numai timpul se face vinovat. Umbra lui ni se urcă an de an pe genunchi. Nu am decît să mă rog de TINE să-mi dai o busolă să circul printre oameni. Anul nou se aude respirînd ca un paslm de taină şi mă pregătesc să mă reaşez în suflet, ca păsările în cuiburi noi.

DEMNITATEA, ÎNTRE O PRĂBUŞIRE ŞI ALTA

Trebuie să aducem vorba şi despre acest subiect, fiți de acord! Nu este suficient să avem un bagaj de cunoştințe, un interes dominant pentru o arie a existenței, pentru una profesională, dacă nu ştim destul despre demnitatea umană. Încerc, contaminată de ea, să conving că demnitatea e un fel de haină albă, chiar dacă trupul lumii pare să fi intrat în alt unghi la acest ceas de prezent şi o tăvăleşte, silit, între o prăbuşire şi alta. Eu încerc din răsputeri să o scutur, s-o aşez în metafore, s-o mut în altă măsură.

Dar îmi scapă printre degete, ca o formă neevoluată. „Joc şi disperare”, mi-ar fi spus Kafka. Cu cîtă resemnare acceptă omenirea că are nevoie de umilință ca să cadă, demnitatea fiindu-i numai o prelungire a vorbei! Cu toate acestea, eu sînt departe de a muri de ruşine cînd afirm că mulți sînt cei ce au conştiința prinsă în haos, nu în adevăr. Singurul lucru curgător este suveranitatea haosului care mestecă maşinal rectitudinea din spiritul vremii noastre. Haosul acesta, despre care am vorbit de mai multe, ori are o coerență a lui, o coerență a impresiilor, pentru că nimeni nu mai cutează să îi tulbure vreun element al ansamblului.

Cine mai este capabil, să se apere cu forța lucrului său, altfel va deveni material de testare pentru darea în folosință a noii *demnități* universale, va deveni prototipul fără însuşiri al omului robot, pentru care adevărurile au valabilitate numai prin comenzi enter-izate. Societatea mediată de repere externe a devenit spațiul viciilor nedemne, care nu numai că sînt ieftine, dar sînt şi gratis. Omenirea uşor modelabilă, cu spiritul gîtuit, prins între

mecanismele determinărilor stricte ale puterilor lumii, nu mai poate slăbi prea curînd lesa aplicată demnității, care seamănă tot mai mult cu un dosar cu puține file şi pe care puterile lumii îl vor tot mai subțire, precum un tăiş de seceră. În antecamera răspîntiei la care se află omenirea se lucrează la un soi de conştiință planetară, care să-l facă pe om supus, dar nu OM. Ce om este acela care, cînd îi cere trupul, execută fără şovăire? Prezentul se comportă cu omul ca un tată crud, marcat de tragedia existenței la borne marginale. Meseria de a trăi pe bordura împrejurărilor este o condiție de supraviețuire a omului liber, dar în lanțuri, precum spunea Montesquieu, în „Despre spiritul legilor". Cu bună psihologie s-a aruncat anatema asupra ideii de demnitate umană, pentru că ea nu aduce niciun profit, este chiar un lux pentru care s-au aruncat bani pe fereastră în vreme de criză. Şi pentru ce? Pentru salvarea unei tipologii umane demodate. Din perspectiva unei implacabile *legi* a profitului, demnitatea nu mai trezeşte aproape nicio luare aminte. E ca şi cum un impiegat de mişcare ar fi interesat, să zicem de coafurile femeilor din secolele dinainte de Hristos. Iată de ce consider că drepturile omului trebuie căutate potrivit unor legi, adică evident cu lumînarea. Oricum ar sta lucrurile, demnitatea a devenit o formă de maladie, tratată, vedem, în consecință cu ignoranță, cu abuz de complicitate, cu tehnică, cu o gripă porcină, cu metodă, cu şomaj, cu una aviară, cu slăbiciune, nu demult cu boala vacii nebune. Deşi criticile împotriva acestui tip de tratament s-au înmulțit, demnitatea nu va mai fi niciodată un concept respectabil. Omenirea n-are decît să-şi mute greutatea de pe un picior pe altul, precum deținuții din romanul „Amintiri din cartea morților" al lui Dostoievscki, care erau puşi să mute nisipul dintr-o parte în alta pentru a-şi ispăşi pedeapsa. Demnitatea aparține

regizorilor de capcane selective, ei o transformă în preț. Prezentul degradat în mod speculativ este scenografie pentru spectacolul de circ. „Societatea spectacolului” pe care o definea Debord acum patruzeci de ani, în timpul crizei primei modernități. Cum s-a mai profețit, aşadar, *trăim o epocă fără precedent*, ca să-l citez pe Malraux. Observăm cu toții, bărtrînele structuri istorice înregistrează plusvaloarea excluderii lor, deşi prin spațiile geografice esențiale ale globului se lucrează insidios *pe sub mustăți* la reanimarea lor; temutele structuri economice mondiale nu-şi mai pot proba eficiența, e clar, sînt destrămate şi se risipesc, iar cele noi, infinit mai complexe, au nevoie de o lungă perioadă de incubație ca să devină *organisme vii.* Am ajuns la punctul înțepenit, numit azi-mut, momentul în care trebuie să prevenim istoria. Încă o dată şi încă o dată atenție! Îndoită atenție! Ar fi un pact poate chiar bun între noi şi agresiunile care au ghemuit la polul opus demnitatea umană....

PS. Pe glob viața îşi urmează cursul dictat, în război se mai moare şi azi... Nu putem sesiza încă diferența între trăgătorii de elită şi artileria crizei care seamănă cu jocul unor copii care-şi aruncă de la mare distanță, unii altora, pietre în fereastră...

LEGEA ASCULTĂRII APROAPELUI
- WATERGATE-UL ROMÂNESC -

Deşi publicată cu două luni înainte de sfîrşitul anului 2008, după adoptarea ei în Parlamentul României, Legea ascultării aproapelui, cum am botezat-o eu, a devenit oficială. A intrat în vigoare anul acesta, pe 20 ianuarie - de parcă n-ar fi funcționat şi pînă acuma neoficial. Coincidență sau nu, chiar în aceeaşi zi cu predarea ştafetei la Casa Albă primului preşedinte afro-american din istoria S.U.A., Barack Obama. La americani euforia s-a încheiat după 24 de ore de spectacol dedicat învestiturii, ei speră că timpul ratării plenare a economiei lor a trecut. Ei vor fapte, nu vorbe. Revenind la România, în contextul european, mă declar român autentic, dar o eurosceptică. Am primit prin tratat de la Uniunea Europeana statutul de democrație funcțională, după modelul american, dar am primit şi destule aberații. Iată, legea sus amintită reprezintă o sfidare la adresa întregii națiuni. Este inadmisibil ce se întîmplă în România. Deşi în statele membre ale UE legea se aplică în sens strict limitativ, decît dacă există anumite indicii şi numai cu avizul unui judecător. O fi directivă UE - şi dacă nu o respectăm ne lingem pe buze de alte priorități şi ajutoare, dar, nu se poate aplica o asemenea lege într-un stat care şi-a obținut democrația cu sacrificii umane. Vorbim despre o lege neconstituțională, care restrînge dreptul civil al românului şi care creează totodată premisele unor uriaşe abuzuri. Oricînd se poate fabrica un dosar pe baza unor convorbiri telefonice înregistrate sau a unei corespondențe electronice, care atenție!, pot fi foarte uşor modificate şi folosite ca instrument de şantaj. Cei care uzitează messul ca mijloc de comunicare cunosc aspectul.

„Omul s-a născut liber, dar pretutindeni se află în lanțuri”, spunea la timpul său Jean Jaques Rousseau. Mai e puțin şi vom trăi vremea cînd ni se vor pune microfoane şi camere video în baie, în bucătărie, în pat şi cipuri în creier. Vorba Starețului Ioasaf cu privire la noile paşapoarte biometrice: „omul va fi controlat şi subjugat pe baza unor astfel de monitorizări.” Constituția devine, se pare, o chestiune la mica învoială. Orice atingere adusă dreptului meu la intimitate reprezintă încălcarea flagrantă a dreptului constituțional, cel de „inviolabilitate a persoanei şi a corespondenței”. Legile nu trebuie să ne sperie, ci felul cum sînt aplicate şi respectate.

Un eminent jurist român, Mircea Djuvara scria la vremea sa că „prima sarcină a dreptului constituțional şi a legiuitorului în materie este să țină seama în mare măsură de realitate”. Dihotomia între conținutul de drept şi aplicarea sa poate duce, aşa cum s-a întîmplat de nenumărate ori în istoria noastră, la disfuncționalități grave, nedorite. Ştim cu toții, România a fost condamnată în mai multe rînduri de către Curtea Europeană a drepturile omului, pentru ingerințe nepermise. Guvernanții, legiuitorii trebuie să conştientizeze mai întîi că omul se naşte cu dreptul inalienabil la libertate. Că există şi cazuri cînd oamenii sau unele state aleg să fie în slujba unor servituți pentru a li se asigura o bună stare financiar-economică, e chestiunea lor, noi sîntem români, nu trebuie sa uităm acest lucru.

E lipsit de umor, dar mă întreb dacă Legea siguranței naționale mai funcționează? Cine ne apăra de „teroriştii” care ne sfidează din funcții de stat? Doar nu sîntem naivi să credem că aceştia îşi vor perfecta marile afaceri prin telefon sau prin corespondența electronică. Deşi nu pot proba, ca poet, mă frămînt, îmi imaginez un Watergate românesc, divizii întregi care se ocupă cu

monitorizarea cetățenilor, îmi imaginez vaste „laboratoare” dotate cu aparatură supersofisticată, demnă de filmele SF, care să controleze teritoriul de stat, cu specialişti pe sprînceană, bine remunerați, care se vor amuza copios, cînd mă voi adresa pe mess unei persoane apropiate mie cu apelativul „minune”. Interceptările telefonice au produs scandaluri de-a lungul timpului şi mă îndoiesc că ar fi vorba doar despre o stocare a datelor pe termen limitat, cum se precizează.

În timp ce „gazarea” rusească se întoarce din nou în România prin punctele Isaccea şi Medieşul Aurit, legea ascultării aproapelui, impusă, sugerată(?) de UE, o lege cu mari controverse, răspîndeşte teamă în rîndul cetățenilor români. Nu mai avem intimidate, siguranță, ci doar teamă. Teama este starea normală a românului la ora actuală. Mă întreb şi eu, nu înjur cum des aud în jurul meu, şi pe drept cuvînt, dacă împricinata lege era necesară într-un stat de drept? Oare vom deveni un stat polițienesc, din moment ce, deocamdată teoretic, legea pune marea problemă a graniței dintre legislație şi încălcarea drepturilor în România?

În calitate de cetățean român, deplîng subminarea atît de gravă a integrității individuale precum şi a încrederii sociale.

EXERCIȚII DE VIZIONARISM
- TRATAT DE SCLAVIE FUTUROLOGICĂ -

Importăm masiv în ultima vreme, de la limbaj şi cutume ale altor popoare, la tehnologie şi zarzavaturi; importăm chiar tulpini de viruşi, teoretic, şi vaccinuri în mod obligatoriu, practic, pentru cîte o comandă de gripă. Aşa prevede protocolul între părți; importăm plăgi pentru structura de rezistență psihică a omului contemporan. Iată cum se produce o trădare, o falsificare spirituală a sa. Agresiunea, clar, se simte şi se resimte. Importul de tehnologie este măcar inerent, necesar şi benefic, pentru rațiuni de evoluție şi dezvoltare, deşi atrofia relativă a laturii tehnologice româneşti este o constatare tristă, în special pentru că pregătirea teoretică există, Slavă Domnului!, la noi. Mințile româneşti sînt la mare căutare în tîrgurile internaționale de sclavie modernă. Pentru că am adus vorba de sclavie, ordinatorul (sic!) nostru cel de toate zilele a devenit pentru mulți dintre noi teritoriul pe care evadăm ca stăpîni şi sclavi din lagărul de tristă viețuire. Lui Platon nu i se mai poate reproşa aproape nimic, pentru că foarte mulți contemporani se folosesc de virtual pentru a evada din *Peştera* prezentului.

Cît de frumos descrie şi Socrate firea umană în privința aceasta: „iată mai mulți oameni aflați într-o încăpere subpământeană, ca într-o peşteră, al cărei drum de intrare dă spre lumină, drum lung față de lungimea întregului peşterii. În această încăpere ei se găsesc, încă din copilărie, cu picioarele şi grumazurile legate, astfel încât trebuie să stea locului şi să privească într-o singură direcție, fără să-şi poată roti capetele din pricina legăturilor. Lumina vine de sus şi de departe, de la un foc aprins înapoia lor; iar între foc şi oamenii legați este un drum aşezat mai sus, de-a lungul căruia, iată, e zidit un

mic perete, aşa cum este, să zicem, paravanul scamatorilor, pus dinaintea celor ce privesc, deasupra căruia îşi arată ei scamatoriile”. Indispensabila utilizare la domiciliul nostru a ordinatoarelor, a camerelor video, căştilor şi microfoanelor, care ne țin conectați prin cabluri şi legături cu toate informațiile de pe meridianele lumii, mă determină să afirm că avem de-a face cu o nouă estetică de viață, care sugrumă realitatea, una profețită cu milenii în urmă. Sîntem aproape cu toții tributari realității virtuale, pentru că ea ne înlesneşte o altă percepere a realității de afară.

Aşa cum ochelarii, lentilele de contact sau cele cosmetice, aparatele auditive, protezele de tot felul, stimulatoarele cardiace, stenturile, au fost asimilate de omul cu nevoi, tot la fel, nanotehnologiile şi ingineria neuronală se vor constitui într-un viitor nu foarte îndepărtat în extincții ale inteligenței naturale a omului şi ale libertății lui. Virtualul este, de ce nu?, un implant, o extincție ataşată în nume propriu. Memoria ordinatorului include, este inclusă şi în memoria noastră. Este extinderea inteligenței naturale cu cea artificială. Iată-ne, deci, hibrizi, încrucişări de biologic şi tehnologic. Mai tîrziu vom deveni poate nişte coduri genetice sau corpuri fără organe, potrivit imaginației lui Antonin Artaud.

Aşa cum lui Heidegger nu-i este clară deosebirea dintre *peşteră* şi lumea de afară, nici ființa *postumană*, proclamată de cercetătoarea şi scriitoarea americană Donna Haraway, nu trebuie să se mînie pe Platon, care vorbeşte în „Mitul peşterii” despre „domeniul vizibilului şi al inteligibilului”, despre „sucirea” sufletului în drumul său spre luminare şi mai ales despre o „artă a sucirii”. Iată cum Platon a luat-o înaintea tuturor, cu proiecția unor viitoare perspective. Lumea virtuală ne face să uităm de omul clasic, şi să acceptăm vrînd-nevrînd starea de „ființă

postumană”; să ne asumăm un nou tip de identitate postmodernă, identitatea cyber, care propune restrîngerea elementelor de genotip singular, a capacităților intelectuale, psihice şi fizice şi înlocuirea lor treptată cu cele electronice, programabile, autoconfigurabile, chiar nemuritoare, afirmă autoarea. „Îl putem invoca aici şi pe F.J. Tipler, cu a sa mult controversată dar coerentă carte „Fizica nemuririi” (titlu complet: „The Physics of Immortality. Modern Cosmology, God and the Resurrection of the Dead”) aparută în 1994 la editura Doubleday, New York, care „demonstrează” pe solide baze teoretice că viața eternă va exista în punctul omega din fizică, anume, în forma informațională, existențe virtuale în memoria unui calculator cosmic, infinit, în care fiecare om plus toate ipostazele sale posibile vor dăinui pentru totdeauna alături de toți cei pe care i-a cunoscut omul acela şi de toate ipostazele lor posibile.

Nu-mi cereți detalii, am citit mai de mult timp cartea, la vreo doi-trei ani după ce ea a apărut, şi m-a speriat, pentru că tocmai în vremea aceea apărea şi conceptul de viață artificială, ca extensie a noțiunii deja clasice de inteligență artificială. Iar viața asta artificială (conceptul era lansat la Institutul pentru Studiul Complexității de la Santa Fe, New Mexico, SUA, şi a dat naştere la reviste, serii de conferințe, grupuri de cercetare) nu voia altceva decât să simuleze viața (lasă că nici aici teoreticienii, ca să nu spun matematicienii-informaticieni, nu s-au înțeles: ce este viața, ce distinge viul de ne-viu, cu ce e un virus real mai viu decât un virus informatic, etc., etc.) pe calculator. O pregătire pentru popularea punctului omega? Pentru trecerea de la oameni-substanță la oameni-informație? Să convenim că poate fi şi aşa şi să revenim la numere...”

Aşadar se pregăteşte reinventarea omului şi a inteligenței artificiale şi, odată cu aceasta, perspectiva unor „hărți ale controlului şi ale identității sale, prin proceduri şi decizii electronice.” Adică se dă un *enter* acolo şi gata am eliminat adversarul şi l-am depus la banca de date a unui uriaş ordinator cosmic. Şi timpul morții va fi scurtat, spun futurologii. Acestea toate înseamnă construcție, dar şi deconstrucție, progres dar şi „regres antiumanist”.

E hazardat să emit ipoteze asupra viitorului, pentru că viitorul omenirii este o chestiune ştiințifică, ea depinde de contextul internațional, de ceea ce se pune la cale în laboratoare secrete.

MISIUNI FĂRĂ OBIECT
- PROFESIONIŞTI AI DISPREŢULUI -

Nu mai avem demult o literatură *stăpînită şi stăpînă pe ea.* Mulţi dintre oamenii de condei au prins gustul şi geniul provocărilor, alimentaţi cu speranţe false de paginile unor reviste, de parcă ar fi venit ordin de undeva, de sus, să scrie şi cronici pe deasupra unei literaturi anemice. Ei îndeplinesc de fapt misiuni fără obiect, fac cel mai adesea apologia călăului, sînt profesionişti ai dispreţului, care mînuiesc textele cu un amestec de cruzime şi de entuziasm infantil, pentru că vor să se exprime, dar de fapt îngroaşă rîndul prea aglomerat al exaltaţilor. Îşi detaliază convingerile cu acribie de funcţionar, cum că unii autori ar fi depăşiţi din punctul de vedere al resurselor spirituale pe care le posedă, ei criticii de ocazie. Încercînd să dea viaţă ideii proprii, din unghiul pauper al pitorescului lor moral, nu-şi vor găsi niciodată reperul în peisajul criticii literare.

Aerul important cu care scriu, modul pueril în care îşi construiesc excursul aceşti critici din speţa apocalipticilor, cvasi-necunoscuţi, dar şi teribilul cult al personalităţii de care suferă, ne vorbesc clar despre cazuri de imaturitate trenantă, cu o specială pretenţie de comprehensiune şi fără pic de predilecţie. Au pretenţia să fie ascultaţi, să li se recunoască necesitatea, însă mulţi dintre ei nu creează decît nişte însemnări abundente în enormităţi. Dacă nu sînt publicaţi, bat din picior şi se socotesc victime ale cenzurii. Întîlnirea cu o scriitură de calitate le întunecă raţiunea, le produce iluzia atotputerniciei, îi face să-şi dezvăluie slăbiciunile.

„Scrisul te arată cine eşti, fără cale de scăpare”, spunea teologul-filosof Petre Ţuţea. Invidia nu le dă pace, iar aceşti textieri contribuie după posibilităţi la aerul criticii

literare contemporane. Dezordinea în plan intelectual, amploarea înverşunărilor acestor pasiuni puse în slujba unor orgolii entropice, îndîrjirea de a legitima propriile inabilităţi, precum şi predilecţia pentru eroarea consacrată, fac din ei spirite lipsite de măsură. Ştim despre aceştia că ne sînt contemporani, doar prin aroganţa prejudecăţilor şi prin vehemenţa dispreţului lor pentru ceea ce e autentic valoros.

Multe din textele lor stufoase şi cu ritm defectuos, sînt scrise la comandă şi nici măcar cu bucătăria criticii literare nu au nimic de-a face. Filosofi de ocazie, nu stăpînesc decît arta dispreţului şi nu vor putea vreodată să conducă un raţionament pînă la capăt. Printr-o stîngăcie de limbaj care îi *„onorează”,* prin folosirea abuzivă a punctelor de vedere eronate legate de o cauză sau alta, de un autor sau altul, de o scriere sau alta, ei ne dezvăluie de fapt din secretul delirului lor. Deloc scutiţi de naivitatea propriului dogmatism, aceşti critici se fac purtătorii de cuvînt ai exceselor, numai pentru că sînt preocupaţi de soarta unor autori prolifici şi valoroşi, însă din perspectiva unui egoism feroce, care îi transformă în furnizorii propriilor lor obsesii. Conştienţi de luxul eşecului lor, recurg cu tot dispreţul la răzbunare şi acest lucru ne încredinţează că aparţin acelor familii care îşi vor pierde urma, imediat după ce moda va trece.

Ca să exprimi neînsemnate opinii sau acte de bravură textuală, e necesară o anume capacitate de nesăbuinţă, dar revistele îngăduie orice. Literatura, aşa cum se prezintă azi, este un cîmp mănos, lăsat să treacă prin ciurul cu găuri mari al tranziţiei sau e un soi de alternativă la existenţa scandaloasă a vremii. Nu mai există o putere morală responsabilă de evenimente şi de întorsătura pe care acestea au luat-o, iar beţia libertăţii a început să împovăreze multe spirite. Libertatea nu e un

bun pentru toată lumea de condei. Puţini sînt cei care îi pot suporta virtuţile şi utopia. În vechiul regim nu puteai scrie şi nici publica orice, dar în această mult visată epocă a democraturii literare poţi scrie orice, despre oricine, chiar şi despre cum se trage apa la toaletă, şi eşti premiat.

Oricine poate fi critic sau cronicar de carte, ba mai mult, un scriitor, dacă se bate în piept că a salvat literatura de la regimuri ostile, obţine statut de privilegiat, este cel care a pus umărul la marea răsturnare a regimului, inserat în organismele de măsură şi de control, deşi, cîndva, s-a plimbat cu carul alegoric în „cultura de masă”. Sînt destule figuri „ilustre” pe care evenimentele din ‘89 le-au azvîrlit la malul unor reviste literare şi locuri călduţe, iar pe drumul culturii se plimbă *hăis* şi *cea*, cu risc şi ineficient, pretenţionarii.

În vremea noastră, teoria receptării culturale înregistrează o gravă deviaţie, actul de creaţie, actul de comunicare artistică eludează fantast valorile culturale tradiţionale. Chiar dacă adesea sîntem copleşiţi de descurajarea provocată de spectacolul unei lumi fără viitor cert, să continuăm ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat, să ne servim mai departe de distincţiile noastre tradiţionale, fericiţi că valorile născute în timp sînt, în ultimă instanţă, neşantajabile.

UN ŞANTIER ÎN PARAGINĂ SAVANTĂ
- APETENȚA PENTRU ADEVĂR -

Jurnalistul zilelor de azi trebuie să provoace, dar cu decență, trebuie să fie mereu în avanpost, expunîndu-şi condiția vulnerabilă, vulnerată de conştiința propriei fragilități. Însă chiar şi aşa, e necesar să spună lumii mai multe adevăruri decît este lumea în stare să îndure. Trebuie să aibă întotdeauna suficientă energie pentru a reîncepe, nu o chestiune de negoț cu insolențele, ci o luptă cu ridicolul de lux. Pentru că, vă vine să credeți sau nu, dragii mei cititori, desigur ştiați, iată dezastrul situației: au mare trecere prin lume mitocanii, violenții, şantajiştii, numai cei la locul lor nu au, pentru că sînt nişte biete rotițe angrenate de uriaşa curea de transmisie a devălmăşiei sociale. Sînt ei, cei aşezați la spirit, destul de puternici? Vor putea rezista pe acest şantier al prezentului lăsat anume într-o paragină savantă?

Pentru că aşa arată omenirea la acest început de mileniu. Vorbim despre o luptă dură în condițiile unei societăți de consum, care a schimbat din rădăcini relația omului cu semenii (ridicînd grave probleme de morală), dar implicit a modificat şi relația omului cu Supremul Creator.

În mult discutatul aforism 125 din *Ştiința veselă*, Nietzsche arăta cu degetul spre asasinii lui Dumnezeu. Gestul lui Nietzsche este cu certitudine unul de disperare, la fel cum noi astăzi sîntem liberi să-i arătăm cu degetul, ca un strigăt de disperare, pe cei care au dus la subminarea spiritului uman, la ruinarea societății. Ei, cei învestiți s-o guverneze, s-o consolideze, în majoritatea lor, şi-au asumat, ba şi-au cumpărat cu bani grei rangul, misiunea de gropari ai moralei. Să mai adăugăm pe aceeaşi notă importul masiv de morală occidentală,

coroborat cu „boom”-ul tehnologic al acestui început de mileniu, care a reconfigurat credo-ul mare al existenței umane pe alte fundamente, pe alte orientări. Aşa încît oamenii au acceptat cu uşurință existența la vedere şi cu voce tare, comportamentul de tip consumist, avariția barbară.

Preocupați mai mult de imaginea lor, oamenii nu mai sînt aproape deloc selectivi, nici critici cu ei înşişi. Au devenit confuzi şi dependenți de „trend”-uri, de sistemele informaționale, de „fast food”-uri; nu merg la teatru, nu citesc decît fişiere electronice. Scara de valori este aceea pe care societatea modernă o întocmeşte în numele lor: scara unei societăți consumiste, consecință a revoluțiilor de tot felul, de la cele tehnologice la cele economice, politice şi de interese; consecință a reaşezării după standarde internaționale (unele total eronate) a noțiunii de familie, a sistemului educațional, a drepturilor şi libertăților individuale. Din toate acestea şi din alte revoluții la scară micro-socială au apărut şi se profilează cele mai periculoase distorsiuni. Uriaş derapaj social, nu-i aşa?

Miliarde de dolari se investesc astăzi în divertismentul societății de consum. Tehnologia modernă lucrează în favoarea acestui lucru, ea nu slujeşte scopurilor omului modern, ci a devenit modul său de viață, aşa cum epoca lui Jim Morrison - a drogurilor, a băuturii, a sexului şi a „rock'n roll”-ului devenise modul de viață al generației de atunci. Revoltele, grevele, infracționalitatea, crimele, sărăcia nu mai sînt incidente istorice izolate. Din sînul acestor fenomene antisociale au luat ființă generații care se autodefinesc negînd valorile morale tradiționale: generația rebelilor şi maneliştilor sub acoperire, generația de după blocuri, care preia mecanic exemplul pseudo-modelelor din tabloide, din „show”-uri,

din rîndul fotbaliştilor, generația *emo*, practicanți, zic ei, ai unui nou stil de viață, de fapt o altă doctrină cosmopolită, o fantezie extravagantă a publicității, bazată pe ideea că o generație se naşte negînd generația anterioară.

Astăzi tineretul se bucură de prea multă îngăduință şi exces de libertate. Ei nu mai sînt exmatriculați din şcoli pentru absențe, pentru că au părul lung, pentru că fumează iarbă sau consumă alcool, pentru că iau anticoncepționale sau ridică pumnul asupra dascălului lor. Morala laică şi religioasă nu mai prezintă niciun fel de interes pentru ei. Cam acesta ar fi progresul moral pe care *societatea eliberată*, liberă fără temei, îl plasează pe primul plan: înregimentarea de bună voie a rațiunii şi a sufletului generației prezentului în tot felul de doctrine care nu mai fructifică nici potențialul spiritual, nici potențialul de viață al tinerilor.

Pentru că odată prinşi în sistemul de semne al libertinajului, în iluzia confortului, a luxului vor fi înregimentați de fapt într-o agreabilă sclavie colectivă. Li se va şopti mereu: „cumpără, cumpără!”. La fel cum cei care trăiesc iluzia şi speranța că sistemele biometrice reprezintă soluția salvatoare a viitorului, vor trăi practic şi ei marea ratare a libertății şi intimității individuale.

Ca un spirit care obişnuieşte să afirme: „Nihil sine Deo”, mărturisesc, tăvălugul amenințărilor care asaltează modernitatea cronofagă nu mă sperie. Pentru apărarea valorilor tradiționale culturale şi morale s-au bătut mai toți marii intelectuali ai țării. Nicolae Iorga spunea că „România este o țară înconjurată de români”. Eu cred cu tărie în românii inteligenți de peste graniță şi în cei rămaşi acasă. Dacă singurul domeniu prin care România s-a integrat onorabil în Uniunea Europeană este cultura, negreşit se cade să ne numim şi pe noi, revista AGERO, ca fiind o utilă punte pentru dialog în folosul României, cu

românii de pretutindeni şi nu numai, în sensul promovării „românismului şi a valorilor naționale”, în sensul păstrării identității spirituale şi culturale a poporului român. Fiecare din dumneavoastră care împarte virtute şi lumină din flacăra spirituală a poporului nostru, face bine de fapt țării. Pentru că nu putem lumina în întunericul crizelor de tot felul, care vin spre noi din afara granițelor, dacă nu aprindem mai întîi lumina în lăuntrul nostru, prin iubire, prin cultură, prin credință, prin unitate.

Să rămînem uniți prin tot ceea ce poate înălța România. Numai aşa vom putea depăşi problemele grave ale societății contemporane, sau măcar să le rezistăm onorabil.

CĂDEREA ÎN REALITATE

Puțin cîte puțin, societatea a devenit un spectacol de pantomimă, un soi de haos suportabil, foarte important pentru cei care guvernează societățile, pentru că pe temeliile lui îşi construiesc falsele, dar folositoarele edificii. Din haos îşi extrag exercițiile puterii. O capcană care duce la artificializarea excesivă a multor minți limitate prinse în ea. În mijlocul acestei vîltori supraviețuieşte, cu modeste pretenții, omul cultural, ființa culturală pentru care haosul nu mai poate fi în concordanță cu propriile opinii, cu opiniile adevărului. Pentru că a devenit, independent de voința lui, omul care trage cortina la teatrul de păpuşi al societății, folosit la îndopat personajele cu perle, condamnat să suporte ignoranța în mulțimea „surzilor" care nu vor să audă şi a orbilor care refuză lumina.

De acolo, din spatele cortinei, omul cultural vrea să-i fie recunoscută identitatea şi demnitatea, vrea să cîştige respectul şi aprecierea celor din jur. De aceea poziția retrasă nu îl va mulțumi în aceste vremuri tulburi. Devălmăşia lumii moderne nu cunoaşte limite, iar o sabie a lui Damocles îi amenință perspectivele, oricît ar încerca să îmblînzească haosul prin îndelungate meditații şi cu manualul perfectului gentilom sub braț.

Degeaba se încearcă netezirea problemelor de fond, discrepanțele se adîncesc şi mai mult în societatea noastră. Totuşi, nu ne putem încrîncena prea tare, dar nici nu putem rămîne detaşați. Nu răsturnînd ierarhii, nu vociferînd neîntemeiat, nu aruncînd cu noroi vom reuşi să punem lucrurile la punct. Aşteptăm să treacă în față personalitățile culturale joviale, care ştiu să convingă asupra adevărului. Nu cu ură, ci cu înțelegere, nu cu disperare, ci cu toleranță, trebuie luați de mînecă maniacii, frustrații cu duhul, orgolioşii care au devenit unelte de diversiune şi de şantaj pentru

anumite grupuri de interese socio-culturale, şi daţi afară din lume. Lumea trebuie să aparţină profesioniştilor, aşa cum spunea Petre Ţuţea, trebuie să îşi reconstruiască (a venit timpul!) scara umană de valori, dar şi împrejurări sănătoase de existenţă, bazate pe egalitate de şansă, pe respect şi pe aprecierea valorii, pe recunoaşterea fiinţei ca persoană, nu ca obiect.

Ne-am plictisit de discursuri diletante, ne-am plictisit de imagini frumoase, care promit doar. Este ca şi cum, avînd nevoie de apă ca să supravieţuieşti, primeşti în schimb băuturi de publicitate. Nu mai avem nevoie de himere, avem nevoie de realităţi constructive. Orgoliile nu au ce căuta în lumea culturală. Măsura oricărui lucru, aşa cum se cunoaşte din antichitatea greacă, este factorul uman, dator să vegheze pentru ca ţărîna pe care el o poartă prin lume, cu miezul ei de foc, să nu fie străină în primul rînd credinţei şi moralei. Nu putem vorbi de forţa unui climat spiritual, atîta timp cît frontispiciul lui este stăpînit de o coloratură de tipologii spirituale, al căror mesaj cu impact redus, de cele mai multe ori negativ, ne constrînge, ne izolează.

Astăzi cînd comunicarea rapidă este liantul mileniul trei, cînd se mizează mult pe comunicare, izolarea omului cultural echivalează cu sinuciderea lui. Să ne amintim numai de pierderile spirituale de proporţii, devenite cap de acuzare, de care se face vinovată istoria antichităţii: cupa de cucută întinsă lui Socrate de către demagogia Atenei, Arhimede ucis de suliţa unui mercenar, sinuciderea forţată a lui Seneca, iată doar cîteva ilustre exemple.

Apoi cazuistica din Evul Mediu şi Renaştere: Lavoisier, al cărui cap a căzut sub ghilotina unei Republici care nu avea nevoie de savanţi, rugul lui Giordano Bruno, supliciul focului ratat care l-a ameninţat pe Galileu. Mai încoace, în timpul nostru avem cazul lui Sarahov, persecutat de imperiul sovietic, odiseea lui Einstein, surghiunit de nazism, şi multe

altele din timpul prezent. Lumina noastră culturală o dau înainte de toate „morții ei, stăpînii de dincolo”, mai puțin postmodernii tocmiți să tragă la edec carele imperfecte, superficiale ale globalizării.

Zicînd odată cu Pascal, celebrul filosof francez de acum trei secole, „nu trebuie ca întregul univers să se înarmeze pentru a strivi ceva”, vă spun, dragii mei cititori, sînt de ajuns otrăvurile noi, gustate metodic, luminile artificiale care ne orbesc cu încetinitorul. Şi atunci cum să nu vin şi eu şi să spun: Prieten bun, măcar tu stinge becurile, ca să vezi mai uşor lumina!

VIITORUL SE JOACĂ CU NOI
- COLONIZAREA LUMII -

Tot mai multe voci afirmă că civilizația umană va avea în față, într-un viitor nu prea îndepărtat, numai o singură realitate faptică: cea a contactului interuman fără contact fizic, întreținut de explozia fără precedent a tehnologiei informaționale, ai cărei autori se străduiesc încă de pe acum să ne convingă că este vorba despre cel mai de folos incontestabil progres înregistrat de ştiință.

Bun, de acord, în mod firesc orice progres ştiințific a avut/are certe implicații pozitive în evoluția noastră, dar ce se va întîmpla pe termen lung cu realitatea socială şi culturală moştenită, cu cea istorică şi politică?, dacă lumii întregi i se transferă, cu voie sau fără voie, un strat/spațiu virtual suplimentar, care va anula treptat realitatea de facto – un spațiu virtual care nu serveşte timpul liber, ci îl consumă, nu sporeşte rațiunea, ci o condiționează. Să înțelegem dependența evidentă de spațiul virtual ca pe o nevoie de *loisir*, de evadare din cotidian a omului modern? Adevărul este că tocmai ceea ce individul a acumulat de-a lungul timpului ca normă de libertate va pierde neîndoielnic în libertatea controlată a spațiului virtual.

Specialiştii vorbesc despre una dintre cele mai mari răsturnări valorice din istoria omenirii, dar, adaug eu, într-o bună măsură, în stare să atragă după sine consecințe agravante, care vor bulversa însăşi condiția umană. Rețelele informatice au pus demult bazele unui gen de comunicare mondială, iar invazia progresului virtual înlocuieşte treptat tipologia omului clasic, cu cea a omului autosuficient. Omul viitorului va fi omul fără nevoia unor

relații cu societatea, cu semenii, prin urmare un amputat spiritual. Spre el şi dinspre el va veni şi va pleca existența, precum un mail sau un fax. Ne-am obişnuit cu sintagme de felul: cyber, cyberspațiu, cybertext, cybercultură, internaut et caetera. „Cyberii" experimentează de zor, se aude că vor să pună la punct medii virtuale afective, nişte funcții electronice de mare finețe, care vor înlocui atingerea, mirosul şi chiar funcțiile sexuale. Adică un *enter,* un clic pe maus şi *sentimentele* vin pe rețea. Anumite trebuințe vor putea fi simulate în spațiul privat interior, prin extensiile tehnologice virtuale şi prin cele ale percepției noastre corporale.

Viitoarele enclave de fericire din spațiile publice virtuale îşi vor spori forța de atracție prin atributele de gratuitate: accesul neîngrădit, fără coduri de conduită pentru înregimentați şi pentru vizitatori. Aceste gratuități fac de fapt posibilă exercitarea noului tip de control social asupra individului, vor pune la dispoziție pentru timpul său liber, rețele intime perverse şi vicioase. Dar să nu uităm, cu privarea omului de cele mai sensibile experiențe, cu privarea de intimitate, printr-un cip ascuns în pielea corpului, va veni cea mai mare zguduire socială pe plan mondial. Modificările, disoluțiile de la nivelul individului, ale familiei, ale întregii societăți, culminînd cu schimbarea generalizată, vor instala ceea ce numim azi cu timiditate, globalizare, sau o nouă formă de colonizare a lumii, colonizarea prin sisteme informaționale, care probabil vor sluji unei forme unice de guvernare.

Semnele acestui proces la scară planetară sînt deja uşor recognoscibile. Aşadar, vor avea loc dislocări de anvergură la nivelul contactelor umane şi al intereselor, al relațiilor de muncă, pentru că şi acest domeniu va dobîndi cu timpul o dimensiune virtuală. Omul va fi nevoit să suporte, pregătit sau nu, adaptarea din mers la

ciocnirile inerente dintre lumea virtuală şi lumea reală, cu deja acutele probleme existențiale. La orizont se profilează o lume nouă, controlată şi stăpînită dur prin parametri biometrici. Canalele tehnologice informaționale pregătesc omenirii o reformă de proporții, prin care vor fi reaşezate (pe ce criterii?) sau vor fi instituite norme şi legi de conviețuire străine rostului în care omul a fost pus pe Pămînt. Noile forme de guvernare internațională vor inocula individului dispus să accepte, un gen de nanoconştiință, ca bun participativ la noua conştiință globală artificială.

Revoluția/evoluția rapidă a tehnicii, care ia tot mai mult în stăpînire omul, a amorsat deja o parte a creştinătății, care s-a manifestat în repetate rînduri împotriva trimiterii omului în sclavia modernă. Pe lîngă evidentele progrese umane, tehnologia informațională a adus deservicii sufletului şi individului, de pildă, perpetuarea sedentarizării ce produce adevărate epidemii de boli de inimă şi de nutriție.

Să nu fim înțeleşi greşit, orice progres nu este rău în sine, modul în care îl folosim şi mai ales scopul pentru care este folosit viciază calitatea lui de unealtă.

BONJURIŞTII MILENIULUI TREI

Diversiune, şantaj, subminare: sînt cele mai subtile vicii de fond, predate/învățate la cursurile de „morală" postmodernă, pentru că deprinderile cu pricina au fost şi vor fi întotdeauna o achiziție de folos celor interesați să dea de-a rostogolul mersul lumii. Trebuie să fii atent la toate, iar împrejurările vieții pot deveni componentele unui text ce ar putea trăda mecanismele necurate ale timpului în care trăieşti.

Deşi scutul de apărare propus de tine nu-i decît atenționarea pe care o pui în construcția textului ca revanşă psihologică, ca recurs la uriaşele derapaje şi rupturi sociale-politice, la scindările de tot felul, care au permis abolirea granițelor morale şi au dus la schimbul vizibil de tensiuni ce nu poate fi stopat. Inevitabilele alunecări într-un plan sau altul al societății au dat naştere unui haos imposibil de oprit sau de controlat, pentru că face parte, el însuşi, dintr-un plan bine gîndit şi asumat, o permanentă punere în criză a condiției omului, redus, după cum se vede, la pierderea identității lui sociale, pentru că nu-i acordă altă autoritate morală decît acceptarea ca pe o favoare a tiraniei haosului.

Trebuie să te afli mai tot timpul într-o expectativă prudentă, ca nu cumva bancurile de peşti carnivori din Amazoane să îți facă ordine în hîrtiile spiritului. Trebuie să ştii să fugi cînd ți-o cer împrejurările, nu cu fuga dezertorului, ci cu a celui care a deschis o uşă greşită. Astfel vei fi scutit de convenții sufocante, de toleranță suspectă, te vei lecui de patima excesului, la fel cum o iubire ți-ar oferi un alibi pentru deznădejdi nejustificate. Dar cine mai poate să fugă? Moralistul, afaceristul, politicianul sau exaltatul de drept comun? Mulți dintre

aceştia au veşmintele împărăteşti prinse în menghină. Mai înseamnă pentru ei ceva spiritul revoluționar? Poate doar un protest de fațadă, parafrazîndu-l pe Albert Camus; deja îl aud vorbind pe Malraux că ar fi vorba numai despre o revendicare împotriva destinului propriu. Cine să se mai revolte şi cu ce rezultate? Pentru că revoluția vizează de fapt răsturnări de esență, ținteşte o dimensiune etică. Pe cine ar mai interesa revolta împotriva destinului individual? Din moment ce trăim individualitate lîngă individualitate, totalitate lîngă totalitate într-o lume care ne totalizează cu defilarea ei de echivalențe şi simulacre, dar se şi totalizează de-a valma în noi.

Resemnarea maselor guvernate de bonjuriştii mileniului trei, înduioşătoare la propriu, nu mai trezeşte din somn istoria, cum de altfel nu ar mai trezi istoria prezentului sute de tratate de etică, economice şi de pace scrise şi parafate pentru a aduce deplina ordine mondială. Ar fi pretențios şi nu la îndemîna unui cronicar să mă dedau la profeții de tot felul; eu înregistrez numai ca ființă socială semne şi urmări nedorite, şi nu e nevoie să ai doctoratul în ştiințe sociale ca să constați că societatea contemporană nu mai e capabilă de mare lucru.

Mereu mă voi întoarce la marele teolog şi filosof român Petre Țuțea: „Acolo unde a triumfat democrația te beleşte sistematic tot ea!”. Şi nu trebuie să privim prin gaura cheii. Ieşirile din matcă se petrec la vedere, altfel ar da de bănuit mulțimii. Zgomotele contemporane, inventate anume ca să distragă atenția publică de la problemele grave ale omenirii, au loc în ateliere special amenajate şi în lumina reflectoarelor. Mass-media, echipe întregi de ziarişti şi dregători de curte care lucrează în favoare lor, pentru că aşa li se cere, fac şi

mai auzit circul cel de toate zilele. Ei nu se sfiiesc să dea pe față mizeriile, să se arate „contaminați” de influențe, sînt de-o „sinceritate” uimitoare! Meseriaşii de circumstanță stau la pîndă şi la momentul cheie aruncă în arenă carne de tun.

Apoi e treaba jurnaliştilor. Senzaționalul se umflă, ca spuma la halbă, vin mascații şi toți ochii consumatorilor de grotesc se îndreaptă într-acolo. Între timp regizorii înregistrează, cu aplicație de contabili, alte victorii ilicite: terenuri şi păduri de miliarde, diplome de mii de euro, haşurările plus-valorii naționale le umplu hambarul gospodăriilor proprii sau ale străinilor.

La imensa mizerie morală a prezentului, adaugă sistematic alte mizerii şi fraude, adîncindu-ne şi mai mult în mocirlă, în criză, susțin ei într-un mondial glas comun, că e gratis! În funcție de afiliere, lupii se îmbracă în piele de oaie şi împing în față ba o rubedenie, ba un cumătru sau chiar ei primesc funcții importante de dat iama la stîni, ori cîte un post călduț pe lîngă pirații mioritici, mai mult sau mai puțin legați de dregătoria mare. Previziunile s-au adeverit, ei vînează în haită, se apără cu armamentul din dotare, se aplaudă reciproc.

Aşadar, lupii sînt artişti, au mult talent. Şi modul în care le cînți oilor ca să joace, este un talent. Da! E suficientă melodia unui telefon de consul şi te trezeşti cu ei peste noapte, în fruntea păşunilor naționale, atîtea cîte au mai rămas nedijmuite. Aşa devin ei buricul plaiului mioritic, codrul trebuie să le fie frate, iar blana din arenă, zbîrlită de diversiune, de şantaj, de subminare, va fi scoasă la licitație. Banii vor fi vărsați, să zicem, în contul susținerii unui model de europarlamentar. Tu, cel de treabă şi la locul tău, nu ai ce căuta la circ, te-ar costa scump renunțarea la credințe şi la valorile morale...

(Acesta este un pamflet, orice asemănare cu personaje reale este întîmplătoare, dar de netăgăduit.) *Inteligența devine violentă, dacă e pusă în slujba răului*

Criza financiară zguduie aproape toate ungherele existenței, numai piața literară musteşte de experimente de tot felul, bazate pe metode şi algoritmi de creație noi, care propun cu *sfioasă* neruşinare sensul ca un non-sens şi, reciproc, non-sensul, un sens. Oricît de multe reviste şi cărți ar apărea pe „piața" românească, acestea se vor lăsa manevrate de cercuri vicioase şi mereu va fi nevoie de o altă revistă, care să strîngă toți scriitorii buni la un loc, mereu va fi nevoie de o altă carte pe care să punem bază. Multe reviste literare au creat şi întrețin non-valori în cultura prezentului, atîta timp cît sînt afirmate cu nonşalanță ca modele, dar atenție!, lipsite de conținut.

Nevoia unor semeni de a justifica la alt nivel ideea de cultura liberă, eliberată, eliberatoare, a creat o „modă" care a molipsit o parte din cele mai bune, pînă ieri, reviste de cultură - pentru că numărul tot mai mare de reviste împiedică analiza şi cuantificarea pe principiul valoric. Diriguitorii lor cred că vor edifica o literatură de largă respirație (cu specific *original,* balcanic), deşi mulți dintre ei nu au prea mult a face cu literatura, poate, doar cu organizarea ei.

Ei au inventat pentru prieteni meseria de poet, de ziarist, de secretar de redacție, de realizatori de carte, de referenți culturali, care iau banii statului de pomană. Cu găştile din jurul principalelor reviste şi edituri mari, nu e deloc de mirare să ne întrebăm dacă se mai face cu adevărat cultură, dacă se mai citeşte. Complexații aciuați în literatura prezentului, cei care îşi măsoară forța spirituală după kilogramele de maculatură publicată şi aruncate pe piața literară, ei, „filosofii" agorei postmoderne, ronțăie zgomotos şi cu îndărătnică

încîntare la ideea de progres cultural (de unde?), care iată, a făcut carieră nejustificată, ducînd foarte rar la cîte o reuşită timidă, de cele mai multe ori, însă, provocînd culturii româneşti crize de sufocare.

Printr-un favorabil joc conjunctural, se găsesc în poziții aducătoare de onoare, de falsă onoare, cei care, pe lîngă lipsa harului, a inspirației, au din belşug nevoia egoistă de afirmare, jucîndu-se de-a ziarul, de-a revista, de-a centrul, mimînd de fapt activități constructive. În astfel de domenii cheie este nevoie de cunoscători, pentru că judecățile şi acțiunile eronate, emise fără cunoaşterea civilizației culturale în genere, sau fără cunoaşterea profundă a celei româneşti, nu duc nicăieri. Românul are o vorbă cu norocul şi alta cu lupul paznic la oi: aceşti indivizi, adesea frustrați, cu diferite grade de afecțiuni psihologice şi de adâncire în idei preconcepute, se încoronează pe teancuri şi mormane de maculatură şi încep să ne învețe pe noi, cei care avem bunul simț şi fundamentul cultural necesar, să ne recunoaştem incapacitățile. Omul de cultură modern are nevoie de posesia fizică a culturii, ca să fie pentru el, vorba lui Barițiu, o „cultură procopsitoare."

Se spune despre români că sînt o nație mult mai inteligentă decît altele, sau cel puțin cu o cultură mai vastă. Dar, vorba filosofului Noica, „inteligența devine violentă, dacă e pusă în slujba răului sau a interesului personal". Să fie atunci vorba despre vreo zestre genetică? Cel mai probabil că nu, pentru că dacii au fost războinici, nu gînditori ca grecii. Luminismul ne-a contaminat mult mai târziu, e drept, iar adevărata şcoală a fost oprimată mult de regimurile ostile.

Ce putem invoca, în schimb, este, la nivel cauzal, nevoia românului de a ieşi din încurcăturile provocate de istorie. Întotdeauna, într-un focar de revoltă pentru

dreptate, adevăr şi libertate, sau într-un climat de intensă trăire sufletească, mai degrabă decît într-o societate neameninţată, vor apărea vîrfuri şi sclipiri. Pe lîngă continua urgenţă de ieşire a românului din impas prin creaţie, a conlucrat nemăsurabil harul lui Dumnezeu dăruit unui popor care nu L-a părăsit. În tradiţia noastră, înrădăcinată în cea patristică, Hristos este trăit ca Mîntuitor, dar şi ca Logos (Raţiune) creator.

La fel de aproape de realitate, putem adăuga discrepanţele alcătuite pe seama alterării societăţii apusene, care suferă de uniformizare, de abolirea simţului estetic, mistic sau, şi mai grav, de cel al solidarităţii umane şi în faţa cărora românul şi-a păstrat cel mai adesea statornicia. Aşadar, cultura nu face excepţie de (s`)răcirea generală a societăţii. Acolo unde ne aşteptam mai mult să o găsim, fărîma de nepămîntesc, de spiritual, e absentă.

UN LOC ÎN ÎMPĂRĂŢIA LUI DUMNEZEU
- CEA MAI PROFITABILĂ AFACERE -

Deşi începutul mileniului în care trăim a invadat puternic cu ideologii atee şi globalizante societatea şi cultura noastră, cei mai mulţi români, pe care vremurile tulburi nu i-au îndepărtat de esenţa existenţei, aceea a iubirii şi a păstrării identităţii de neam, au înţeles pericolul înstrăinării sufletului şi au o atitudine de respingere faţă de *jucătorii* de la masa internaţională a economicului şi politicului, care încearcă să-i angreneze în haosul modern, în utopiile şi în direcţiile stabilite de ei. Atragerea României pe scena internaţională a unei altfel de *efervescenţe* nu-i face pe români să-şi uite sau să-şi renege tradiţia şi credinţa, ba mai mult îi solidarizează, îi alipeşte de moştenirea de veacuri păstrată cu sfinţenie: credinţa în Dumnezeu.

Credinţa îi ţine pe români treji, le oferă imunitate la toate încercările şi contaminările fataliste care le-ar pune în pericol valorile în care ei cred cu tărie. Să lăsăm deoparte blestemata criză şi ravagiile făcute pe seama omului, pentru că ne bate la uşă Învierea Mîntuitorului, eveniment creştin, unic în măreţia lui, care a depăşit veacurile, căruia niciun guvern mondial nu a reuşit să i se ridice dinainte de-a lungul istoriei.

Niciuna din ideologiile politice, militare sau economice ale lumii nu va depăşi, ca măreţie şi adevăr, învăţătura pe care Hristos a dat-o lumii. Într-o formă de exprimare sau alta, toţi cei care manifestă interes pentru exersarea vreunei facultăţi nobile a fiinţei umane ştiu cînd, unde, cum şi mai ales de ce a înviat Hristos, deşi nu toţi se chestionează dacă Hristos învie mai întîi în propriul lor suflet. Multă lume se gîndeşte patologic la cum să-şi asigure traiul (forţat sau nu), se preocupă teribil

cum să-l facă mai bun, cum să avanseze, cum să-i depăşească pe ceilalţi; vrea respect, loialitate, confort, dar e nerespectuoasă, invidioasă şi egoistă, nu caută viaţa la Hristos, ci în *pub* şi în te miri ce plăceri şi obiecte de pămînt.

Mai are loc Dumnezeu să învie în atmosferele contemporanului? Dumnezeu este infinit, dar, aşa cum poţi ascunde soarele după palmă, tot aşa homo urbanus se închină la materie. Şi cum poţi fi viu dacă nu cauţi sursa vieţii? Hristos nu învie „la biserică", ci Hristos învie în Biserică. Hristos, care este dinainte VIAŢĂ şi a înviat ca să ne facă pe noi vii, biruind păcatul, moartea şi vrăjmaşii, învie la fiecare Liturghie şi cu fiecare om care ascultă de El.

Faptul că eşti darnic, iertător şi bun, faptul că cedezi locul în autobuz, că nu arunci hîrtii pe stradă, că nu te sui cu picioarele pe bancă în parc, că nu-ţi urăşti vecinul, că eşti corect, pot fi semne că eşti viu şi nu eşti doar o masă de carne care se crede deşteaptă. În lucrurile mici se văd cele mari. În dragostea faţă de om, în micile ajutoare de orice fel, se vede că sîntem fii ai vieţii, nu doar vieţuitoare bipede. E adevărat, suprapopularea oraşelor inhibă dragostea de om (filantropia). S-ar putea spune că sînt prea mulţi oameni de iubit: pe stradă, la serviciu, în comunitate, şi că în mod repetat ne este suprasolicitată disponibilitatea noastră de a empatiza, intervenind falsul instinct de conservare care duce în cele din urmă la izolare afectivă.

Ceea ce ne lipseşte şi se resimte tot mai evident este lipsa iubirii aproapelui. Contemporaneitatea este atinsă dur de înstrăinare, de indiferenţă, ură şi egoism, aşa cum aminteam cu puţină vreme în urmă, considerate de către specialişti a fi maladii ale spiritului. Ştim sigur, pe ură şi pe fundamentul urii nu se poate clădi nimic trainic.

Măcar în preajma acestor sfinte sărbători ale Învierii să dovedim iubire semenilor, atît cît ne stă în putință, să dovedim că Hristos nu a înviat degeaba. Devreme ce El are încredere în tot omul, cine sînt eu să-i scot în față pe oamenii care merită două sau trei parale? Dar nu va fi mică mirarea bogaților cînd vor vedea că pot trăi foarte bine şi fără banii pe care i-au dat săracilor.

Şi că toți cei în nevoie de ajutor sînt cea mai bună poliță de asigurare pentru bogații lumii şi cea mai bună bancă pentru ei: dobînda le e garantată, fondul spiritual al faptei este în siguranță absolută, nu poate fi furat, nu există inflație, nici taxe, nici comisioane, nu poate da faliment, nu rugineşte, cu o condiție: actul de donație să fie creştinesc, secret, adică să nu dea cu laudă şi cu mîndrie în lumina reflectoarelor.

Aşadar, un loc în Împărăția lui Dumnezeu se rezervă cu puțin efort şi devine în timp cea mai profitabilă afacere. Că doar nu este om care să nu vrea să fie viu, mereu! Iubirea de aproapele nu numai că trebuie să ne impresioneze, trebuie să ne îndemne la fapte, pentru că şi judecată noastră de după moarte se întemeiază prin ea. În preajma Învierii Domnului să fim cu toții mai buni, mai generoşi ! Din tot sufletul omenesc ar trebui să se înalțe spre cer, în limba în care se roagă, un sentiment de recunoştință sfîntă față de Mîntuitorul nostru. Mamele să-l strige să vegheze deasupra pruncilor, copiii să adoarmă cu numele Lui pe buze, omenirea să fie recunoscătoare pentru cele două milenii de statornicie în credință, care au dăruit lumea cu sfinți şi martiri de ajutor nouă.

STAREA DE MORALITATE A LUMII

Ne punem cu toții problema tulburărilor acute ale timpului prezent, problema rănilor deschise de criza financiară, de violența care proliferează cam peste tot în lume, generate, fără îndoială, de o altă mare criză, cea a moralității puterii. Ambițiile, rivalitățile nu mai au nicio frînă pentru oamenii care dețin puterea. Noi toți sîntem atît de fragili, contextul social exercită o anume presiune asupra noastră, iar decăderea morală, devenită mijloc de îmbogățire pentru grupurile economice agresive, a făcut ca peste tot în lume corupția să fie la fel de funcțională. Lumea de azi, în care domneşte o atît de flagrantă ignoranță față de OM, pare a fi lumea pe care scriitorul George Orwell a înfățişat-o profetic în celebra carte „1984” – lumea aflată la răscruce, parcă niciodată zdruncinată din temelii de-a lungul istoriei ca la acest început de mileniu.

Lumea ca loc de libertate care te pune în starea de front şi de temniță deodată! O lume a concurenței acerbe între fascinație şi revoltă, în care, evident, mijloacele educative, factorii educaționali au devenit oscilanți. Perioada în care trăim a despărțit brusc şcoala de morală, învățămîntul superior stă astăzi la dispoziția oricui, încît unii nu-şi mai dau osteneala să-l recepteze conştient. Amintesc în context o anecdotă a unui profesor universitar, care îl atenționează pe unul din studenții săi că nu ştie aproape nimic la vîrsta la care Alexandru cel Mare punea bazele unui imperiu uriaş. „Este adevărat”, i-a replicat studentul, „dar Alexandru cel Mare l-a avut profesor pe Aristotel”.

Nu încerc o trimitere în derizoriu a sistemului educațional, pun pe tapet eşecurile deja cunoscute ale răspunzătorilor de schimbările dese şi de substanță, de

experimentele la care acesta a fost supus după evenimentele din ’89. Mi se pare destul de clar, asemenea eşecuri vor lăsa sechele persistente în timp. Vorbesc despre ierarhiile artificiale ale acestui sistem, despre pseudo-criterii de selecție pentru funcțiile utile, pentru că despre meritocrație, despre ierarhii naturale nu mai încape vorbă. Este evident, nu o întoarcere la sistemele apuse ar fi soluția, ci o minune de genul celei mitologice, cînd Minerva se naşte din capul lui Jupiter.

Putem împinge şi mai departe noțiunea de răscruce, amintind de cultură, de religie, de morala laică, unde bunul simț şi respectul ar trebui trebuie de la sine înțelese. Mă întreb, însă, dacă nu cumva ar fi o dovadă de discriminare să te aştepți ca tot omul puterii să fie religios, sau moral, sau măcar cult. Dar care cultură, cea de sub ochii noştri, țesută din indexuri triviale, din show-uri dezagregante, din noțiuni pseudoştiințifice de nutriție (în felul: „studii au arătat că soia modificată genetic nu este bună”)? Nu, cultura este mai mult, cultura este ceea ce permite înțelegerea faptului că multe în existență ne sînt mijloace, nu scopuri, că ele au nevoie de fundament transcendent strict, că sînt secundare unei conştiințe care le depăşeşte.

De cînd luminiştii L-au pus pe Dumnezeu între paranteze şi L-au scos din creația Sa, aşezînd Rațiunea umană în centru, şi odată cu ea, Timpul, de atunci omului decizional i-a crescut progresiv miopia, ajungînd astăzi să fie aşa de chior ca autorii de literatură pornografică, metrosexualii sau mîncătorii de burgeri. Ființa umană, chiar şi înaintea intrării lui Hristos în timp, a intuit un principiu esențial stărilor de religiozitate, de moralitate şi de cultură. Toate civilizațiile au avut, cînd venea vorba de cele ale spiritului, un principiu ascetic, un fel de abstinență, o formă de morală, de reținere, de respect.

Ascetica a culminat cu creştinismul. Degeaba se tînguie poeții că vai!, unde este libertatea mea şi a omului în general?! Libertatea omului este acolo unde spune „nu” materiei şi condiționării. „Libertatea mea se termină acolo unde începe libertatea altuia”, spunea Montesquieu în „Despre spiritul legilor”. Nu poți face cultură, filosofie, nu poți fi religios, moral şi cult dacă nici măcar nu ai observat că ghiftuindu-te cu plăceri lumeşti şi urînd pe aproapele tău, gîndeşti mai puțin.

Geniul principiului ascetic este măsura. Lipsa măsurii duce la deviere comportamentală, la clişeu, blazare, violență şi urîțenie francă. Or, trebuie să ne aducem aminte că omul în mare cinste a fost pus de Dumnezeu, dar n-a priceput.

MODIFICĂRILE DIN SPIRITUL TIMPULUI TRIMIT VALORILE CULTURALE ÎN DERIVĂ

Calendaristic, am scăpat de avalanşa sărbătorilor laice, e drept, cu buzunarele mai goale, mai avem de la Sfinții Mucenici, de pe 9 martie, patruzeci de motive să vrem o intrarea în normalitatea spirituală pe care ne-o mai îngăduie vremurile, să ne reaşezăm în matcă la fel ca păsările în cuiburi noi, să încercăm a îndrepta cîte ceva în sinusoida existenței.

Măcar noi cei care ființăm în cultură şi avem la îndemînă pîrghiile unei respirații curate, să nu lăsăm să se aşeze toropeala, ignoranța sau goliciunea postmodernă peste climatul cultural românesc. E timpul să deschidem ochii mari, pentru că lăsată la urma celorlalte domenii, cultura nu trebuie să fie valoric nicidecum cea din urmă.

Cultura înseamnă rațiune, tot ceea ce ne alcătuieşte ca popor de la unealtă la operă de artă. A valoriza lumea este în mod expres sarcina culturii. Acum, cînd peste tot în lume modificările din spiritul timpului au trimis valorile culturale în derivă, avem motive să ne simțim bucuroşi, mii de cititori din întreaga lume ne-au descoperit, tocmai de aceea ne străduim să ne armonizăm cu factorii culturali şi sociali care determină o anume stratificare a cititorilor, o legătură între orientările promovate de noi şi public. Numai aşa putem fi socotiți oglindă reală, prin ceea ce promovăm, prin ceea ce respingem, prin menținerea unei atmosfere echilibrate, ținînd seama şi de tradiția noastră culturală - tradiția îşi are rolul ei, deşi unii socotesc în mod eronat că se învecheşte periodic şi nu mai răspunde realităților.

O revistă de cultură reprezintă cu adevărat un cîştig metodologic de constatări, de evaluări, de aşezare ca

model, care exercită un efect structural, un determinism de grup, în măsură să concilieze cultura cu socialul, deşi în aceste vremuri ale prezentului, observăm cu toții, omologiile între structurile sociale şi cele culturale nu mai reprezintă un imperativ. Omul cultural modern nu mai este considerat atît de însemnat ca factor istoric. De aici au pornit, drept manifestări ale unei mode culturale, cele mai nestatornice şi mai lipsite de profunzime fapte artistice, şi pe cale de consecință, au creat segmente şi grupuri care le adoptă şi le acceptă semnul superficial. Spiritul veacului acesta determină o orientare inconştientă, care a permis ridicarea porților în fața unor experimente instabile, iar ideea de noutate culturală încearcă să răstoarne definitiv formele tradiționale. Spre exemplu, în literatură, ca şi în politică de altfel, s-a trecut la lecția trecerii în față. Piața literară a prezentului s-a umplut de cărți pe hîrtie scumpă, fină şi coperți atractiv colorate. Unii au căpătat statut de scriitor, ba au fost şi premiați pe deasupra, pentru că au povestit în versuri despre construcția unui bloc, descriindu-l şocant, cu tot cu groapa de gunoi din spate, precum o tînără din Bucureşti, în poemul „Groapa”: „în spatele blocului e o groapă”, şi dă un *enter*, „acolo” (cică e un vers!), şi dă iar un *enter*: „se întâmplă cele mai tari partide de sex/ fiecare are măcar o amintire teribilă din groapă”. O mîzgălitură, un *enter*, altă mîzgălitură, alt *enter* şi gata poemul!

Hiperrealism occidental, adaptat suprarealismului autohton, cuvinte care zbîrnîie incitant prin minte, decoruri şocante, limbaj de mahala, teribilism ieftin, *horror* umoristic, imagini ridicole, pentru unii poeți nu există deloc granițe. Şi dacă ar fi numai acest poem, dacă ar fi numai atît, dacă ar fi numai ea! Nu mai citez, mi-e jenă de biata literatură chircită de tot. Astfel de autori experimentează tendințe inconştiente, frustrări şi

mijirii ale impulsurilor primare, exploatează idei obținute prin deviere şi reinterpretare. Cauza? Absența unei culturi solide, lipsa cunoaşterii modelelor literare anterioare. Contemporaneitatea literară osoasă se cuplează cu teribilismul favorizat de această neştiință, îngăduind autorului o mare neputință: violența verbală şi de imagine. Cea mai fertilă arie în exprimarea violenței literare este sexul, actul fizic al dragostei. Asistăm cu dezgust şi cu regret cum creatori tineri şi bătrîni, cu oarece obsesii şi neîmpliniri, întunecă şi distrug fără jenă acest act firesc, bătîndu-l în cuie pe hîrtie.

Mă înfurie că astfel de exprimări vulgare sînt premiate, că li se face publicitate obstinată la fel ca unor produse de îngrijit tenul sau unor produse de vestimentație. Autorii textelor se cred diferiți, sînt generația *cool*, scriitorii vremii cu mausul de gît; probabil, aceşti mîzgălitori de hîrtie, care au şi critici favorabile la cheremul lor, au şi poarta deschisă, unde credeți?, la edituri de prestigiu, îşi fac planuri, îndrăznesc să creadă că istoria literaturii ar fi interesată de provocările lor ridicole. Nu se face literatură numai cu entuziasm, fără o cultură solidă, fără talent. În devălmăşia vremii pe care o trăim se vorbeşte cu dispreț şi cu ură despre valorile culturale.

Multe dintre cărțile care circulă pe piață se pot înscrie în rîndul broşurilor de *supermarket*, a tipăriturilor de reclamă pentru creme de față, saltele relaxa, unelte de grădinărit, pe care le primim în cutiile poştale. Ocupați cu luptele pentru putere, exponenții nu au observat cum generația, căreia îi dă teribilismul pe dinafară, a forțat piața cu o cultură de consum şi ne cred pe noi cumpărători de paradisuri ieftine.

Într-un alt registru de idei, cum un individ este construit din nevoi ce țin de două planuri (material şi

spiritual), oamenii îşi caută şi-n alte teritorii decît cel natal un trai decent sau măcar iluzia acestuia. Mulți dintre adevărații intelectuali români – o realitate din păcate – nu mai pot gîndi culturaliceşte, ei trec granița în speranța de a găsi un climat propice afirmării condiției de viață. Statul român pregăteşte tineri pentru a deveni şi… şomeri sau emigranți. Situația majorității celor care au absolvit o formă de învățămînt superior este îngrijorătoare. Mulți dintre aceştia au devenit hamali în porturile sociale ale lumii.

Clasa politică îşi experimentează utopia pe răbdarea lor, considerînd că nu mai e nevoie de cercetători dacă roata a fost deja inventată. Intelectualul român cîştigă prost sau deloc, renunță la o carte pentru plata unei utilități către stat. Iar cînd un intelectual îşi drămuieşte cîştigul ca să-i ajungă pentru coşul zilnic, hrana spirituală trece pe plan secund. Dacă nu se va renunța la politica struțului față de cultură, față de demnitatea cetățeanului, mirajul occidentului va atrage tot mai mulți români.

Fuga *creierelor* către alte spații va continua şi va da naştere altor modele umane, altor paradigme, într-o dinamică, spun eu, mai puțin selectivă şi evolutivă pentru omenire. Totuşi, pînă la o mutație de proporții, intelectualul rămas acasă trebuie să asigure prezența unei rigori, a unui echilibru necesar demnității. În cele din urmă Statul este lumea pe care şi-o clădeşte spiritual, dar şi material. Un veritabil stat de drept, cu o democrație reală, definit pe scurt ca o guvernare a poporului pentru popor, dar exercitată de cei mai buni din rîndul poporului, ar fi normalul, dacă s-ar ajunge (într-o bună zi, oare cînd?) la eliminarea diletantismului, a arbitrariului. Jean Rostand spunea că: „*se va elibera atomul, se va prelungi*

viața, dar nu se va găsi găsi secretul prin care vom putea fi guvernați de cei mai puțini nedemni”.

CRITICA LITERARĂ ARE NEVOIE DE DIAGNOSTIC ŞI DE TRATAMENT ADECVAT

George Barițiu, într-un articol din „Foaia pentru minte inimă şi literatură”, spunea că lectura poate să fie de două feluri: una procopsitoare şi alta desfătătoare, la care putem adăuga atitudinile postmoderne, consemnate de către specialişti ca fiind o realitate, adică polul practic al receptării şi anume: lectura-uitare de sine, lectura-plăcere, lectura-mijloc de evadare din cotidian, lectura pentru trecerea vremii în tren, în metrou, în toate anticamerele aşteptării. Niciuna dintre atitudinile menționate însă nu se referă la lectură ca la un act în primul rînd estetic. Era firesc pe vremea aceea, într-o cultură care se constituia şi unde nevoia transmiterii de informații era mai importantă decît cultivarea atitudinii estetice, ca atenția să se îndrepte spre valoarea educativă, aşa cum educative în intenție erau pe atunci şi sfaturile de selectare a lecturilor.

În vremea noastră însă, cînd teoria receptării ar trebui să aibă o importanță egală, dacă nu şi mai mare, fața de celelalte componente ale actului de comunicare, repunerea în discuție a noțiunii de lectură echivalează cu desemnarea statutului de existență a unei literaturi de calitate, dar şi cu legitimitatea criticii literare. Critica literară a prezentului nu mai depune eforturi în acest sens. Se scrie din ce în ce mai puțină critică pe înțelesul publicului. Societatea culturală românească, reformulată şi ea după modelul societății de consum, a schimbat identitatea criticului, implicit a scriitorul şi a publicului

iubitor de carte, împuținat alarmant. Criticii se află şi ei în tranziție, au nevoie de un diagnostic, ba chiar de un tratament asemănător celui care ar trebui administrat scriitorilor frustrați, autorilor de duminică, celor cu o conştiință estetică îndoielnică, premiații cu echilibrul fragil în multe dintre cazuri, ale căror producții literare, lipsite fiind de valoare estetică, posedă numai o valoare inventată de criticii care emit judecăți de valoare după unități străine de măsură.

Criticul contemporan, aşadar, întoarce privirea peste pagini, atît cît prin întîmpinarea sa cititorul să-şi dea seama că, de fapt el trebuie să fie ținta şi calea întinsă de el sub picioarele autorului. Falsificați de un limbaj care nu li se potriveşte, tehnicişti şi sofisticați pînă în măduva teoriilor de literatură (în sensul bombastic al analizei literare şi stilistice), unii dintre ei nu au, de fapt, mai nimic autentic de spus, decît că îşi etalează încercarea disperată de a cuceri o identitate de zbir, de întemeietor de ierarhii, prin care să-i convingă pe cititori şi pe autorii de carte că au un cuvînt greu de spus despre soarta literaturii noastre. Excizările registrului de teorie literaterară, obsesia comunicării punctelor proprii de vedere, prea marea intimitate a criticului cu textele analizate sînt cele mai distrugătoare dintre mijloace. Pentru că reflexia unui scriitor în conştiința rațională a cititorului e forma prin care acesta şi-l face înțeles. Simbolurile, limbajele, codurile mentale ale criticului, abstracțiunile, întinderile la care un critic supune textul, în încercarea de a-l avansa ca pe unul de trebuință sau nu, sînt distorsiuni ale cauzei, cu impact minim asupra unui cititor neinițiat.

Alte cîteva consemnări amatoriste, m-au făcut să mă mir de un alt soi de convenții estetice şi raționale. Instinctul unor autori de aşa-zisă critică (a căror număr

creşte văzînd cu ochii), pervertit de false postulate, se bălăceşte în apele sfinte ale literaturii prin divagații aberante de ordin perceptiv, prin rațiuni de compensare asimilate organic, respectiv disimulate mental. În mod ridicol aceştia joacă pe terenul culturii înalte. Îngrădirile care cenzurează potențialul real al literaturii, rațiunile lejere amatoriste, revendicările unor obscure interese, misoginismul care a macerat deopotrivă condiția unor scriitori de certă valoare, au generat o prăpastie între adevăr şi eroare.

Critica din afară foloseşte un întreg arsenal pentru promovarea unui autor, de la metodele de marketing, management la turnee şi filme ale produsele lor literare, nu doar rațiunile unui exeget. Aspectele explică de ce anumite cărți de factură îndoielnică, propovăduitoare de întuneric, magie şi vrăjitorie, au ajuns best-seller-uri şi au coperțile bătute în pietre prețioase, iar autorii sînt printre cei mai bogați oameni din lume. Am în vedere paraliteratura Harry Potter şi Codul lui da Vinci, care au stîrnit polemici la nivel mondial, pentru că autorii au nesocotit un sistem religios şi moral fundamentat de mii de ani.

Nişa de interes deschisă în rîndul publicului vorbeşte indiscutabil că în vremurile pe care le trăim, vizibilitatea literaturii ține în primul rînd de marketing, de un studiu de piață în alegerea țintei de interes pentru public, de violența vizuală prin care acest soi de literatură pătrunde pe piața sufocată de tot felul de experimente noi, inutile.

IARMAROCUL AGRESIV AL PROPAGANDEI ELECTORALE

Se apropie cu paşi repezi alegerile, „sezonul estival” e deschis pentru analiştii politici, dar şi pentru vînătorii amatori de tot felul de prognosticuri şi de sondaje. Sîntem dominați de agresivitatea vizuală a propagandei electorale. Iarmarocul a început de ceva vreme, iujul a devenit amețitor: afişe pe pereți, pe stîlpi, pe geamuri de bloc, pe hîrtie de ziare, panouri stradale, emisiuni tv, corturi colorate instalate pe stradă, chilipiruri pentru trecătorii amatori: găleți, lopeți, pixuri, lanterne, umbrele, brichete, calendare pentru 2009, imprimate cu fotografia ferchezului candidat, cu sigla şi cu sloganul partidului - toată această paradă ilară urmăreşte o țintă comună: atragerea atenției electoratului asupra candidaților propuşi de partide. Spectacolul grotesc, zgomotos şi costisitor (după modelul american) a dat naştere şi la scene ridicole. Nişte cîini comunitari dintr-un cartier de provincie, scandalizați de porta-voce a unei caravane, au lătrat caravana şi au mînat-o vale, aşa cum propaganda electorală a mînat la periferia societății domeniul cultural, religios, moral, pe motivul că ar fi mofturi de lux mai puțin necesare contextului. Aproape în întregime spațiul societății civile, bicisnic şi aşa, este pus în această perioadă sub semnele ocupației politicului.

Oscar Ameringer afirma că „politica este arta subtilă de a obține voturi de la săraci şi fonduri pentru campania electorală de la bogați, promițându-le şi unora şi altora că îi va proteja de ceilalți.” Aşa s-a şi întîmplat dintotdeauna în istorie, mai nou şi în prezentul nostru. Şi tot analiştii politici sînt cei care susțin că „istoria l-a strivit în mod arbitrar pe om”, că istoria i-a fost de cele mai multe ori ostilă. Moral sau nu, cultural sau nu, colaborator sau nu

la actul de imitare al creației supreme, atenție alegător!, tragismul şi nedreptățile vieții şi ale istoriei continuă, se perpetuează neîncetat, urmare a politicilor amatoriste, nedrepte ale omului ales față de om. Nu este exclus ca multe din secretele perioadelor de decădere istorică, multe din „secretele politice vinovate” ale istoriei trecute, dar şi prezente, să fie de fapt totuna cu secretele omului implicat/complice în politică, secrete bine protejate, ocrotite, în cea mai mare parte, de interese ascunse în spatele deciziilor politice ale aleşilor noştri, dar ostile nouă.

Adevărurile istoriei sînt atît de tîrziu aduse la suprafață, că nu mai ai ce să faci cu ele, cum de fapt azi, după atîția ani, nu mai serveşte multor cauze istorice sentința dată celor doi foşti generali ai armatei române ca fiind singurii în sarcina cărora cad morții, răniții şi eroii noştri, eroii evenimentului de la 1989. Unii păstrători ai secretelor istorice, făptaşi, autori, complici nu mai există, nu mai pot fi nici judecați, nici pedepsiți, nici glorificați (dacă e cazul) decît post-mortem, alții există, dar judece-i Domnul. Ei au construit marile cimitire ale istoriei, au îngropat şi rămîn pentru totdeauna îngropate nenumărate suferințe, nedreptăți şi revolte, au trimis după gratii „vinovații fără vină” pentru cauze drepte. Expresia „aşa se scrie istoria, aşa se face politica”, frecvent folosită *post factum*, mi se pare ridicolă. Intelectualii şi-au abandonat statutul istoric, nu de teamă, ci din lehamite s-au lăsat convinşi că nu mai au o prea mare putere şi că e musai să se mulțumească cu regimul de austeritate şi cu firmiturile care pică de la masa orînduirii.

E timpul să devenim o societate civilă puternică, să nu mai fim masă de manevră pentru grupuri de interese (partidele politice)! Ce ar fi ca intelectualii, oamenii de

cultură, artiştii, scriitorii, actorii, profesorii, cercetătorii, oamenii de ştiință să construiască o structură nouă, ca alternativă la sistemului politic actual, un partid cultural puternic, care să negocieze de pe poziție de egalitate(?!) cu pîrgiile, cu factorii puterii, cu statul ca instituție în slujba cetățeanului. Un partid cultural de temut ar fi cea mai puternică ripostă la tratamentul de milogi enervanți şi inutili aplicat de către autorități acestora. Forța lor unită ar da de furcă politicienilor diletanți, i-ar scoate poate din arenă. Cum ar respira oare o Românie condusă de un partid cultural? Să ne amintim, Polonia a eliminat un regim printr-un astfel de demers. Nu este un exercițiu de imaginație, este tentația unui demers, pentru că mă încăpățînez a mai lua act de sloganurile manipulatorii care afectează pe termen lung, structura, comportamentul, opțiunile civile, viața cetățenească, dar şi imaginea țării în lume. Mă încăpățînez a mai lua în seamă afişele lipite nonşalant, agresiv pe garduri (mă rog, pe panourile domeniului public), pe retină. Mă încăpățînez să mai accept regimul de clandestinitate în care este trimis cel mai adesea omul cultural.

UTOPIA POSTMOERNĂ, O CHIMIE PERFECTĂ, NECESARĂ, SOCOTESC UNII

Criza de identitate morală a societăţii contemporane şi-a răsfrînt inevitabil corodarea şi asupra culturii şi literaturii. Criza este una mai acută decît cea a societăţii, pentru că nu e dată numai de lipsuri concrete, ci şi de pretenţii nejustificate, care îi aruncă pe mulţi scriitori în dispute uneori violente. În ultimii ani cu precădere, constatăm că în literatură, ca de altfel în politic, social, în artă, lucrurile sînt întoarse pe dos, aproape orice este posibil, chiar şi imposibilul este posibil. Lăsată în voia unei depline libertăţi, literatura contemporană se mişcă precum s-ar mişca o grămadă de particule browniene. Tot mai mulţi oameni, cărora capitalismul democratic le-a structurat existenţa după alte norme sau nevoi, s-au apucat de scris, ştiu eu?, poate dorind să evadeze din condiţia personală.

Ei pretind nonşalant literaturii să le răspundă cu genuri adecvate arhitecturii lor interioare, iar aceasta, maleabilă şi ductilă, cred ei, li s-ar conforma. Aşa se face că răspunsul literaturii a luat-o înaintea pretenţiilor, dînd naştere unui nou soi de scriitură - ca satisfacere a maşinăriei lor existenţiale. Devălmăşia misiunii de scriitor le aduce numai senzaţia falsă de confort sufletesc, nimic mai mult. Prin definiţie, literatură a plăcerii şi chiar a fericirii - produce în starea lor endorfine – mediatori ai fericirii. Oare nu şi Huxley spunea că e de preferat fericirea înaintea artei? Utopia postmodernă o îngăduie fără rezerve. E o chimie perfectă, necesară, socotesc unii, fără urmări sănătoase pentru cititori. În afară, desigur, de dependenţa acestor scribi de scriitură şi de plăcerea în sine care creează dependenţa. Cum să le treacă timpul

aşa, degeaba, fără să scrie măcar un poem, fără să dea de-a dura cu sexul şi cu derivatele acestuia pe hîrtie?

Spunea cineva că aceste aere licențioase sînt fanfaronade iscate dintr-o crasă incultură. Literatura nu a avut trebuință niciodată de o ideologie a şlițului desfăcut sau a poalelor ridicate. În ultima vreme mi-au căzut în mînă tot mai multe astfel de cărți care propun exhibiționismul unor literați apăruți dintre blocuri, cu limbajul trivial de cartier. Preocupările mele igieniste se traduc prin nevoia unui val de aer curat în literatura prezentului, nepoluat de scrieri precum: „Băgău", „Ştrumfii afară din fabrică", „Pizdeț" şi multe altele pe care nu le mai amintesc, mi-e ruşine. Un bun prieten scriitor şi critic literar îmi mărturisea că acest gen de literatură „balansează între impresionismul şocant, agresiv şi franchețea nudă a hip-hop-ului grefat pe aborigene plaiuri mioritice", dar care are efect numai asupra cititorului de ocazie.

E o perioadă cînd calitatea textului nu mai are importanță, autorii lor sînt promovați cu obstinație. Ne sînt serviți în doze greşit calculate scriitori prăfuiți sau nume noi apărute peste noapte pe frontispiciul literaturii, scriitori pe care nu i-au citit nici rudele măcar. Unele din textele lor anemice au nevoie de respirație frunte la frunte, altele, triviale, au nevoie de bulina roşie şi de un coş mare de gunoi.

Aşadar, o literatură sinistrată, inundată pe latura sa postmodernă de valuri „underground", cade în sarcina acestui timp pe care tot mai puțin reuşim să-l ținem sub control. Cu cît acest gen de literatură e mai obedient față de canoanele scrierii, față de modele, cu atît este mai mult luat în seamă. Ispitiți şi manipulați de această lichefiere frenetică a literaturii de după `89, unii

critici şi-au asumat şi ei un rol frumuşel în spectacolul pornografiei postmoderne, ocupat încetul cu încetul de hedoniştii generatori de senzaţii tari. Eticheta aplicată de aceştia pe astfel de producţii literare nu este acceptată decît de cititorul mediu, cel care nu prea înţelege cum stau lucrurile cu literatura, nicidecum de cititorul învederat. De aici conflictele de judecare a literaturii, falsele şi ridicolele clasamente şi premierea unor autori de frontieră, care nu au nimic comun criteriului valoric, dar care colecţionează diplome şi imagine.

Critica literară a fost înlocuită treptat de publicitatea agresivă, aplicată unor astfel de autori. Printre protejaţi mai pătrunde cîte un scriitor bun, dar, oare, mai poţi fi bun printre măştile de carnaval? Nu faci parte din nicio gaşcă, nicio şansă. Aparent, avem o mulţime de scriitori, pentru că se publică anual o mulţime de titluri. În realitate, există doar o mînă de autori buni. Restul? Condeierii cei de toate zilele şi de pretutindeni. Ei îşi dau cu părerea despre soarta literaturii române, întocmesc clasamente, dau premii, au reviste, se laudă şi se nemuresc ei între ei şi sînt, deocamdată, ştim noi bine de ce, foarte căutaţi de edituri. Dar nu vor fi decît privilegiaţii (efemeri) cu tiraje mari şi cu o bună promovare a cărţilor. Atît. Apa trece pietrele rămîn. Alţi autori, mult mai buni, rămîn necunoscuţi, au tiraje mici, scoase prin eforturi proprii. Dintre scriitorii cu ştate vechi, mulţi şi-au consumat muzele iar generaţiei noi îi dă energia pe dinafară.

1- 8 MARTIE, SĂPTĂMÎNA PATIMILOR PENTRU BĂRBAȚI

Planurile vînzătorilor de mărțişoare vor fi date peste cap în acest martie de mult trîmbițata criză financiară. Comersanții de iluzii frumoase se plîng deja de vînzările slabe şi cred că lucrurile ar fi fost profitabile, dacă românii ar fi avut mai mulți bani. Deşi mărțişoarele expuse pe tarabele, reduse ca număr față de anii precedenți, au prețuri pentru toate buzunarele, prognozele vînzătorilor arată însă că vremurile sînt în mare derută. Chiar şi pe astfel de vremuri inventivitatea comersanților este la cote înalte, în ceea ce priveşte diversitatea ofertei, aşa că nu-mi voi pierde vremea cu ghicitul în zvonuri, al căror control îmi scapă. Înregistrez numai ca ființă socială reflexia în oglindă a crizei mondiale. Tragicomedia vijeliosului „Valentine's day" abia a trecut, tarabele bieților comersanți stăruie cu nevinovăție încă de pe 9 februarie prin piețele centrale ale oraşelor, exponatele au fost doar puțin netezite, şterse de praf pe dinafară sau adăugite pe ici, pe colo cu simboluri ale mărțişorului.

Împingînd reprezentațiile comerciale spre limita mai puțin artistică, ofertele şi imaginile de tarabă întrețes legături de simpatie şi de interese, un fel de pseudo-rezolvare a unor probleme de suflet, de importanță vremelnică, ce pot mulțumi, fireşte, cu inedita funcționare periodică, în special pe noi, reprezentantele sexului frumos. Lăsînd laoparte statisticile, pentru bărbați săptămîna cuprinsă între 1 şi 8 martie este declarată săptămîna patimilor şi n-au decît să lăcrimeze în batistă prin somație biologică. Furnicar de oameni mişună pe străzile oraşelor pentru un mărțişor potrivit mamei, iubitei, prietenei sau colegei, după buzunar. Doritorii de chilipiruri scapă uşor de cheltuială, apelînd la mărțişoarele

electronice gratuite. S-a dus vremea trandafirilor, a mărţişorului prins cu bold la rever.

Potrivit izvoarelor, obiceiul mărţişorului ţine de practica precreştină a anului nou agrar, celebrat primăvara şi aparţine în întregime tradiţiei româneşti, dar a fost preluat şi în zonele limitrofe, de populaţii învecinate. Numele mărţişorului şi al lunii Martie vin de la zeul Marte, care personifică renaşterea naturii, dar şi războiul, dualism prezent la baza mărţişorului: şnurul împletit în două culori, roşu şi alb. Roşul simbolizează focul, sîngele, soarele, fiind atribuite vieţii, femeii care zămisleşte viaţă. Albul, asimilat limpezimii, luminii, semnifică înţelepciunea bărbatului, astfel şnurul mărţişorului devenind expresia inseparabilei uniri a celor două principii. Iniţial mărţişorul era o monedă de aur legată cu o sfoară subţire răsucită din firul alb şi roşu. Alte izvoare vorbesc despre firul tors chiar de Dochia în timp ce urca cu oile la munte. Vorbim despre zone carpatice, despre un obicei vechi românesc, atestat în zonele locuite de români şi aromâni. În vremea romanilor, mărţişorul simboliza începutul de an, marcat la 1 Martie, cînd se dăruia o floricică legată cu acest fir împletit din cele două culori, care simboliza dragostea, fertilitatea, puritatea.

De-a lungul timpului mărţişorul a fost îmbunătăţit, cosmetizat, i-au fost ataşate multiple accesorii, amulete aducătoare de noroc, în funcţie de imaginaţia, de meşteşugul artizanului dar şi de profeţiile cititorilor în stele. Ştiu că nu voi pridIdi cu cititul mărţişoarelor electronice, deşi mi-aş dori să bată la uşă un curier de la o celebră florărie cu un buchet uriaş de crini parfumaţi. Probabil că pe 1 şi 8 martie, ca să se reînnoiască tradiţia, femeile vor circula gratuit cu mijloacele de transport, conducătoarele auto vor fi scutite de plata taxei de

parcare, iar despre amenzi de circulație, nici vorbă pentru femei în aceste zile. Agenții de circulație le vor sancționa pe femeile de la volan cu ghiocei sau cu garoafe pentru micile abateri de la codul rutier.

Şi uite cum vîntul crizei şuieră nestingherit peste sărbătorile postmoderne, peste cele creştine, povestind fabule cu tîlc despre viitorul program salvator al omenirii, pentru care nici măcar puterile lumii nu au găsit încă formule precise, pentru că abia încearcă oceanul planetar cu degetul. Pînă una-alta, asistăm la o recrudescență a crizei interne, față de care sistemul actual se dovedeşte inoperant, iar sfînta mea prudență şi circumspecție nu merge mai departe cu expunerea motivelor care fac ridicolă clasa politică românească. În definitiv, e al nostru acest tablou jalnic, ataşat ambulant cu şnurulеț alb-roşu organismului anemic al societății, adîncită de vai! vreme în sufocantă tranziție. Cu gîndul din urmă depăşesc însă marginea pe care mi-am propus s-o păzesc şi chiar de aş fi învinuită de cochetărie cu pendularea între valoarea temporară şi cea a tipicului, a absolutului, vă invit la tarabe! Hai la mărțişoare!

Deşi patosul răscolitor al epocii contemporane are profilul unui mare nor de praf, cu toții vom gusta din tendințele ce se manifestă în tradițiile, îndeletnicirile, în plăsmuirile şi în faptele ce au luat în stăpînire vremurile!

VALENTINE'S DAY,
HOGAŞ AL GLOBALIZĂRII

Ţara răsună de reclame comerciale, tradiţia le pare un moft conducătorilor, iubiţilor conducători democraţi, care au ridicat porţile de tot în faţa invaziei străine, a libertăţilor anarhice în toate domeniile. Marfa sclipitoare din afară, **Valentine's Day, Thanksgiving Day, Halloween, fast-food** (rapidă dar/şi nesănătoasă), ne înghesuie cu o morală violentă, ne atrofiază românismul, ne aruncă peste bord, de la hore pînă la filozofie, noi mergem şchiopătînd la noi acasă, dominaţi de globalismul pan-american, remorcaţi de un Big Brother.

Valentine's Day nu-i decît o fotocopie a unei sărbători americane, venită cu tăvălugul hedonist, cu cel al dezmăţului postmodernist în scopul cîştigurilor financiare. În cartea celor „322 de vorbe memorabile" ale lui Petre Ţuţea stă scris negru pe alb: „americanii n-au vocaţie, ei gîndesc negustoreşte". Adevăr grăit-a teologul şi filosoful român, americanii Îl invocă pe Dumnezeu ca să le binecuvînteze prăvăliile, „exercitînd stăpînirea lumii doar la casele de bani". Astfel de platitudini globalizante au redus sărbătorile tradiţionale româneşti la statistici ale vânzărilor, la statistici ale marcheturilor, ale molurilor, pentru că ele nu au cum să fie un bun conducător de cultură, nici de educaţie. Diferenţa dintre arta unei sărbători originale din cultură românească şi arta comercială nu prea se mai face azi.

Sfîntul Valentin, la origini o sărbătoare creştină prăznuită mai ales de Biserica Romano-Catolică, dar şi de Biserica Ortodoxă, pentru conotaţia profundă a vieţii Sfîntului Valentin, ca protector al căsătoriei, este transformată în sărbătoare care propovăduieşte deşertăciunea, amăgirea, libertinajul. Sfîntul Valentin, a

trăit în secolele II-III, în perioada împăratului Claudius al II-lea, care a emis un decret prin care respingea oficierea căsătoriilor soldaților, pentru a-şi rezerva o forță militară puternică, pentru că, remarcase el, soldații necăsătoriți sînt mai eficienți, mai detaşați de probleme, decît cei căsătoriți. Sfîntul Valentin, desconsiderînd decretul, i-a căsătorit în secret pe creştinii care urmau să fie înrolați, aceasta fiind o formă de luptă împotriva desfrîului pe care îl impusese împăratul. Aşadar, este sfîntul rînduielii creştine, binecuvîntate de Dumnezeu.

Atitudinea față de sărbătoarea Sfîntului Valentin, aşa cum se manifestă în contemporaneitate, mai cu seamă în viața tinerilor, este o reiterare unor obiceiuri romane păgîne. Pe la mijlocul lui februarie romanii sărbătoreau „lupercaliile” în cinstea lui Lupercus sau Faunus, lupoaica-emblemă a Romei, care, spune legenda, i-ar fi hrănit pe Romulus şi Remus (un simbol al lumii romane). La acea dată în lumea păgînă era un fel de purificare a aşa-numitelor elemente feminine: ogoarele şi femeile. Se aduceau jertfe lui Lupercus pe Palatin în Roma, la Peştera Lupului, un cîine şi o capră drept jertfă de către cei care formau „Frăția lupului”, nişte preoți tineri care jupuiau animalele, tăiau în fîşii pielea şi alergau goi cu pielea aceea muiată în sînge, lovind cu ea pămîntul şi pe femeile întîlnite, încredințați că aceste practici le vor face fertile. Tot în această perioadă se scriau pe bilețele numele femeilor din cetate, iar burlacii din Roma trăgeau cîte un bilet, urmînd ca timp de un an să petreacă cu femeia al cărui nume îl extrăgea, după care hotăra dacă se vor căsători sau nu cu femeia respectivă.

Din acest context au preluat contemporanii o altă practică imorală, aceea a căsătoriei de probă, de petrecere în cuplu neoficial, nelegitim atît în fața lui

Dumnezeu, cît şi în fața societății, nu în familii binecuvîntate de taina căsătoriei, aşa cum o conturase Sfîntul Valentin. Din păcate sărbătoarea unui Sfînt binefăcător a devenit o zi a banilor aruncați pe hogaşul globalizării.

Iubirea nu are nevoie de o dată calendaristică, dacă se respectă porunca iubirii supreme dată de Iisus Hristos.

SĂRBĂTORI DE SUPERMARKET

Pe parcursul unui an, românul de rînd stă, lună de lună, la ghişee să-şi dea datoriile la bugetul de stat. Dă la lumină, dă la gunoi şi la gaze, dă la canal şi în gropile din străzile patriei, lasă vîrtos la sănătate, pe tot felul de taxe, pe impozite şi dobînzi, lasă în super/hipermarketuri pe mîncare eurizată, iar „sărbătorilor de iarnă”, cu alaiul lor ispititor, vin ca tăvălugul peste bietul român şi-l lasă de tot cu buzunarele goale. De pe 30 noiembrie pînă pe 6 ianuarie, teoretic, românul devine un chefliu.

Pentru puțini dintre români vine vremea unui armistițiu, cînd dăruiesc şi nu dau. Vorbim despre cei înstăriți, care fac din umila lor milostenie spectacole de televiziune. Şi-atunci cum să nu ți se pună de-a binelea un nod în gît, cînd pentru un ghiozdan de dulciuri, un amărît de ordinator, o proteză auditivă sau banii de pîine pe un an, cîțiva copii norocoşi din rîndul nevoiaşilor sînt aduşi în platou ca să-şi şteargă speriați lacrimile cu mîneca de la hăinuță în fața reflectoarelor? Sintagma „sărbătorile de iarnă” este o lozincă, dragii mei, o lozincă omologată de gîndirea de supermarket a postmoderniştilor occidentali, îngroşată de stimulația reclamelor comerciale luminoase; a trecut fraudulos granița şi a transformat natura sărbătorilor religioase româneşti într-un fenomen privat de masă ce ține aproape în totalitate de cîştig, de consum, de distracție, de extaziere, de exhibarea idolatriei față de mondializare.

Contemporanii sînt ajutați să uite de tradiții, sînt ispitiți să uite de dragostea pentru curățenia sărbătorilor creştine. „Şi-apoi ce este lumea fără dragoste, dacă nu o vizuină de înşelătorii?” Febra

cumpărăturilor a început, dar trebuie să fii cumpătat, să iei cît te ține buzunarul, chiar dacă magazinele frumos gătite, Moşi Crăciunii vii sau împăiați, tinerele crăciunițe în minijup, îți fac cu ochiul. Te limitezi la cîteva daruri mici pentru cei dragi, împingi prin hipermarket căruciorul mai mult gol, asculți jingle bells-urile care au înlocuit colindele româneşti, tragi în piept aer de sărbătoare şi îți spui în gînd că, anul viitor, Crăciunul va fi mai bun.

Dar cine a fost Moş Crăciun, de ce şi cum a ajuns azi celebru? Pentru copiii din România, figura lui Moş Crăciun s-a clădit pe imaginea Sfântului Nicolae, cel care la 30 de ani, devenise Episcop de Myra, un oraş-port la Marea Mediterană. Sfîntul Nicolae se trăgea dintr-o familie bogată, dar era iubit pentru ajutoarele pe care le împărțea nevoiaşilor. Îmbrăcat în roşu şi alb (roba de episcop), călărea un măgar şi ducea daruri copiilor. În onoarea Sfîntului Nicolae, în Evul Mediu au fost ridicate multe biserici. În secolul XI, rămăşițele sale au fost depuse într-o biserică din oraşul italian Bari. Primii cruciați au vizitat oraşul şi au dus cu ei acasă povestiri despre Sfîntul Nicolae. Aniversarea morții sale, pe 6 decembrie, a devenit ziua în care copiii primeau daruri. În timpul reformei protestante din sec. XVI, Martin Luther a interzis venerarea sfinților. În unele țări europene sărbătoarea Sfîntului Nicolae a luat alte nume: în Germania, a devenit Der Weinachtsmann, Père Noël în Franța, Santa Claus în Marea Britanie. Danezii, francezii şi noi, românii, au păstrat pînă azi obiceiul zilei de Sfîntul Nicolae pe 6 Decembrie. Copiii danezi îi spun Sfîntului Nicolae Sinter Klaas. Şi tot danezii care au fondat New York-ul, numit inițial New Amsterdam, au adus cu ei sărbătorea lui Sinter klaas

(Santa Claus), nume folosit astăzi în lumea anglo-saxonă. În 1822, profesorul de teologie Clement Clark Moore, a publicat poemul „Vizita Sfîntului Nicolae”. Versurile îl prezintă pe moş într-o sanie în miniatură cu opt reni minusculi. Moore a dat renilor numele care circulă şi azi şi a sugerat modalitatea prin care Santa intră în case pe coş.

O importantă contribuție la imaginea lui Moş Crăciun a avut-o Thomas Nast. El publicat în săptămînalul „Harper” timp de mulți de ani, începînd cu 1860, desene şi versuri cu Moş Crăciun, prezentat cu o tunică roşie îmblănită peste care purta o centură lată. Nast povesteşte cum acasă la Moş Crăciun, la Polul Nord, există un atelier unde se fac jucăriile, iar Moşul are o listă cu copiii cuminți şi una cu cei răi. În 1886 scriitorul american George P. Webster a adăugat că fabrica de jucării a lui Moş Crăciun şi casa sa, pe timpul verii sînt ascunse în ghețarii de la Polul Nord. Dar Moş Crăciun aşa cum arată astăzi s-a născut abia în 1931, fiind creația lui Haddon Sundblom. El l-a prezentat în reclamele pentru o companie de băuturi răcoritoare ca pe un om rotofei cu o barbă mare. Pînă azi, la mitul lui Moş Crăciun s-au adăugat multe accesorii: el vorbeşte fluent mai mult de 2000 de limbi, inclusiv limbajul secret al spiriduşilor; casa lui Moş Crăciun s-a mutat de la Polul Nord, pentru că nu existau reni, tocmai în Laponia, Finlanda. Aşa a ajuns Moş Crăciun să locuiască în Munții Korvatunturi.

Or fi adevăruri care mint şi minciuni care înalță. Dar după atîtea poveşti fantastice, tot mai fantastică rămîne realitatea: brazii recesiunii sînt mai mititei în acest an, iar uninominalele ne-au dăruit cam aceleaşi fețe de politicieni.

SĂ FIE ACESTA ÎNCEPUTUL INVOLUȚIEI EVOLUȚIEI NOASTRE?

Vorbind despre invidie şi despre răutate, gînditorul Rochefoucauld le înfăţişa ca pe „o luptă cu nişte idei smintite”, pe al cărei cîmp de bătălie individul îşi pierde cumpătul, echilibrul şi ţinteşte în consecinţă. „Invidia este prima maladie a auto-estimaţiei, o maladie cu un caracter patologic, o nebunie furioasă a individului”, care nu poate suporta binele, fericirea şi virtuţile altora - afirma gînditorul. Filosoful Scheler, în lucrarea „Esenţa şi formele simpatiei”, defineşte invidia ca pe un „sentiment de ostilitate faţă de purtătorul unor valori”, cum ar fi: inteligenţă, statut social privilegiat, bogăţie, frumuseţe fizică, sau faţă de alte elemente care generează puternice sentimente de inferioritate în sinele anumitor subiecţi. În „Metamorfoze”, poetul Ovidiu descrie în mod excepţional invidia: „văgăuna murdară şi dezgustătoare în care locuieşte invidia, o gaură înfricoşătoare şi întunecată, invadată de frig care-ţi împietreşte inima, fără a fi vreodată încălzită de focul vesel, veşnic învăluită în amărăciune.” Aşadar, invidia are rădăcini puternice în internul fiinţei noastre, de cele mai multe ori aflîndu-şi declanşatorul în starea de bine a altor semeni.

La antipod, Keiserling vorbea despre „setea de desăvîrşire a omului pe pămînt”. Potrivit ideii sale, dezideratul suprem al fiecărui individ ar trebuie să fie zidirea din interior, în chip organic, a unei personalităţi umane plăcute lui Dumnezeu. Cu cît ne vom apropia mai mult de Dumnezeu, cu atît ni se va arăta mai minunat, iar dorinţa noastră de îndreptare va fi mai puternică, astfel vom putem evita căderea în cele două extreme, invidia şi răutatea. Ne-am născut într-un „imperiu creştin”, al cărui suveran este Dumnezeu, promulgatorul legii iubirii, de o

înțelepciune şi de o bunătate fără precedent. Şi filosoful Maistre, în lucrarea „Seri”, spunea că Dumnezeu „este mai înainte de a şti că este. Este pretutindeni! Este în noi şi cu noi. Nimic nu este în afara Lui”. Dacă sîntem pătrunşi ființial de dragostea pentru El, nicio umbră distrugătoare nu va pătrunde în lăuntrurile noastre. Un înțelept grec, privindu-şi bucuros grădina înflorită, şi-a spus ca pentru sine: „Doamne te-am văzut prin flori dinaintea mea!”. Iată, dreptate dăm afirmației lui Maistre, „Dumnezeu este pretutindeni”, înțeleptul grec mulțumindu-I prin convingerea rostită că EL ESTE răspunzător pentru rodul grădinii sale. Credința în Dumnezeu este sarea dulce a existenței, ea participă şi dă sens acesteia, ca Semnificator.

În alt registru de idei, cel al ştiințelor, psihologii din toate timpurile definesc invidia ca pe un afect nociv, o reacție violentă, capabilă să provoace tulburări nervoase, care pot aduce atingeri grave semenilor noştri. Ea apare şi se manifestă fie din cultivarea fondului de natură descoperit, fie prin stăruința în slăbiciuni, fie din incapacitatea indivizilor de a se adapta unei conjuncturi, unui context şi ține la fel de mult de tipul biologic, de cel spiritual al fiecăruia şi cu precădere de educația lor. Pentru că omul este la naşterea sa pe pămînt o statuie însuflețită. Mediul în care trăieşte, creşte, învață, munceşte îl modelează de aşa manieră. Omul vetust este cel care adesea cade pradă răutății, invidiei, rîvnind la împlinirile, la salturile calitative ale semenilor, la bogății şi glorii pasagere. „Sic transit gloria mundi” spune un dicton latin.

În toată această grabă contemporană, marcată de un puternic egoism/egocentrism, răutatea şi invidia au luat locul unor concepte sănătoase. Mulți dintre noi nu mai facem distincție între căderea firească a unei frunze

şi căderea unei bombe. Am devenit victime de profesie ale deşertăciunilor. Trăim timpul cînd nimeni aproape nu-şi mai face chestiune de conştiinţă, cînd ne întemeiem credo-ul mare al existenţei pe false teorii. Credinţa, legile, marginile, normele, respectul faţă de om, sînt noţiuni perimate şi mă întreb cum pe bună dreptate se întreba ilustrul pesimist Cioran: „Să fie acesta începutul involuţiei evoluţiei noastre?”

Golul interior neumplut spiritual de credinţă în Dumnezeu, în valorile şi în legile sănătoase ale existenţei, face din om un prizonier al şi făţarniciei. Invidia, răutatea, cu toate acţiunile răuvoitoare şi imorale urîţesc înfăţişarea omului, dar îl şi trimit la rătăcire. Invidia, răutatea, egoismul, abrutizează omul, îl lipsesc de demnitate.

Şi ce mai înseamnă omul lipsit de demnitate, dacă nu tocmai ceea ce afirma marele gînditor şi teolog român, Petre Ţuţea, „un animal vorbitor”.

DUPĂ CRĂCIUN, ROMÂNIA VA INTRA ÎN CARTEA RECORDURILOR

Afrimam anul trecut, în editorialul de dinaintea Crăciunului, că sîntem demni de Cartea recordurilor, pentru că ne dăm în spectacol. România inaugurase atunci cel mai înalt, cel mai scump brad de Crăciun din Europa. Un brad de tablă, înalt cît hotelul Intercontinental şi greu cît 300 de automobile autohtone. Un brad de fier. Un brad atît de mare măcar nu poate fi furat de la vîrf!, mi-am spus atunci. Ironie amară.

Un sait de mediu scria ulterior că bradul respectiv a produs pînă pe 6 ianuarie, prin consumul de energie electrică, 111 tone de dioxid de carbon. Monstrul din metal de la Piața Unirii era un instrument de propagandă al unei bănci comerciale şi detronase cu un metru recordul deținut în urmă cu un an, de cel din Lisabona.

Megaconstrucția era echivalentul unei clădiri cu 25 de etaje, de 76 de metri, cu un diametru de 38 de metri, o masă de 290 de tone, cu 2,4 milioane de becuri şi 144 de panouri cu lumini. Semnal de megalomanie de tip american, mi-am zis. N-am nimic cu americanii, dar ne-am pierdut de tot originalitatea şi copiem de afară obiceiuri care frizează ridicolul.

Unde e mesajul sfînt al sărbătorii Crăciunului, dar ocrotirea mediului? Pentru neutralizarea celor 111 tone de substanță toxică ar fi fost necesare 20 de hectare cu molid. De ce nu am avea cel mai curat aer din Europa, cel mai înalt nivel de trai din Europa?, mă întreb. Ei bine, pentru că ne străduim să avem cele mai mari kitsch-uri din Europa. Asta sună cam aşa: „țara arde şi cîrmuitorii se piaptănă”.

Am putea ieşi în evidenţă cu lucruri mai importante, nu-i aşa domnilor guvernanţi? Europa se oţărăşte la români să eutanasieze porcii, aşa cum fac oamenii civilizaţi, „să nu-i omorîm ca nişte barbari”.

Dar ce facem atunci cu tradiţia Crăciunului românesc, cu mirosul de şorici, de sarmale?

CIRC DIN BELŞUG - PATRU MII DE MOŞI CRĂCIUNI NUMAI ÎN BUCUREŞTI

Sigur, în decembrie tuturor ne stă gîndul la cadouri, iar comercianţilor, la cel mai mare profit. Spun aleşii că pe fondul crizei internaţionale, România va avea o creştere economică importantă în 2009. Aşa că nu se pun la socoteală cele opt milioane de lei alocate de către edilii Bucureştilor pentru distracţia cetăţenilor, deşi ei dau vina pe cumsecădenia unor sponsori. Pe străzile capitalei vor defila patru mii de Moşi Crăciun.

Mă întreb dacă doar vor defila sau vor împărţi locuri de muncă pentru şomeri, medicamente şi hrană pentru sărmanii ţării. Nu, nu se va da nimic din toate acestea în Piaţa Unirii, însă circ se va da din belşug. Crăciuniţe în minijup vor vinde lenjerie intimă la lumina a peste cinci 5200 de beculeţe; 240 de căsuţe vor fi instalate de-a lungul Dîmboviţei; 1200 de artişti vor evolua pe scenele special amenajate. Bucureştiul va intra în Cartea recordurilor numai pentru cetăţenii dornici de distracţie, care vor gusta pe 28 decembrie din cel mai lung cîrnat din lume, dar şi din cel mai mare tort din lume.

Tîrguri culinare, dulciuri ecologice, ciocolată care nu îngraşă şi nu produce carii (are avizul stomatologilor), sănii pe roţi, pentru că zăpadă nu va fi, profeţesc

specialiştii în vremuri. Cîte gesturi caritabile nu s-ar fi putut face pe nota de plată a acestui preafrumos circ? Pentru bătrînii care fac cozi la Casele de Ajutor Reciproc, să aibă o mîncare mai bună pe masă. Sau s-ar fi putut alimenta cu energie electrică sate din România, pentru că, dacă vi se pare incredibil, în acest mileniu mulți copii români scriu la lampa cu gaz, cu mîinile înghețate, fără să cunoască alte bucurii, fără să ştie că mai există şi alt mod de viață.

Aştept ziua în care vom intra în Cartea recordurilor cu cea mai înalt nivel de trai din Europa, cu cel mai scăzut nivel de corupție, cu cel mai bun sistem de protecție socială, cu cel mai eficient sistem de sănătate şi de învățămînt. Deocamdată avem cele mai proaste drumuri, cele mai multe spitale fără dotări, deşi medicii români sînt cei mai deştepți din lume, avem cele mai înțesate azile, cei mai corupți politicieni, cei mai mulți săraci. Nu încerc să demolez mitul megaspectacolelor cosmopolite, nici să le bagatelizez sau să trimit în derizoriu „operele mărețe” de scos ochii bieților români la sfîrşit de an. Cu maximă îngăduință, pot să spun: bucură-te române! De cîțiva ani, Moşii Crăciun au Crăciunițe! La anul vor veni pe piață şi progeniturile lor, copiii Moşi Crăciun. O, ho, ho! Nu vi se pare aşa dintr-odată viața mai minunată, mai bogată? Daaaa! Uitați-vă la sutele de mii de beculețe! De ce nu sînteți mulțumiți?

Trăim în România şi tot noi vom achita nota de plată a megaspectacolelor. Morala? Nu subestimați circul, fie el şi de sărbători sfinte. S-ar putea să aibă creier. Pînă una alta, cel mai înalt brad din țară, instalat în piața din Braşov, s-a păbuşit la cîteva ore de la amenajare. Să fi fost de vină cele 35 de globuri în greutate de 40 de kg fiecare, cei 30 de km. de cabluri folosite? Sau e un SEMN?

SEXUL A DEVENIT MESERIE ŞI ÎN LITERATURĂ

Mallarmé susținea că într-o societate fără stabilitate, cum este cea a prezentului, nu poate exista artă demnă, artă stabilă. Paul Valéry, una dintre conştiințele secolului XX, afirma în „Le Solitaire” despre poet că este „o specie dincolo de demență”. Să fie exemplul următor unul din cele multe cu putință? Karen Manning, o scriitoare de 41 de ani din Anglia, mai puțin cunoscută în România, mamă a doi copii, şi-a lansat cu puțină vreme în urmă „Dicționarul de orgasme”, o carte care descrie cu lux de amănunte modul în care autoarea a experimentat multiple plăceri sexuale… Peste o sută de tipuri de orgasm, de reacții diferite ale organismului, precum şi indicații asupra locurilor, metodelor şi factorilor favorizanți subiecților în obținerea unor rezultate spectaculoase. Textele sînt întemeiate pe bază mărturiilor din relația conjugală a scriitoarei, dar şi altele, cercetate, documentate, ale unor femei apropiate autoarei.

Nu ar fi nimic nelalocul lui, vei spune tu, cititorule, din moment ce pe piața de carte a ultimilor ani trăieşte boiereşte şi nestingherit fenomenul literar de *underground*, de-a dreptul pornografic, fenomen generator de senzații tari, care – spun avizații – îşi trage seva cu o jumătate de secol în urmă din fenomenul beției care a dat naştere şi a încurajat evoluția unei literaturi reacționare, a unei literaturi de scandal. Amintesc, în context, pe doi dintre promotorii ei, Ginsberg, şi Kerouac.

Sexul a devenit o meserie şi în literatură. În aşternuturile unor cărți care eludează pudoarea şi chiar bunul simț, se zvîrcolesc cutremurătoare, pătimaşe, vocile multor postmodernişti. Multe texte şochează, în

primul rînd printr-o fiziologie supurativă, care pe unii îi incită, pe alții, cei mai mulți, îi irită. Efectul este adăugat, indus de către autor pentru a produce „orgasmul” comercial. Criticii prezentului nu-şi fac chestiune în cauză, nu resping, nu amendează, ba mai mult chiar, se „extaziază” în fața textelor cu pantalonii în vine şi, spuneam în precedentul excurs, le şi premiază, aşezîndu-le în loc cu verdeață şi lumină. Deşi resping mecanismul împărțirii literaturii pe generații, aceste stridențe teribiliste, agreate de către unii ca fiind literatură „cool”, pot deveni un fenomen de generație, („generația beat second-hand”).

Vizez desigur cărțile de joasă speță care provoacă dezgust, silă (uneori milă), care deviază mintea de la cele de folos, cele care îşi propun să distrugă conceptele sănătoase de dragul „ineditului”, negînd scheme fundamentate cu pretenția mîrşavă că le pot depăşi. Autorii lor se comportă ca „virusul troian”, pentru că dispun de „programele” de infiltrare ale unor directori de reviste literare. Făptaşii sînt scriitorii tineri şi de neliniştit sau maturii care au dat în mintea lor, cei cărora harul le lipseşte, dar simt din belşug nevoia egoistă de afirmare, şi care, printr-un favorabil joc conjunctural, se cațără în poziții aducătoare de onoare, mimînd – cum spuneam mai deunăzi – activități culturale constructive.

Românul are o vorbă cu norocul şi alta cu lupul paznic la oi. Aceşti autori frustrați, aceşti teribilişti infectați la modul juvenil, cu grade relativ uşoare de afecțiuni psihologice, se încoronează pe mormanele de maculatură ale propriilor „manuale de plăceri” şi ne vîntură cu nonşalanță pe sub nas scara lor mizerabilă de valori, acuzîndu-ne că – vezi Doamne! – n-am avea curajul să ne recunoaştem „incapacitățile” de adaptare la nou. Lipsa unui aparat logistic şi publicitar competent

face ca literatură vermiformă să infecteze tabla de valori pe care spiritualitatea românească a desăvîrşit-o în timp. O altă cauză majoră ar trebui căutată şi la cronicarii senzaţionalişti, care promovează, de dragul *rating*ului, liniile fierbinţi ale unor astfel de scriitori. De ce literatura prezentului ni se înfăţişează aşa?

Pentru că şi România de azi, şi nu numai, arată la fel. Şi „vai de acel om care nu a învăţat în tinereţe să fie curat, să iubească şi să creadă în valori” (Joseph Conrad).

PE LUME E NEVOIE DE TOT FELUL DE OAMENI

„Vai vouă, cărturari şi farisei făţarnici! Că vă asemănaţi cu mormintele cele văruite, care pe din afară se arată frumoase, înăuntru sunt pline de oase de morţi şi de toată necurăţia” (*Matei*, XXIII, 26 – 27). Noul Testament vorbeşte, iată, despre dihotomia între esenţa şi aparenţa umană. Venind în timp, mai încoace, la Noica, citez: „Nu cine eşti interesează, ci care-ţi este sinele. Căci sinele tău e mai vast decît tine şi adevărul tău devine, într-un sens, dezminţirea ta”. Prezentînd situaţia într-o formă nouă, raportată la realitatea actuală, atunci este adevărată afirmaţia statistică potrivit căreia fiecărui individ în parte îi pot fi aplicate scări specifice de valoare. Un exemplu: treptele, multele trepte care îl separă pe savantul Linnaeus de biologul Lâsenko („un celebru şarlatan ştiinţific”, privilegiat al lui Stalin), nu pot reprezenta o simplă distanţă. Este o inegalitate care ţine atît de diferenţa genetică dar şi de cea educaţională.

Un alt exemplu paradoxal, în sens de „inegalitate valorică”, din cele multe cu putinţă: „Revelaţia” Dan Brown, un fel de alternativă de mătase cu buzunare *fantasy*, care în trei sute de pagini vrea să convingă cititorul din întreaga lume că adăposteşte marea cultură. Un soi de *fast food* al Renaşterii, rapid, cu trimitere spre acelaşi tip de public „inegal”, care pretinde că savurează scriitură „grea”, de top. Un „surogat valoric” pentru „imitaţii” de cititori. Cît despre individul rebel şi contestatar, da, cred că nu mai are de ce să fie astfel. Globalizarea îi dă totul pe tavă, îşi poate cumpăra cărţi „murdare”, în care se poate vedea ca-ntr-o oglindă cu feţe multiple. Poate scrie şi el la fel,

are voie, aşa cum adolescenții rebeli îşi pot cumpăra direct din magazie blugii deja peticiți, rupți, murdăriți. Ei, da, evenimentele din 1989 au adus pentru români ceva „bun”: două profesii, la mare modă azi: profesia de scriitor şi cea de contestatar. Da, e o modă să fii contestatar, să demolezi „orice”. E profesia pe care Petre Țuțea o numea „aflarea în treabă la români”. Sau, cum spunea celebrul pictor al antichității greceşti, Apelles, unui cizmar care-şi permitea să-i critice opera, fără a avea competență în materie: „Cizmarule, nu mai sus de sandală!”… Culmea, tocmai în societățile culturale avem de-a face cu inadaptați, frustrați, complexați (fiecare de o altă factură), dar care se strîng laolaltă şi formează (spun sociologii) un grup social în sine. Mai exact vorbind, o gaşcă.

Jean Rostand spunea în cartea sa, *L'Homme*: „oare mai e nevoie să spunem că inegalitatea nativă a oamenilor nu corespunde inegalității aparențelor, nici celor de comportament şi nici ierarhiilor?”… Cu atît mai puțin ierarhiilor prezentului, îmi permit să adaug. E absurd să obligi un contestatar să ia lecții de vioară, e ca şi cum ai obliga un preşcolar să învețe sistemul matematic. Aşadar, îi mai dau încă o dată dreptate teologului-filosof Petre Țuțea: *„pe lume e nevoie de tot felul de oameni.”*

ANGOASELE LITERATURII

Întrebam pe interlocutorii mei şi mă întrebam la rîndu-mi cine sînt cei care dau tonul în literatura prezentului, dacă sînt ei cei în măsură să stabilească ierarhii, să încoroneze cu lauri. Întrebare întemeiată, zic eu, care aşteapta răspunsuri pe măsură. Numai că a fost eludată elegant de către unii intervievați sau cu măsura celui implicat în „chestiuni delicate” de către alții. Un model relativ simplu (nu simplist) de răspuns ar fi acela al curenților majori, al mareelor literare, pe care imageria şi publicitatea violentă le produc pentru aşa-numitele cărți de succes național şi internațional, pentru *best seller*-uri, în spatele cărora stau autori cu o activitate constantă, lungă, plictisitoare, autori care nu mai au aproape nimic de spus, dar sînt stăpîniți de dorința de a-şi păstra locul pe podium - o împătimire clasică, predispusă la incontinență creativă, şi mai rar o pornire umană către artă.

Aşa s-a întîmplat cu paraliteratura lui Harry Potter şi „Codul lui Davinci” a lui Dan Brown ajunse *best seller*. La acest lucru au contribuit cel puțin următoarele: subiectul (prezentat tendențios şi neruşinat); corespondența găsită în inima atîtor cititori (avizi de senzațional) care încearcă să scape de tăiosul cotidian, speculînd despre conspirații cu şi despre Dumnezeu; interese economice vădite, care pot masca şi un scop subliminal malițios (considerație făcută şi din rațiuni matematice de inventariere); criza moral-politică pe care o traversăm de atîta vreme şi, desigur, excesul de libertate. Iată cîteva angoase care şi-au pus amprenta şi asupra comportamentului literar al prezentului.

Curenții mici, mareele docile se agită în provincii, sînt ale literaturii locale (ca extindere fizică şi ca factură), alcătuită din mulți „scriitoraşi” care nu au de-a face prea mult cu arta scrisului, dar care au ocupat poziții cu otuzbirul, pe criterii politice sau că s-a întîmplat să nu mai fie altcineva prin preajmă. În mapele lor stau prinse în agrafe dezagreabile imbolduri ale mîndriei, ale aflării în treabă, dorința de glorii nemeritate. Mult mai rar şi mai timid, simțămîntul nobil al artei. La nivel macro, oțelul diapazonului valoric a fost înlocuit (cel mai adesea) cu fer, nu fier, iar la nivel micro, cu entuziasmul celor care se erijează în exponenți. De aici şi angoasele literaturii hrănite neparcimonial cu egoism - pentru că vorbim despre o activitate tipic umană care va conține mereu ceea ce îi este omului caracteristic, indiferent de natura nobilă-înaltă sau josnică.

Un alt exemplu ar fi infiltrarea în context a unui presupus artist/scriitor care înainte făcea gazetărie la comandă sau „ciripea” (metaforic), nu că acestea ar avea efect negativ asupra scrisului, ci pentru că, venind de *acolo* de unde a venit, nu a luat şi har sau măcar pricepere, ci nebunie. Angoasele din literatura prezentului, în sensul franțuzismului livresc, vin din frustrare, din incapacitate, din neîmplinire. Dacă vorbim despre angoasele existențialiştilor, atunci ele vin din moda actuală, hrănită cu preadulci desfătări trecătoare, cu imagerii mercantile. Şi în fine, dacă este cauzată de un disconfort epigastric, atunci ar trebui să pună mîna pe un medicament accesibil, netoxic şi foarte bine tolerat de către oricine: CITITUL.

ROMÂNIA VA ÎNGHEȚA BOC(NĂ) ÎN URMĂTOARELE LUNI

Clasa politică românească îşi merită oprobriul. România a intrat în această criză cu un decalaj major, şi se pare că dregătorii au scăpat lucrurile de sub control. Criza actuală nu va fi doar una economică, ci una cu grave implicații sociale. Ea se adînceşte de la o zi la alta, lasă în urmă mii de şomeri, aruncă în sărăcie cruntă mulți români. Se spune că există riscul ca două mii de firme să intre în faliment. Alte aproape şapte sute de firme au anunțat disponibilizări masive. Vom asista la concedieri în cascadă în industria prelucrătoare şi în cea de construcții.

Tot mai multe companii străine cu activitate pe teritoriul țării noastre renunță la angajați. Pentru aproape zece mii de muncitori viitorul este sumbru. OMV Petrom va disponibiliza eşalonat pînă în martie trei mii de angajați, deşi liderii concernului susțin că măsura de reducere a personalului nu vine pe fondul crizei, ci pe cel al modernizării şi restructurării concernului austriac, început în 2007. La cei 51 de milioane de şomeri de pe plan mondial se adaugă şi numărul românilor care vor fi disponibilizați. Românii îşi plătesc tot mai greu ratele la bănci, iar pe unii sărăcia îi împinge la sinucideri. România este singura țară din Europa cu cele mai mari taxe, multe dintre ele nejustificate. În anii de capitalism democratic niciun guvern nu a întreprins măsuri concrete în sprijinul cetățeanului de rînd. Ca măsură de protecție este aruncat în aceste momente în scenă conceptul de solidaritate socială.

Iată cum manipularea pe termen lung devine singura lege de care se face responsabilă clasa politică românească. Se încearcă şi de această dată ameliorarea

crizei tot pe spinarea populației, ca întotdeauna. Realitatea postelectorală este boc(nă). Bugetul este mic, sărăcia este mare, deşi pe 2009 bugetul este mai mare decît pe 2008. Avem un guvern bicefal, o căsătorie proaspătă, de circumstanță. Perioada romantică, de început, este una a năbădăilor, pentru că pesedeul doreşte, pedeul doreşte, ambele partide sînt nemulțumite de banii alocați ministerelor lor, dar specialiştii în finanțe dau vina pe gestiunea nefericită, moştenită de la vechiul guvern, adică o gaură de vreo două miliarde. Tîrguieli ieftine!, nu ar trebui să existe o negociere pe două flancuri, ci în interiorul guvernului, iar într-o situație de criză, ne învață tot istoria, nu trebuie uitat socialul, cetățenii obişnuiți, pe umerii cărora cade curba de sacrificiu.

Un lucru foarte grav este că nu avem buget. De două luni guvernul adună şi scade cifrele bugetului, un ping-pong politic fără niciun rezultat imediat. Mitologia grelei moşteniri care este invocată în context nu mai ține, românul s-a săturat de poveşti nemuritoare. Pentru că bugetul a devenit cadrul de luptă al celor două partide. Pînă vor cădea la învoială, românii îşi vor da duhul. Prudență şi responsabilitate!, acesta ar trebui să fie terenul de lucru al guvernului, care iată, şi-a ratat orice marjă de încredere, pentru că promisiunile electorale din start sînt înghețate.

Din punct de vedere politic şi electoral cele două partide au mințit în campanie. Este ştiut din istorie, la vreme de criză trebuie luate măsuri de criză, adică măsuri imediate. Dar este atît de multă luptă politică şi atît de puțină responsabilitate din partea decidenților! Se dă zor cu soluțiile, care se blochează la punerea în aplicare. Pe fondul crizei, după multe săptămîni de angoase, leul chircit aproape de tot, începe să se ridice

pe vîrfuri, doar cu cîțiva bănuți, în timp ce la stațiile de benzină carburanții s-au scumpit cu 9 bani. Criză şi haos. Haos creat de furtul de arme de la o unitate militară de aviație a MAPN, ține trează toată suflarea presei româneşti...

Anul 2009 va fi un an foarte greu, nu numai pentru România, ci pentru întreaga Europă.

CULTURA FIECĂRUI POPOR ARE UN CEAS AL EI DE LUMINĂ - FI-VA CEASUL EMINESCU! -

Să ne aducem aminte de Eminescu nu doar pe 15 ianuarie şi pe 15 iunie, ci în fiecare zi. Poetul "nepereche", cum avea să-l numească George Călinescu, cel care a dat măsura geniului creației româneşti, ca valoare absolută, înscriindu-se, după aprecierea lui Tudor Vianu, alături de Dante, Goethe, Shelley, Hugo, în galeria valorilor universale, Eminescu este sărbătorit an de an. Cel mai mare scriitor român pe care l-a ivit pînă acum timpul – M. Eminescu – aşa cum scria şi Nicolae Iorga în 1909, se deosebeşte de toți scriitorii vremii sale şi prin aceea că „opera lui întreagă n-are nici cea mai slabă măsură şi sub niciun raport caracterul local, provincial, ci numai caracterul general românesc".

Poate cei care, în scrieri lamentabile, i se adresează cu „Badia Mihai", de parcă ar fi tras împreună brazdele eternității literare, nu ştiu că Eminescu a intenționat să scrie o gramatică a limbii sanscrite (limba veche a popoarelor indo-europene), că a prețuit cultura şi filosofia clasică, abordînd idei platoniciene. Că preocupările sale au fost să găsească cuvintele care

exprimă adevărul, iar creația lui să pună în evidență adevărurile vieții şi ale sufletelor omeneşti.

Una dintre ideile frecvente în lirica eminesciană este aceea potrivit căreia, prin formele nepieritoare ale artei, omul reuşeşte să învingă vremelnicia exixtenței sale şi chiar eternitatea timpului: „numai poetul/ Ca păsări ce zboară/ Deasupra valurilor/ Trece peste nemărginirea timpului...” („Numai poetul”). Eminescu rămîne, în acest sens, ca un Orfeu modern care - prin cîntecul lirei sale poetice - însuflețeşte imaginea Euridikei dispărute în împărăția umbrelor eterne.

Cultura fiecărui popor are un ceas al ei, ceasul unic în care spiritul atinge lumina. Acel ceas este irepetabil, cum pentru noi este/fi-va ceasul Eminescu. Nu vom mai avea un Eminescu, cum nici celelalte culturi nu vor mai avea un Shakespeare, un Goethe. O sută cincizeci şi nouă de ani de Eminescu înseamnă eternitatea culturii mari. Da, îl sărbătorim în fiecare an pe Eminescu, dar continuăm să rămînem descoperiți față de el. Cu toate reuşitele în cercetare, critică şi istorie asupra-i, sîntem vinovați în ceea ce-l priveşte.

Bunăoară nu-l cunoaştem în întregime, apoi nu-l facem cunoscut în întregime, pentru că nici măcar specialiştii nu-l cunosc în întregime sau nu vor să ni-l facă în întregime cunoscut. Ediția „Perpessicius”, interpretările de ansamblu ale lui George Călinescu, plus altele, oricît de strălucitoare însemnări, „sînt tot una cu a se reduce la cunoaşterea *Mioriței* prin Alecsandri” (C.Noica). Nici manifestările mai mult sau mai puțin scolastice desfăşurate cu acest prilej nu dezvelesc suficient personalitatea lui Eminescu şi moştenirea pe care ne-a lăsat-o - un mare dar de care n-au avut parte alte culturi. Eminescu nu este numai un mare poet, este conştiința culturii noastre, care se înscrie de la sine în

fiecare vîrstă, în fiecare generație, intrînd în alcătuirea noastră pentru totdeauna.

Ce ştie generația prezentului despre poetul nepereche, contemporanul nostru născut în urmă cu un secol şi jumătate? Cîți dintre noi mai comunicăm adevărat şi sincer cu Eminescu? Cum mai este receptat astăzi Eminescu? Dascălii mai trezesc destul interes pentru opera sa? Îl mai citim, îl recitim sau l-am părăsit în favoarea literaturii de conjunctură? Ciți tineri ştiu azi că Eminescu a tradus prima parte şi cea mai grea din „Critica rațiunii pure”?

Eminescu trebuie cunoscut în toate ipostazele: de traducator şi de om de cultură desăvîrşit, nu doar din comentariile învățate, din grabă, pe de rost. În cele de publicist şi prozator, în dublă natură: de „gînditor la problemele ultime”, unde nu încape loc decît pentru elegia marii poezii, dar şi în ipostaza de om cu fața spre realitatea timpului său, cu interes pentru istorie, pentru limba noastră, pentru realitățile economice ale timpului, pentru statistică, pentru lumea în marginea ei, pe care s-a străduit să o lumineze cu Luceferii şi cu arheii săi, încît Eminescu trebuie să fie astăzi mai actual decît oricînd. Trebuie cunoscut şi adevărul despre „sacrificarea” geniului.

Întîlnirea cu Eminescu, „românul absolut”, cum îl numea Petre Țuțea, nu trebuie lăsată a fi numai o chestiune de exactitate anuală, ci una de vibrație națională. Să ne amintim nu doar în ceasul cardinal de „Atât de frageda Floare albastra” de pe „Lacul” infiorat de undele nemuririi. Să batem mai des „La curtea cuconului Vasile Creangă” în conştiințe cu ecuația elementară a „Dor” -ului de Eminescu, salvînd geniul de uitare, aşa cum pe Faust îl mîntuise nu credința sau isprava ştiințifică, ci indurarea lui Greetchen. Pentru că trecerea

geniului prin lume a lăsat, ca şi trecerea lui Hyperion, o dîră de lumină în „cercul nostru strîmt”.

POLITICA MINTE, ISTORICII TAC

Trăim într-o societate în care politica minte, istoricii tac, iar ziariştii, despre care unii politicieni zic că şi-au uitat acasă cei şapte ani, sînt prea potoliți pentru secolul acesta. Iată de ce putem vorbi doar pe ici, pe colo despre atitudinea etică şi civică a ziaristului şi a cetățeanului, el, de drept, instanță populară, despre o conştiința civică şi despre o deontologie impecabilă sau despre o concepție responsabilă şi exigentă asupra misiunii de gazetar - punct în care cetățeanul şi ziaristul ar trebui să se întîlnească cu majusculă. Tocmai de aceea politicienii, lăsați de izbelişte, îşi fac de cap, ne iau şi ne dau dintr-o dată pe tavă tot globul.

Deşi uzanțele de „stat totalitar” şi de „societate închisă” au dispărut după 1989, România anului 2008 este vizibil condusă de grupuri de interese. Ceea ce mi se pare ciudat este faptul că toată lumea pare mulțumită, exaltarea specifică secolului în care trăim, minciuna şi corupția au molipsit pînă şi cele mai curate, pînă ieri, registre politice şi economice. Un scriitor făcea afirmația că, în ansamblu, sîntem o societate vanitoasă, incapabilă de reacție constructivă. Are dreptate. E o perioadă cînd calitatea şi nivelul de viață al cetățeanului nu are prea mare importanță. Scara de valori a fost înlocuită treptat de publicitatea obstinantă de care se bucură globalizarea.

Criza de identitate morală a societății noastre se regăseşte în aproape toate domeniile, ea nu e dată numai de lipsurile materiale, ci şi de pretențiile

nejustificate ale taxelor şi impozitelor, de moneda neacoperită în aur, de utopia care guvernează instituțiile statului precum şi pîrghiile puse în slujba cetățeanului. Cetățeanul obişnuit trăieşte o criză de identitate socială, pentru că nu-şi mai găseşte prea uşor locul în context. Mai rău, fiecare are sentimentul că locul celui de alături e mai potrivit pentru el şi i s-ar cuveni.

Cine să mai inițieze progrese? Politicul nu va fi curînd capabil nici măcar să amelioreze situația, pentru că privatul şi conjuncturalul economico-social sînt deținute în parte de unii politicieni, de unii indivizi incapabili literalmente de grijă pentru onoare şi cinste. Sărăcia multor români e o boală cronică. Trăim de prea multă vreme din „mituri”, din mize cu bătaie scurtă, săracii mor de foame şi de sete între pîine şi apă. La cine s-ar afla salvarea? E nevoie de OAMENI, de diplomați de profesie, de înțelepciune, nu (numai) de mecanisme, maşini şi „market”-uri.

Atmosfera socială, secvențele pe care scena politică contemporană în ansamblul ei le provoacă se înscriu între ironic, grotesc şi batjocură şi agresează cum nu se poate mai bine națiunea română. Realitatea, acest carnaval continuu din care nu lipsesc salturile, jongleriile şi luptele la scenă deschisă, trebuie analizat cu lupa, nu privit cu teamă prin gaura cheii. Sistemul sanitar e în moarte clinică, a mai căzut un cap la educație, politicieni poftiți în strane!, asistăm la un spectacol „live”: „România într-un şah etern”. Trăim timpul cînd nimeni aproape nu-şi mai face chestiune de conştiință, cînd ne întemeiem credo-ul existenței pe firave terorii de tranziție. Respectul față de om, față de tradiție, credința, legile, normele au devenit noțiuni perimate şi mă întreb, cum pe bună dreptate se întreba

ilustrul pesimist Cioran: „Să fie acesta începutul involuției-evoluției noastre?”

EXERCIȚII DE SUPRAVIEȚUIRE

Şi de această dată savantul român Mircea Eliade va fi martor excursului meu şi va pleda pro, cu magistralul studiu „Destinul culturii româneşti” (1953). Trecerea timpului nu a micşorat întru nimic valoarea şi profunzimea pledoariei sale. Ea se dovedeşte valabilă mai ales acum, la începutul dramaticului mileniu trei. „Neamul românesc, ca şi alte neamuri gata să se plece, riscă să devină, culturaliceşte, nişte hibrizi”, afirma, pe atunci, cunoscutul gînditor român. Dincolo de simplul dezgust pe care tristul spectacol politic şi economic îl provoacă asupra omului de spirit, ieşirea din scenă a multor intelectuali români este un adevăr.

Mereu la cheremul unei realități care îl depăşeşte, rupt de obiceiurile sale, intelectualul dă un pas înapoi, sau devine culturnic de circumstanță. Cultura, literatura se pun de acord cu tactica modernă, cînd mişcările toate se fac cu repeziciune, cînd şi omul cultural trăieşte/lucrează în pas alergător... Iar a trece cu vederea acest aspect ar însemnă să falsific realitatea. Instituțiile decizionale au la conducere intelectuali de circumstanță, marile decizii ale omenirii nu se mai bazează astăzi pe diplomația spiritului, pe principii ale moralei; tehnica de vîrf a devenit arbitrul destinului mondial, iar cultura şi spiritualitatea lumii riscă să fie transformate în cauze pierdute.

Arta, morala şi religia nu se mai întîlnesc în acelaşi perimetru. O operă de artă, un precept moral, o carte sînt fapte de spirit, cărora prezentul ar trebui să le acorde

credit pentru a intra în posesia deplină a sensului lor. Se ştie din istorie: încercările de nivelare în planul culturii au generat catastrofe. Imaginați-vă că pe lume ar exista un genotip uman singular, că s-ar vorbi o singură limbă, ca am avea o arie culturală standard, că omenirea ar putea fi controlată, ghidată de la un centru unic de putere. Iar noi am deveni conştienți de nulitatea propriilor inițiative. Aşa cum ni se arată, societatea umană este angrenată într-o cursă cu mari obstacole. Oamenii apreciază tot mai mult ceea ce aduce beneficii rapide, sistemul capitalist rămâne axat pe valoarea monetară a fiecărui produs. Nelegiuirile financiare, generate de un stat cu pretenții de respect pentru democrație, au dat foc întregii lumi; au făcut ca omul de pretutindeni, dar mai cu seamă omul de spirit, intelectualul, creatorul de frumos să devină „o divinitate înlănțuită de circumstanțe", care nu mai are de ales, ci alege pentru că este nevoit, pentru că nu există alternative, alege pentru că vrea să obțină (supra)viețuirea.

Unii încearcă să desfacă aceste noduri gordiene, cu singurul rezultat de a reîncepe, iarăşi şi iarăşi, aceeaşi tragică, măreață muncă de Sisif. Alții, prudenți, au rămas dependenți de momentele istorice, au devenit un fel de automate pentru uzul vremii sau au adoptat atitudinea individualului, cu exagerări şi cu violențe vădite.

Omul de cultură modern acceptă cu uşurință devierea şi reinterpretarea valorilor tradiționale, experimentează asaltul tendințelor noi, pe cel al frustrărilor şi al impulsurilor nocive, al egoismului, fără însă activarea în prealabil a unui sistem de minime măsuri. Aceste surse a tot ceea ce este urît în om nu slujesc promovării valorii, nici conştientizării datoriei morale de apărare a sanctității lucrurilor, ci, potrvit intereselor, creează individualități şi grupări pentru

satisfacerea nevoii de afirmare. În vechime oamenii alergau la şcoala unui înțelept, pentru că acolo găseau realizată armonia vieții. Astăzi colectivitățile sînt sfărîmate în individualități, ele însele fărîmițate în contradicții lăuntrice. Ce şcoli mai cizelează azi colțurile ascuțite ale individualității, în ce şcoli se mai învață virtutea şi frumusețea gestului simplu sau superioritatea intereselor şi însuşirilor comune? Prin cultură, omul se creează continuu, creează o deschidere a sa către lume, dar şi un mijloc de asumare a lumii. Şansa noastră, singura, pentru că vine din ceea ce ne defineşte ca ființă, este valorizarea lumii prin cultură. Pentru că spre deosebire de o piatră sau de firul de iarbă, omul este în stare să se sporească pe sine, nu prin adăugiri de materie, nu printr-un proces de asimilație cosmică, ci pe o cale proprie lui, cea a creației, a culturii.

CUPRINS

- * -

Mulțumiri celor care au avut generozitatea
de a sprijini apariția acestui volum:

- DIANA - Dumitru Crăciunescu
- SUPCA - Constantin Popescu
- DACOS - Dan Petrescu
- NOIL - Ioan Nuică